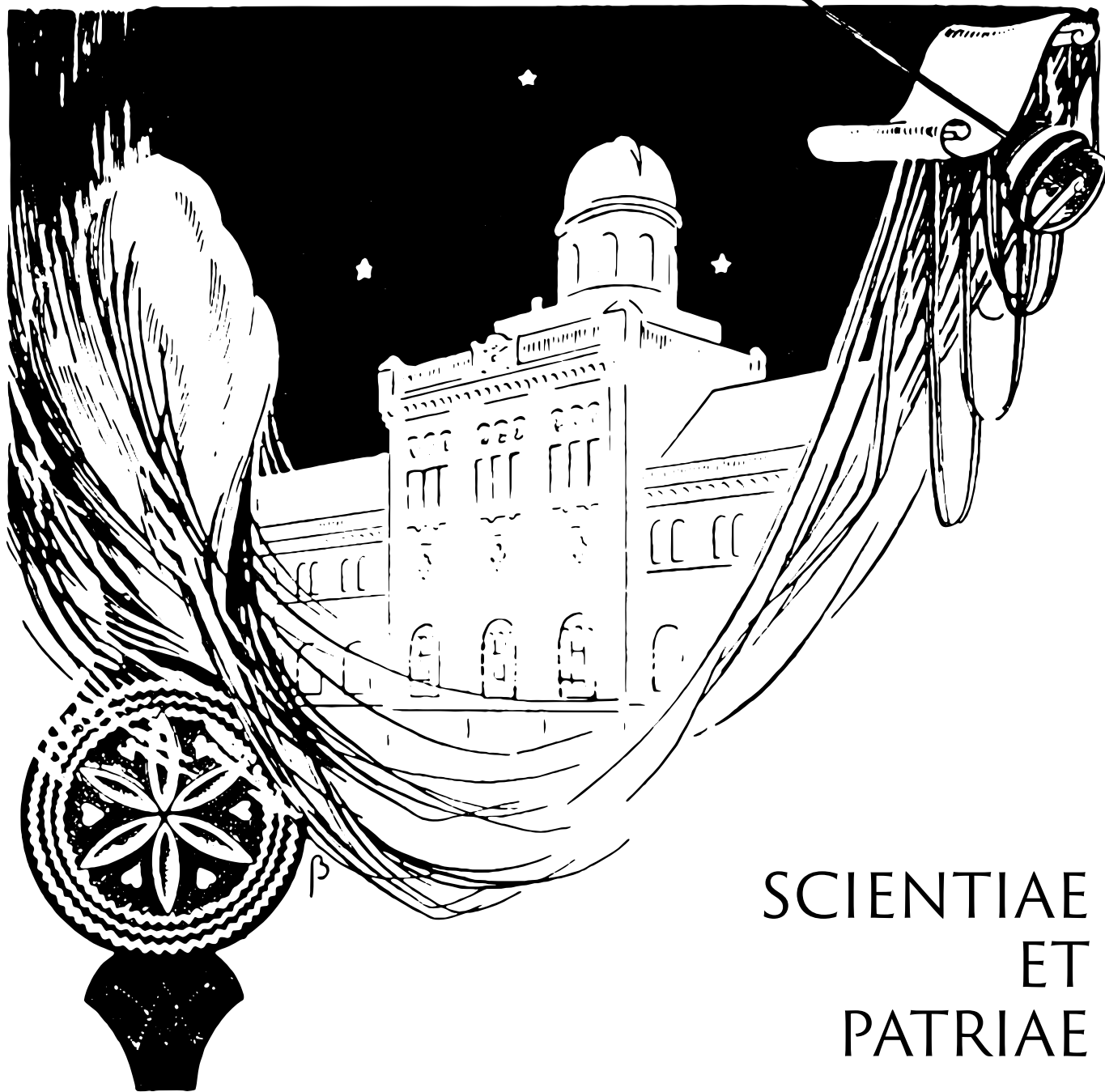

UNIVERSITAS

SCIENTIAE
ET
PATRIAE

281/118

2023

KONVENTU JAUNUMI

- Konventu jaunumu hronika par 2022. gada rudens semestri** 4
Sagatavojusi fil! Ilze Zvirgzda, *selga*

LIELĀ INTERVIJA

- Jāieliek ārkārtīgi daudz spēka, lai nākamo paaudžu domāšana mainītos** 8
Intervija ar god!fil! Annu Žīguri, *dzintra*
Fil! Ilze Borodkina, *dzintra*

DISKUSIJA

- Bez fizikas zināšanām inovāciju Latvijā nebūs** 14
Fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*

PĒTĪJUMI, ANALĪZE, VIEDOKĻI

- Satversmes vēstnešu vidū arī burši** 19
Fil! Aldis Bukšs, *frater vanenicus*
- Latvijas studentu korporāciju izveides svarīgākie tiesībvēsturiskie un tiesiskā regulējuma aspekti** 20
Z! Elvijs Ādams Apse, *patrus*
- Tautsaimniekam fil! Jānim Biseniekam, *selonus*, veltīta filma** 23
T/I viceseniors com! Viesturs Mušperts, *selonus*
- 21. gadsimta korporāciju mīts** 24
Com! Roberts Rasums, *lettonus*
- Sociālie mediji – iespēja naratīvu par korporācijām veidot pašiem** 26
Fil! Māra Arāja, *gundega*
- Sarunas ar pieaugušajiem par vērtībām un filozofiskiem jautājumiem** 30
Fil! Dace Raipale, *selga*

AKADĒMISKIE SASNIEGUMI

- Valsts augstāko apbalvojumu saņēmēji** 31
Sagatavojusi fil! Ilze Zvirgzda, *selga*

VĒSTURE

- Latvijas studentu korporāciju darbība padomju okupācijas gados** 32
Ph! Nikolajs Putiļins, *frater arctus*
- Latvijas Mākslas akadēmijas studentu korporācijai *Dzintarzeme* – 100** 35
Taut! Agnija Lesničenoka, *daugaviete*
- Fil! Valdis Oga – neatkarības cīnītājs un Latvia ideju saglabātājs trimdā** 40
Fil! Rūdolfs Rubenis, *latvus*
- Vectēva regālijas atrod remonta laikā** 44
Fil! Rūdolfa Baumaņa, *tervetus*, mazmeita Zanda Birze

KORPORĀCIJU DZĪVE

- Svēts mantojums šī zeme mūsu tautai** 46
P!K! t/I sen! com! Kristera Grauzes, *selonus*, uzruna Rīgas Brāļu kapos 2022. gada 18. novembrī
- Krāsās par Latviju** 47
Fotostāsts par 18. novembra gājienu
Fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*
- Veiksmīgi aizvadīta pirmā korporantu uzņēmēju diena** 50
Taut! Agnese Tauriņa, *selga*
- Ceturtais P!K! vīru kora albums – *Ak, vecā buršu greznība*** 54
Fil! Ilvars Ceriņš, *frater metropolitanus*
- Daugaviete un *Filiae Patriae* atzīmē draudzības līguma svētkus Tartu** 56
Taut! Santa Pakalna-Jaka, *daugaviete*

JUBILĀRI

- Fraternitas Lettica* – 120** 58
Fil! Rihards Zauers, *frater letticus*
- Vašingtonas S!K!K! tiekas gadadienā** 61
Fil! Baiba Ozola, *imeriete*
- Varavīksnei* – 95** 62
T/I sen! fil! Laine Zemlicka, *varavīksne*
- 95 gadu jubilejā S!P!K! koris dzied par prieku sev un citiem** 64
Fil! Elīna Dambekalne, *imeria*
- Staburadzei* – 75** 65
S/I sen! taut! Herta Dunska, *staburadze*

AKTUĀLI

- Soli pretī lētākām OLED apgaismes ierīcēm** 67
Jaunais doktors com! Armands Radušs, *patrus*
- Universitātes abonēšana centralizēti** 68
- F!B!S! un *Universitāte* izsludina krāsu referātu konkursu** 68

IN MEMORIAM

- 2022. gada rudens semestrī mūžībā aizgājušie biedri** 69
Sagatavojusi fil! Ilze Zvirgzda, *selga*

INTERESANTI

- Latvijas dibināšanas fotogrāfijas autors** 72
Fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*

58. Baltijas tautu komeršs Rīgā

30.06.–02.07.2023.

Konference un paneldiskusija

30. jūnijā 11.00

RTU Būvniecības inženierzinātņu fakultātē, Ķīpsalas ielā 6a

Balle

ar Latvijas Nacionālo bruņoto spēku bigbendu

30. jūnijā 19.00

Kultūras pilī *Ziemeļblāzma*, Ziemeļblāzmas ielā 36

Dievkalpojums

1. jūlijā 12.00

Rīgas Svētā Jāņa baznīcā, Skārņu ielā 24

Gājiens līdz Latvijas Nacionālajai bibliotēkai

1. jūlijā 12.30 no Skārņu ielas līdz Mūkusalas ielai 3

Svētku akts

1. jūlijā 15.00

RTU Būvniecības inženierzinātņu fakultātē, Ķīpsalas ielā 6a

Komeršs studentu korporācijām

1. jūlijā 17.00

H206 kvartālā, Durbes ielā 4

Studenšu vakars

1. jūlijā 19.00

Daugavietes C!Q!, Brīvības ielā 74

Kāterfrišstiks ar dzīvo mūziku

2. jūlijā 12.00

Selonijas C!Q!, Stabu ielā 17

Reģistrācija: btk2023.lv

KONVENTU JAUNUMU HRONIKA: 2022. GADA RUDENS SEMESTRIS

Lettonia

Septembrī *Lettonia* konventa namā norisinājās politisko partiju debates. Oktobrī uzņēmām viesus no vācu studentu korporācijas *Hanseā Bonn*, tai skaitā Vācijas vēstnieku Latvijā. 11. novembrī, Lāčplēša dienā, *Lettonia* fil! vēsturnieks Ēriks Jēkabsons atvēra grāmatu *Latviešu virsnieki Krievijas impērijas armijā. 19. gs. otrā puse – 1914. gads*. Esam uzņēmuši sešus jaunus fukšus. Savācām 7675 eiro 73 silto jaku iegādei Ukrainas armijai.

Fraternitas Arctica

Patria C!Q! organizējām *LIT!K!*. Notika vairāki literārie vakari: *Latvijas studentu korporāciju darbība padomju un nacistiskās okupācijas apstākļos; Akadēmiskā paukošana; Ievads viduslaiku un renesanses laikmeta dejās* (kopā ar *Dzintru* un *Tervetia*); *Latviešu ikdiena ASV 1960.–1970. gados*; kā arī ekskursijas uz *Make Rīga Hackerspace* un RTU Mašīnzinību, transporta un aeronautikas fakultātes laboratoriju korpusu. Uzņemti divi fukši.

Selonija

Veiksmīgi sadarbojamies ar Latvijas Nacionālo karavīru biedrību (LNKB) un tās priekšsēdētāju fil! Emīlu Gaili. Organizējām kopīgu lit!vak!, par lektoru uzaicinot majoru Jāni Slaidiņu, kurš medijos komentē Krievijas iebrukumu Ukrainā no militārā skatpunkta. Referāta tēma: *Krievijas Federācijas Bruņoto spēku karotprasmē un lielākās kļūdas*. Lit!vak! apmeklēja ap 60 cilvēku: sēļi, LNKB biedri un arī uzaicinātie viesi. Uzņemti septiņi kr!kr!.

Fraternitas Lettica

Svinējām korporācijas 120 gadu jubileju. Turpinās *C!Q!* remonts. Uzņemti divi fukši. Klātienē notika jubilejas literārais vakars *I pasaules kara un Latvijas valsts dibināšanas notikumi ģimnāzistes D. Kopštālas redzējumā* un literārais vakars par tēmu *Īss ieskats staru terapijā*. Tikāmies arī pokera vakarā, bijām ekskursijā uz bijušo nacionālo partizānu nometni, kas nepadevās padomju varai Stompaku purvā Viļakas apriņķī, un apmeklējām LU karceri.

Divi biedri piedalījās *Fraternitas Lataviensis* pauc! turnīrā. Fil! Intars Freibergs izcīnīja 1. vietu *Tartu Paukturniir* 2022 un 2. vietu *Fraternitas Lataviensis* pauc! turnīrā.

Lepojamies, ka mūsu g!fil! Krišjānis Kariņš atkārtoti kļuvis par Latvijas Republikas Ministru prezidentu, bet fil! Oskars Ozoliņš ir ieguvis RTU Gada zinātnieka titulu.

Latvia

Aizvadīts literārais vakars *Kā labāk uzsākt uzņēmējdarbību?*, kurā uzstājās fil! Elvis Strazdiņš; kopā ar *Staburadzi* organizējām ikgadējo gardēžu vakaru par tēmu *Ukrainu virtuve* (ar Ukrainas kara bēgļiem mācījāmies gatavot ukraiņu nacionālos ēdienus); kopā ar ģimenēm organizējām Ziemassvētku pasākumu *Ziemas saulgrieži Ivetas un Vidvada Medeņu vadībā – bluķa vilkšana, rotaļas, mīklu minēšana un zilēšana*. Uzņemti trīs fukši. *Latvia* pārstāvēja pusi no visiem dalībniekiem *Fraternitas Lataviensis* pauc! turnīrā, kurā izcīnīja 1. un 4. vietu.

Ventonia

Gatavojamies korporācijas 105 gadu jubilejas svinībām. Uzņēmām piecus jaunus fukšus. Novadīti četri literārie vakari: *Ceļš uz Everestu, kas turpinās* (fil! Juris Alberts Ulmanis, *selonus*); *Sugu mijiedarbība; Elektriskās ģitāras; Mākslīgais intelekts un māksla*.

Tervetia

Aizvadīti šādi literārie vakari: internais diskusiju vakars; *Droni mežsaimniecībā*; lit!vak! ar *Fraternitas Vanenica*. *Tervetia* konventa telpās notika fizikas apmācības RTU studentiem un risinājās apaļā galda diskusija *Topošo būvinženieru izglītības kvalitāte Latvijā*.

Fraternitas Metropolitana

Novadīti divi literārie vakari: referāts *Piedzīvojumi Gruzijas kalnos* un krāsu referāts *Personīgās finanses*.

Fraternitas Lataviensis

Oktobrī aizvadīts 96 gadu dibināšanas komeršs. Uzņemti trīs fukši. Pēc pandēmijā ieturētās pauzes esam atjaunojuši pāris tradicionālos pasākumus: eksternu 18. novembra valsts svētku ballīti, kā arī ģimeņu Ziemassvētku svinēšanu konventa namā. Notikuši lit!vakli: referāts *Latvijas alus tirgus patēriņa tendences*

un populāro zīmolu pozīcijas tirgū (taut! Helēna Ķekure, *daugaviete*); Valsts atbalsta pasākumi energoresursu cenu mazināšanai; fil! Egils Levits uzstājās eksternā literārajā vakarā ar tēmu *Latvijas aktuālā ārpolitikas un drošības situācija*.

Patria

Uzņemti desmit zēni, papildinot fukšu saimi līdz 30 biedru kandidātiem. Krāsnešu kārtā uzņemti divi fukši. Septembrī aizvadīts 96. gadadienas komeršs, pēc kura kopā ar *Fraternitas Arctica* organizējam LIT!K!. Mudinām biedrus iesaistīties valsts aizsardzībā. Ukrainas militārajām vajadzībām savākti 2600 eiro. Notika kantu vakars ar *Dzintru*. Lāčplēša dienā vienojāmies kopīgā pasākumā ar kantiem un kareivju stāstiem, pieminot strēlnieku varoņdarbus, kopīgi noliekot svečītes pie Prezidenta pils, Brāļu kapos, kā arī ziedus pie Oskara Kalpaka pieminekļa. Kopā ar *Tervetia*, *Fraternitas Vanenica* un *Selonijas* buršiem novadīti vairāki lit!vak!: *Vācu armijas iebrukums Latvijas teritorijā, Sarkanās armijas un padomju varas atkāpšanās; Periodu atspoguļojums Latvijas kultūras kanona kinofilmās; Nošķiruma dzimums – dzimte, kritika no 3. viļņa feminisma perspektīvas; Atjutekliskošana un dialogs ar sevi: problēmas Hannas Ārentes domāšanas nojēguma raksturojumā.*

Z! Armands Rudušs aizstāvēja doktora disertāciju *Jaunu OLED sintēze ar mērķi samazināt OLED ražošanas izmaksas*. Com! Kaspars Markus Molls, *Bc. hist.*, ieguva prof. fil! E. Felsberga, *lettonus*, piemiņas stipendiju. Piedalījāmies Igaunijas Nacionālās universitātes 103. gadadienas svinībās Tartu, viesojoties pie korporācijām *Ugala* un *Vironija*.

Vendia

Uzņemti trīs jauni krustdēli; krāsas saņēmuši trīs *vendi*. Decembrī aizvadīts krāsu atklāšanas komeršs. Novadīti divi internie lit!vak!. Com! Matīss Purklāvs prezentēja dokumentālo filmu *No neizstaigājama purva līdz pasaules līmeņa ūdens sporta bāzei*, kurā pats arī piedalījās. Nolasīts referāts *Investīciju principi, stratēģijas un kriptovalūta*. Fil! Artis Dobulis sekmīgi pabeidzis Latvijas Nacionālās aizsardzības akadēmijas programmu *Zemessardzes vada komandiera kurss* un ieguvis pirmo virsnieka dienesta pakāpi. Savākti ziedojumi siltā apģērba iegādei Ukrainas armijai, kā arī ziedotas personīgās drēbes un mantas.

Gersicania

Novembrī aizvadīts rudens komeršs. Uzņemti seši krustdēli. Notika lit!vak! par programmatūras testēšanu. Decembrī risinājās fil! Jāņa Kļaviņa organizēts zoles turnīrs. Aizvadīts Ziemassvētku pasākums. Aktīvi turpinām atbalstīt Ukrainas armiju, organizējot materiālo palīdzību un piedaloties *Twitter konvojā*.

Daugaviete

Aizvadīti korporācijas 100 gadu jubilejas pasākumi. Rudens semestrī Detroitas grupā uzņemta viena meitene, *daugaviete* ceturtajā paaudzē – Aleksandra D'Austa (*D'Aoust*). Notikuši vairāki literārie vakari. Ar stāstījumu *Mazāk populāras un zināmas ēdamās sēnes* pie mums viesojās Latvijas Nacionālā dabas muzeja Botānikas nodaļas vadītāja mikoloģe Inta Dāniele. Otrais lit! un viesu vakars bija pašu organizēta viktorīna. Trešajā lit!vak! kopā ar *Fraternitas Lettica* devāmies ekskursijā uz LU muzeju, studentu karceri un skatu platformu. Citā lit!vak! pārrunājām tradīciju dziesmu rašanās vēsturi un tajās ielikto vēstījumu, dalījāmies *coetus* dziesmu izvēles atmiņās, savukārt lit!vak! par tēmu *Kalnos kāpu gaviļēt* uzklusijām četru *daugaviešu* pieredzi un piedzīvojumus kalnos. Devāmies ekskursijā uz Mencendorfa namu, lai iepazītu Rīgas vēsturi. Konventa dzīvoklī notikušas sešas darbnīcas, sniedzot palīdzību Ukrainai, – pinām baltus maskēšanās tīklus. Centralizēti nodevām arī tukšas bundžas ierakumu svečm un Ukrainas aizstāvjiem nepieciešamos produktus. Grāmatu lasītāju klubīnā decembrī tiešsaistē apspriedām Alberta Bela romānu *Cilvēki laivās*.

Gundega

Notikuši trīs viešņu vakari un lit!vak!: *God!fil! Arnolds Spekke: kolorītā personība viņa novadnieces acīm* (referēja Bauskas Centrālās bibliotēkas bibliotekāre Rita Kovala); *Interesanti fakti par un ap laikrakstu Universitas* (referēja fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*); *Kā būt par vecāku 21. gadsimtā?* (psiholoģe fil! Līga Volonte). Risinājās radošais literārais vakars *Vēl ir laiks*. Aizvadīti divi kantu vakari, vienā ciemos uzņēmām *staburadzes*. Viesojāmies pie *Lettonia* un *Latvia*. Uzņēmām astoņas meitenes. Akadēmisko mērķu sasniegšanai m! Dagnijai Šteinai piešķīrām *Gundegas* stipendiju. Lepojamies ar m! Martu Zirnīti, pēc kuras iniciatīvas tika izveidots kopīgs fukšu video sveiciens 18. novembrī. Lepojamies ar Ā!L! fil! Zaigu Alksni Filipu (*Philips*), kura 8. septembrī ieguva RSU goda doktora statusu. Lepojamies ar god!fil! Imantu Lancmani, kura gleznu izstāde *Imanta Lancmaņa māksla* bija apskatāma Latvijas Nacionālajā mākslas muzejā.

Dzintra

Atzīmējot *Dzintras* Latvijā atjaunošanas 33. gadadienu, hibrīdvariantā noritēja lit!vak! *18 vēstules*, kurā t/l arhivāre iepazīstināja ar vēstulēm, kas no 1991. līdz 1994. gadam ceļoja no Rīgas uz Melburnu. Oktobrī hibrīdvariantā notika *dzintru* literārā pēcpusdiena, kurā klausījāmies fil!fil! Irmās Kalniņas un Solveigas Silkalnas stāstījumu par devumu labākai Latvijai. Novembrī hibrīdvariantā risinājās literārais vakars kopā ar

integrālo kouču Egidu Putniņu – kā parūpēties par sevi mūsdienu prasīgajā laikā, kā iegūt iekšējo līdzsvaru. Decembrī klātienē notika literārais vakars par tēmu *Kontaktimprovizācija*. Uzņemtas sešas meitenes.

Imeria

Polijā 5. novembrī tika noslēgts sadraudzības līgums ar *Plateria Varsaviensis*. Uzņemtas piecas meitenes. 2022. gada nogalē *Imeria* telpās divus mēnešus tika organizētas fizikas nodarbības studentiem, lai uzlabotu viņu zināšanas un iespēju turpināt studijas. Norisinājās 13 lit!vak!, tai skaitā eksternie lit!vak!, kuros: 1) viesojās *Patria* biedri un *Patria* com! Toms Babincevs, filozofijas žurnāla *Tvērums* veidotājs; vakara tēma *Vai domāšanai ir kāda jēga? Ieskats nošķīrumā starp domāšanu un veselo saprātu*; 2) ciemojās *Selonijas* biedri, viesojās profesors *Dr. sc. pol.* Andris Sprūds, stāstot par Krievijas ārpolitiku pēdējo gadu desmitu laikā un par to, kāpēc šāds pavērsiens nav pārsteigums; 3) nolasīts krāsu referāts *Nikolajs Daugulis – latviskās identitātes un drosmes simbols*, kas notika kopā ar *Lettgallia*.

Selga

Turpinājām iepriekšējā akadēmiskajā gadā iesāktās tradīcijas: divu dienu rudens ekskursiju, šoreiz dodoties iepazīt Dienvidkurzemes mākslu un tradīcijas; divas atvērtās audzināšanas un kantu stundas, turpinot jubilejas gadā iesāktu ciklu un jauno audzi! un kantu stundu formātu. Literārie vakari bija veltīti ceļošanas pieredzei un ar to saistīto ieteikumu izzināšanai; cimdu, zeķu rakstiem (ar iespēju piedalīties adīšanas meistarklasē); *Selgas* god!fil! Valdas Moras dzīvei un daiļradei, pieminot dzejnieces 120 gadu jubileju.

Varavīksne

Tika svinēta *Varavīksnes* 95. gadadiena. Uzņemtas divas meitenes. Aizvadīti astoņi literārie vakari: 1) ar tēmu *Etikete un protokols* uzstājās *dzintru* fil! Irma Kalniņa. Nolasīts m! referāts *Skрубju darbnīca*; 2) devāmies pastaigā kopā ar gidi Inu Jurģi, tēma – *Virca un Vircavas muižas parks hercogu Bīronu laikā un tagad*; 3) nolasīts krāsu referāts *Pauls Stradiņš – ārsts, akadēmiķis, cilvēks*; 4) Jelgavā klausījāmies stāstījumu *Pārgājiens Tatros*; 5) konventā ciemojās rakstniece Iveta Rēdliha; 6) gides Inas Jurģes vadībā devāmies izglītojošā ekskursijā uz Jelgavas Svētās Trīsvienības baznīcas torni; 7) notika *Varavīksņu erudīts*; 8) Vircavas tautas namā notika literārais vakars/radošā darbnīca *Augu otrs mūžs*. Lepojamies ar mūsu fil! Renātes Ligeres sarakstīto dzimtas grāmatu *Dauģu ceļš*.

Spīdola

Notika pieci literārie vakari: 1) kopā ar viešņām un *Līgu* klausījāmies Marionas Baltkalnes pieredzes stāstu par praksi Venēcijas biennālē; 2) kopā ar viešņām aktīvi izkustējāmies orientēšanās spēlē pa Rīgas centru, meklējot dažādas ar *spīdolām* saistītas vietas, kā arī pildījām citus atjautīgus uzdevumus; 3) viešņu vakars, organizēts kopā ar *Gersicania* biedriem, kuri stāstīja par dalību 2x2 jaunatnes nometnē un tās tapšanu, bet *spīdolu* meit! iepazīstināja ar savu pieredzi apmaiņas braucienā Amerikā; 4) kopā ar *Lettonia* biedriem klausījāmies meit! Megijas Vēveres krāsu referātu par apdrošināšanas krāpšanu; 5) lit!vak! pie *Vanenica*; abu korp! fill!fil! pastāstīja par kultūras mantojuma aizsardzības niansēm. Uzņemtas divas meitenes. Fil! Vaira Viķe-Freiberga kopā ar dzīvesbiedru Imantu Freibergu saņēma Pasaules Brīvo latviešu apvienības balvu par ilggadēju ieguldījumu nacionālajā un sabiedriskajā darbā trimdā un Latvijā. RSU fil! V. Viķei-Freibergai piešķīra goda doktora titulu. Fil! Ingrida Šķetere, Latvijas Republikas goda konsule Jaunskotijā, saņēma Karalienes Elizabetes II Platīna jubilejas medaļu. Taut! Laura Smukule deva tiesneša zvērestu. Kopš septembra *spīdolām* ir aktīvs *Instagram* konts: sk_spidola.

Zinta

Notikuši literārie vakari: *Atmiņas ceļi un neceļi*; *Dažādi mākslas veidi stresa mazināšanai* (*Mg. psych.* Laura Freimane); *Krievijas propaganda* (Mārtiņš Hiršs); god!fil! Kārīna Pētersone stāstīja par Baraka Obamas grāmatas *Apsolītā zeme* tulkošanu. Lepojamies, ka *zintu* fil! Anna Ramata-Stunda, LU lektore un pētniece, kopā ar komandu biotehnoloģiju uzņēmumam *Alternative Plants* piesaistīja privātās investīcijas pusmiljona eiro apmērā; fil! Valda Liepiņa angļu valodā tulkojusi Aivara Eipura grāmatu *Latvija – tik un tā*, kā arī 2021. gadā bijusi līdzpriekšsēdētāja Ārlietu ministrijas Diasporas konsultatīvās padomes diasporas mediju darba grupā; fil! Brigitai Strodai kopā ar Aldi Kušķi iznākusi grāmata *Better Travel*. Novembrī Rundāles multifunkcionālajā centrā bija apskatāma B. Strodas kroņu izstāde, un pašlaik viņa strādā pie dziesmu svētku vēstures pastāvīgās ekspozīcijas tulkošanas angļiski.

Līga

Notikuši divi literārie vakari: septembrī kopā ar *Spīdolu* noritēja lit! un viešņu vakars ar LR1 žurnālisti Marionu Baltkalni par Venēcijas biennāli, bet oktobrī viešņu vakars un ekskursija uz Latvijas Nacionālo mākslas muzeju, lai gides pavadībā aplūkotu Vilhelma Purviša izstādi. Rudens semestrī uzņemtas trīs meitenes. **U!**

God!fil! Anna Žigures: Jāieliek ārkārtīgi daudz spēka, resursu, naudas, gribas, lai nākamo paaudžu domāšana mainītos

Fil! Ilze Borodkina, *dzintra*

Foto: LETA un no god!fil! Annas Žigures un *Dzintras* arhīva

Viesošānās pie GOD!FIL! ANNAS ŽĪGURES vienmēr ir mazliet svētki. Ja dodies ciemos pirmo reizi, vēl nenojaut, cik ātri ap tevi tiks savērpēta, saaušta silta, viesmīlīga māju sajūta, cik uzmanīgi tevī klausīsies, lai uzdotu arvien jaunus jautājumus, tādus dziļus un trāpīgus, kas liks reizē justies kā pasaulē svarīgākajam cilvēkam un kā sarunājoties ar senu, labu draugu. Tu kādā brīdī droši vien pajautāsi, kā tas ir – būt latviešu literatūrā tik nozīmīgo Elzas Stērstes un Edvarta Virzas mazmeitai. Vai – kā tā sanāca, ka latviešu meitene, igauņu valodu nezinādama, pēc 10. klases vienkārši nolēma braukt to mācīties uz seno, sirmo Tērbatu, aizbrauca un arī iemācījās. Kā tas bija – būt atjaunotās Latvijas pirmo diplomātu vidū un, esot Latvijas vēstniecei Somijā un Igaunijā, stāstīt par savu valsti brīvajai pasaulei, kuras daļa Latvija tad bija kļuvusi. Un kā latviešu un igauņu, latviešu un somu tuvināšana kļuvusi par viņas misiju, un viņas grāmatas atrodamas gan somu, gan latviešu grāmatu plauktos. Annas būtība, manuprāt, ir tieši

tāda, kādu savos goda filistros meklē un cer ieraudzīt ikviena korporācija. Līdz kaulam dziļa, pamatīga tēvzemes mīlestība. Mērķtiecīgs, nepagurstošs darbs, lai lielas, skaistas idejas iedzīvinātu un padarītu par realitāti. Piemērs, paraugs, kuram gribas līdzināties, bet tajā pašā laikā tik ļoti tepat līdzās un aizsniedzama, lai vienkārši parunātos. Un tam visam allaž cauri mirdz sudraba stīga, kas šķietami sasaista ar to 20. gadsimta sākuma Latviju, kuras laikā gan *Dzintra*, gan *Varavīksne* par goda filistri bija uzaicinājušas viņas vecmāmiņu Elzu Stērsti. 21. gadsimta sākumā gan *dzintras*, gan *varavīksnes* lepojas ar Annu.

Kad par tevi raksta citi, atkārtojas vieni un tie paši vārdi. Bijusi vēstniece, rakstniece, tulkotāja, publiciste, Edvarta Virzas un Elzas Stērstes mazmeita. Arī tad, kad, piemēram, *Dzintras* meitenes esmu vedusi pie tevis, tu vienmēr ļoti meistarīgi sarunu pārvirzi uz mums, mēs

vienmēr jūtamies sirsnīgi parunājušās, bet tieši par tevi tā īsti neko arī neesam uzzinājušas. Likās, ka šī varētu būt tāda laba reize, kad tev tieši pajautāt – kas ir Anna Žigure šodien? Kas ir tie atslēgas vārdi, ar kuriem tu sevi šodien raksturotu un kāpēc?

Es domāju, ka nekas daudz nav mainījies kopš tiem laikiem, kad biju darba dzīvē. Joprojām ļoti daudz cenšos strādāt, rakstīt, lasīt, tulkot, domāt. Lai no visa tā būtu kāds rezultāts, lai cilvēkiem no tā būtu kaut kāds labums, lai viņi no tā, ko es daru, kaut ko jaunu uzzinātu. Es gribētu būt sistemātiskāka, bet tas man neizdodas – papīru man ir daudz, un tos vajadzētu savest kārtībā. Esmu norūpējusies par Latviju, esmu norūpējusies par Eiropu un par visu pasauli. Deviņdesmitajos gados, tad, kad atguvām neatkarību, nekad neiedomājos, ka pasaule varētu aiziet šādu attīstības ceļu. Arī ne Latvija. Arī ne tuvākā apkaime. Toreiz kaut kā ļoti ideālistiski iedomājos, ka mēs, Baltijas valstis, atguvām neatkarību nevardarbīgā ceļā un visa pasaule no mums ņems piemēru. Kā tagad saprotam, tas nav noticis, un tā tiešām laikam bija ļoti naīva doma.

Vai ir kas tāds, par ko, sevi aprakstot, tu varētu teikt – tā tas ir bijis vienmēr, cauri visiem tiem dažādajiem laikiem, kurus tu esi piedzīvojusi?

Es nekad neesmu bijusi pārāk kašķīga, man nepatīk kašķēties. Man vienmēr tuva bijusi daba, jūra. Un svarīgi, lai savi cilvēki ir apkārt. Es piedzimu, kad Latvija jau bija okupēta. Nezināju, kāda ir dzīve neatkarīgā valstī. Es to nesapratu, un, atklāti sakot, es par to arī nedomāju. Ir pārsteidzoši daudz to, kuri tagad saka, ka, piemēram, 18. novembrī svecītes esot logā dedzinājuši. Ja arī tas notika vienā gadījumā no simta, tas jau bija labi, jo lielākā daļa cilvēku tomēr bija iebaidīti. Bija drosmīgi cilvēki, protams, bet mūsu ģimene nebija no drosmīgajām. Mums pāri bija gājušas vētras ar vecmāmiņas Elzas Stērstes izsūtīšanu, un mana mamma ļoti baidījās. Tā tomēr bija tik ārkārtīgi dziļa trauma. Citi cilvēki varbūt to spēja kaut kā vieglāk pārdzīvot. Mana mamma bija ļoti jūtīga, un līdz ar to mēs mājās manā

”

Manā bērnībā par iepriekšējiem laikiem nerunājām. Visu laiku bijām tādā bailu atmosfērā.

bērnībā par iepriekšējiem laikiem daudz nerunājām. Visu laiku bijām tādā bailu atmosfērā.

Vienmēr ir šķitis, ka tu esi cilvēks, kurš daudz zina un kuram ir ļoti izteikta, spēcīga saikne ar pirmo Latvijas neatkarības laiku.

Ne visu laiku, tikai kopš pagājušā gadsimta astoņdesmito gadu otrās puses. Ar īgauņu rakstnieci Vīvi Luiku 1989. vai 1990. gadā Somijā bijām vienā vasaras seminārā, kur mums abām vajadzēja uzstāties. Mēs tur ezerā aizpeldējām līdz kādam akmenim, sēdējām uz tā un ilgi runājāmies. Es viņai teicu, ka man visu mūžu bijusi tāda savāda sajūta, it kā dzīve, kuru es dzīvoju, nebūtu mana. Ka mana dzīve vēl tikai būs. Reizēm iedomājos – ak, Dievs, man taču jau četrdesmit gadu, man ir meita... Ko tas vispār nozīmē, un kas tā par sajūtu? Bet Vīvi teica, ka viņai esot tāda pati sajūta. Tad nāca laiks, kad mūsu dzīves, kad visa mūsu sabiedriskā iekārta apmeta kūleni. Viss sākās ar to, ka, pateicoties Gorbačovam, Padomju Savienībā ieplūda mazliet svaigāks gaiss. No 1978. gada es strādāju Latvijas Rakstnieku savienībā, un radošās savienības uzņēmās

Annas Žigures uzņemšana *Dzintras god!fil!* statusā. Prezidijs, Anna un *Dzintras god!fil!* Ojārs Kalniņš. 2006. gada maijs.

Varavīksnes pavasara komeršs Edvarta Virzas un Elzas Stērstes memoriālajā mājā *Billītes* kopā ar Annu 2006. gada pavasarī.

Anna ar dzintrām viesos pie Čikāgas kopas 2009. gada jūnijā.

lielu lomu. Tautas fronte tika nodibināta Rakstnieku savienībā, cilvēki nāca un gāja, trepes nodila, gars bija neizsakāmi pacilājošs. Tomēr, par sevi runājot, nevaru teikt, ka tā sajūta, kas tur valdīja, man būtu bijusi visu mūžu. Kad Latvija cīnījās par neatkarības atgūšanu, tad arī es beidzot sajutu, ka dzīve, kuru dzīvoju, ir mana. Un šī ir mana dzīve līdz pat šim brīdim.

Vai tā nepareizības sajūta izauga lēnām, dzīves gaitā vai kādā brīdī vienkārši pēkšņi uzradās?

Es nezinu, vienkārši par to sāku domāt. Divdesmit gadu vecumā Tartu Universitātes laikā es par to nedomāju. Trīsdesmit gadu vecumā arī ne. Tad pēkšņi ienāca prātā, cik savādi tas ir. Bija jau arī citas lietas, par ko domāt, es daudz strādāju. Strādāju maizes darbu, daudz tulkoju.

”

Kad Latvija cīnījās par neatkarības atgūšanu, tad arī es beidzot sajutu, ka dzīve, kuru dzīvoju, ir mana.

Grāmatā tu raksti: “1988. gadā biju klāt šajos notikumos. (..) No vienas puses, likās lieliski to pieredzēt, no otras puses, prātā iešāvās savāda doma – kāpēc man tam visam atkal jāiet cauri, ja mans vekaistēvs un vecāmāte gadsimta sākumā jau piedalījušies šādos notikumos?”

Tas domāts par neatkarību. Mūsu valsts nav savu gaitu gājusi tā, kā tai būtu bijis jāiet. Bijis liels pārrāvums, un mums atkal jādara tas pats, ko paaudzes jau darījušas pirms mums. Cīnījušās par Latvijas neatkarību.

Par ko tu ar saviem vecvecākiem, vecākiem vai kādu citu no iepriekšējām paaudzēm gribētu parunāt pie kafijas tases?

Mums visiem ir ļoti daudz, ko jautāt iepriekšējām paaudzēm, sevišķi tām, kuras aizgājušas. Pašpārmietumi, kāpēc nepajautāji. Bet nepajautāji tāpēc, ka biji par jaunu, par dumju, un jauniem cilvēkiem viņu dzīve vienkārši pilna pašiem ar sevi. Atskaitot

Rīga 2014 informatīvās kampaņas laikā Kijivā 2014. gada maijā.

Dzintru talka Billītēs 2018. gadā.

dažus, kuriem kopš agras bērnības ir interese klausīties vecos cilvēkus. Man, no vienas puses, ir tā laime, ka gan vecaistēvs, gan vecmāte ir ļoti daudz ko sarakstījuši, un ļoti daudz ko var uzzināt no viņu sarakstītā, Elzas Stērstes gadījumā – arī no viņas atmiņām. Bet es par viņiem abiem ļoti daudz esmu domājusi. Gan iepriekš, Elzas Stērstes grāmatas sakarā, gan tagad, Virzas grāmatas sakarā, – gan par sīkumiem, gan arī lielākām lietām. Piemēram, par Virzu es domāju, kā viņš no sākotnēja demokrāta pārvērtās tiktāl, ka uzskatīja – svarīgs ir viens cilvēks, kas varētu tautu apvienot. Viņa uzskati mainījās samērā īsā laikā. Jau 1920. gadu sākumā avižu rakstos viņš vairs nepiemin demokrātiju. Kāpēc? Kāpēc tas notika, kā tas bija? Vai viņš redzēja, ka tauta *sašķaidās*? Līdzīgi kā situācija, kas mums ir pašlaik, ka tauta ir *sašķaidījusies* un mums nav vienota kodola. Arī par manu igauņu vecmāmiņu, kura bija precējusies ar Robertu Žiguru no Limbažu puses, ir daudz neskaidrību. Es nekad neuzzināšu, kā viņi iepazinās. Viņa dzīvoja Vīlandē, viņš – Latvijas pusē. Interesanti taču. Kad mūsu valstis kļuva neatkarīgas, viņi pārcēlās no Igaunijas uz Latviju, uz Rīgu. Visa ģimene, pieci bērni. Vecmāmiņa runāja latviski, bet vienmēr ar briesmīgu igauņu akcentu. Ar vīru runāja latviski, ar bērniem igauņiski. Patiesībā tas ir no lielajiem jautājumiem – mēs nezinām, ko mums vajadzētu pajautāt iepriekšējām paaudzēm, līdz mēs nonākam laikā, kad mums viņiem gribētos kaut ko pajautāt, bet vairs nevaram.

Kā tev šķiet, ko viņi ar savu pirmskara Latvijas pieredzi domātu par šodienas Latviju?

Es domāju, ka viņi būtu ļoti norūpējušies. Ar iepriekšējās

Latvijas pieredzi viņi redzētu, ka situācija nav laba, ka tā ir ļoti sarežģīta gan Latvijā, gan Eiropā, gan pasaulē, un to, kā tā galu galā atrisināsies, tikai Dievs un varbūt pareģi zina. Dzejnieki varbūt zina. Mūsdienās ir daudz dažādu ekspertu, bet nav dzejnieku – kā Virza un citi, kas nojauta nākamās notikums. Lasītāji arī toreiz to tūlīt neaptvēra. Dzejniekus saprata tikai tad, kad traģiskie notikumi jau realizējās. Man liekas, tagad mums nav tādu dzejnieku, kas tā skatītos uz pasauli kā toreiz. Bet varbūt mēs vienkārši negribam saprast, kā savulaik *Baigo vasaru*.

”

Mēdzam lietot tādas frāzes kā “septiņsimt verdzības gadu”, “piecdesmit okupācijas gadu”, “zemnieku tauta” un citus pasīva upura lomu piešķirošus apzīmējumus.

Vai mūsdienās varam runāt par inteliģenci tā laika izpratnē?

Domāju, ka toreiz – gan cara laikos, gan pirmās Latvijas laikā – skolas deva skolēniem daudz pamatīgāku izglītību nekā pašlaik un skolēni ņēma pretī daudz pamatīgāku izglītību. Turklāt skolotāji bija autoritātes. Cits vairāk, cits mazāk, bet tagad tas ir zudis – savā ziņā. Padomju laiki nonivelēja skolotāja profesiju. Kad es beidzu vidusskolu, tika pasludināts, ka nav sliktu skolēnu, ir tikai slikti skolotāji. Skolotāji bija spiesti likt trijniekus un nedrīkstēja atstāt uz otru gadu. Pēc tam tie trijnieki *izvilkās* cauri skolai, bieži arī cauri augstskolai. Tad viņi nekur tālāk netika un paši palika par skolotājiem – tāds mantojums no padomju laikiem. Skolotāja darbs ir ārkārtīgi grūts un atbildīgs, jo jebkurš audzēknis vēlāk var kļūt par augsta līmeņa politiķi. Ko skolotājs bērnam ieliek, tas vēlāk atspoguļojas veidā, kā viņš pilda savus pienākumus. Piekrītu, ka skolotāji būtu ļoti jāatalgo, bet, tāpat kā jebkurā darbā, ja nauda ir vienīgā motivācija, tur nekas labs nevar būt. Kur atrast motivētus skolotājus – uz to man nav atbildes. Bet mums tādas vajadzētu.

Vai šodien izglītība vienmēr nozīmē arī izglītotību?

Man jāpiekrīt, ka izglītības standartu līmenis ir pazeminājies. Gadās, ka, klausoties radio, piemēram, 25. martā vai Lāčplēša dienā, jādzird jaunu cilvēku atbildes, ka viņi nezina, kas ir 25. marts un Lāčplēša diena. Ģimene un skola to nav

”

Padomju okupācijas gadu mantojums ir tik liels un smags, ka tas spiež joprojām.

iemācījusi, bet par savu valsti kaut ko vajadzētu zināt. Varbūt šīs atmiņas un sēru dienas vajadzētu piepildīt ar saturu, ne tikai vienkārši izlikt karogus. Un, ja nav iespējams piepildīt ar saturu, tad varbūt vajadzētu samazināt šo dienu skaitu. Lai katrā šādā dienā tauta tiešām ar jēgu apvienotos kādam vienam nopietnam mērķim. Es nedomāju, ka visu dienu jāsēro, man liekas pareizāk, ka sēru karogi būtu līdz pusdienas laikam, tad tiktu noņemtas sēru lentes un karogi pacelti augstu mastā, jo mēs taču galu galā esam uzvarējuši. Mēs dzīvojam brīvā un neatkarīgā valstī! To esmu vairākkārt ierosinājusi, bet man pretī liek argumentu – kas tad to darīs... Sēru karogi saskan ar latviešu raksturojumu. Mēdzam lietot tādas frāzes kā “septiņsimt verdzības gadu”, “piecdesmit okupācijas gadu”, “zemnieku tauta” un citus pasīva upura lomu piešķirošus apzīmējumus. Edvarts Virza arī bija viens no tiem, kas proponēja “septiņsimt gadu verdzību”, un viņš ļoti ienīda vāciešus. Viņš gan Pirmajā pasaules karā bija frontes žurnālists un pieredzēja daudz nežēlības. Otrs mans sencis, E. Stērstes tēvs advokāts Stērstu Andrejs, cīnījās par zemnieku tiesībām, un pie viņa pēc palīdzības nāca zemnieki, kuriem vācu muižnieki atņēma zemi, mājas. Būtu grūti radīt kādu pavisam citu stāstu, jo tas viss ir bijis. Tomēr tagad mēs

dzīvojam neatkarīgā valstī. Vēsture mums jāzina un jāatceras, bet jādarbojas, lai tas viss neatkārtotos.

Atskatoties vēsturē, pirmskara Latviju nereti tēlo kā zaudētu, bet tomēr paradīzi, jo tad Latvijai klājās labi. Ko mēs no šīs vēstures daļas varētu paņemt, lai iekrāsotu stāstu par sevi gaišākās krāsās?

Tur noteikti ir, ko paņemt, turklāt tas laiks bija īss, tas nesākās 1918. gadā, kad pasludināja neatkarību. Vēl sekoja asiņainas cīņas par brīvību. Daudzi neatgriezās no bēgļu gaitām, aizgāja bojā. Šausmīgi tas bija mūsu tautai, ļoti grūts laiks. Mierīgi bija tikai deviņpadsmit gadi, kuros pilnībā uzbūvēja valsti. Tā, protams, nebija ideāla, bija cilvēki, kuriem gāja grūti un kuri bija ļoti nabadzīgi arī līdz 1940. gadam. Ja tā nebūtu bijis, tad padomju okupācijai nebūtu nekāda atbalsta un visa sabiedrība vienoti būtu stājusies pretim iebrucējam. Tomēr tas bija vienīgais laiks mūsu vēsturē, ja neskaita tagadni, kad latvieši savā zemē jutās kā saimnieki. Ar to, ko toreiz paveica, mums ir jālepojas.

Kāpēc mēs, tavuprāt, par to nerunājam un ar to nelepojamies?

Tāpēc, ka ir arī ļoti strīdīgi jautājumi, piemēram, ar varas pārņemšanu, ko īstenoja Kārļa Ulmaņa vadībā, ar aizvainotiem Saeimas deputātiem. Tas viss ir tik sarežģīti un daudzslāņaini. Bet šis ir vienīgais laiks Latvijas vēsturē, atskaitot teiksmaino periodu pirms vācu bruņinieku ienākšanas, kas bija mierīgs un kas bija valsts celšanas, būvēšanas laiks. Atjaunotajā Latvijā mums vajadzēja turpināt celt valsti, bet tā gluži nenotika. Cilvēki neiedomājās, ka eksistē arī liela pretestība un liela alkatība. Padomju okupācijas gadu mantojums ir tik liels un smags, ka tas spiež joprojām. Piemēram, kā bija pierasts zagt darba vietās, un grūti bija saprast, ka darba laikā jāstrādā. Atceros, kā kāds latviešu jauneklis deviņdesmitajos gados bija aizbraucis uz Dāniju un ātri vien atgriezās, jo – ārpriests,

Dzintru talka Billītēs 2018. gadā.

tur tak visu dienu jāstrādā! Darba morāle bija ļoti kritusies. Liela daļa bija kļuvuši par bezdarbniekiem un atsvešinājušies no darba. Turklāt vēl mūsu krieviski runājošā minoritāte, kas vispār palika bez pamata zem kājām, jo viņu sapņu valsts, kam vajadzēja būt mūžīgai, beidza eksistēt. Toreiz Latvijā nebija vienotas domas un nebija arī zināšanu, ko šādā situācijā darīt. Tāds zināms piemērs ar toreizējo Ministru prezidentu Ivaru Godmani. Lielās īres mājas, daudzstāvu mājas – apkurei naudas nav, cilvēki salst, Godmanis iesaka, lai cilvēki gādā sev krāsniņas. Un cilvēki gādāja katrs sev krāsniņu. Tā vietā, lai atbildīgs politiķis teiktu: “Sanāciet visi kopā un izdomājiet, kā to mājas apkures katlu varētu pārveidot vai nomainīt, lai tas dod siltumu visai mājai!” Tā nu katrs sitās ar savu krāsniņu. Uz šo varam skatīties arī tādā plašākā nozīmē.

Bet kāpēc tad pirka katrs savu krāsniņu, kāpēc paši nevarēja problēmu risināt kopā?

Tāpēc, ka vārdiem *solidaritāte*, *kooperatīvs* joprojām ir slikta skaņa, vismaz vecāko paaudžu vidū. Jo tā vienmēr bija “solidaritāte ar visas pasaules strādniekiem”, ar Āfrikas kontinentu, nevis tā, kā to saprot Rietumvalstīs: tas, kam

”

Esam viena ārkārtīgi varena tauta, jo viena gadu simteņa laikā divas reizes spējām izcīnīt neatkarību.

ir vairāk, solidarizējas un palīdz tam, kam ir mazāk, kam iet grūti. Mūsu sabiedrība kopumā ir tāda, kuras viena daļa ir *elitāra*, veiksmīga, bagāta, sūta savus bērnus labās skolās. Un tad ir otra daļa, kura ir nabadzīgāka, kuriem ir mazāka alga, kuru bērni par labām skolām redz sapņus. Es vienmēr esmu domājusi, ka Latvijā, kur ir tik maz cilvēku, jo mēs tomēr esam maza tauta, būtu jādod visiem bērniem vienādas iespējas iegūt vienlīdz labu izglītību. Vienalga, vai esi piedzimis neveiksminieku vai advokātu ģimenē. Tas būtu mums kā sabiedrībai, tālejoši domājot, milzīgs, pozitīvs pienesums. Tāpat es domāju par karadienestu. Slikti skan *obligātais*, patiesībā jebkurš *obligātais* skan slikti, tam vajadzētu izdomāt jaunu vārdu. Igaunijā ir jāiziet armija visiem jauniešiem un arī daļai sieviešu, Somijā jāiziet armija visiem jauniešiem un sievietēm pagaidām brīvprātīgi, bet diskutē par to, ka tas būs arī sieviešu pienākums. Zviedrija vienu brīdi atteicās, bet tagad atkal atgriežas pie karadienesta visiem. Arī mēs speram pirmos soļus šajā virzienā. Tas nepieciešams arī tāpēc, ka karadienests solidarizē un vieno sabiedrību. Jo armijas kazarmās ir visi kopā. Tur ir tas pats advokāta vai lieluzņēmēja dēls, un tur ir arī Ludzas skolotāja dēls un Aknīstes zemnieka

dēls. Viņi visi tur ir kopā, visiem ir vienādi apstākļi, un nav vienam kaut kas labāks un otram kaut kas sliktāks. Tur viņi visi, kādu laiku kopā esot, satiekas, sarunājas, sadraudzējas un veido tās “tas ir mans dienesta biedrs, mēs kopā dienējam” saites, kas paliek arī pēc desmit un divdesmit gadiem.

Par kopības sajūtu runājot, Marinai Kosteneckai pieder citāts: “Es esmu lepna par latviešiem. Es, krieviete, esmu lepna par latviešiem.” Vai, tavuprāt, paši latvieši kā tauta kādreiz ar sevi ir tā pa īstam lepojušies?

Manas dzīves laikā pavisam noteikti astoņdesmito gadu beigās un deviņdesmito gadu sākumā. Vēstnieka amatā esot, ir jānes pozitīvā ziņa par savu valsti. Toreiz nest Latvijas pozitīvo tēlu bija daudz vieglāk, nekā tas ir tagad. Visi mūsu panākumi, tāpat kā korupcijas gadījumi, kā uz delnas saskatāmi ne tikai kaimiņvalstīs. Bet tas, ko es teiktu par latviešiem arī šodien, ir pārliecība, ka mēs esam viena ārkārtīgi varena tauta, jo viena gadu simteņa laikā divas reizes spējām izcīnīt neatkarību. 1918. gadā un 1991. gadā. Varam ar to tiešām lepoties. Viss mums varbūt nav gājis tā, kā mēs būtu gribējuši, bet es ļoti ceru, ka tas ir laika jautājums. Sākumā cerējām, ka nākamās paaudzes mainīsies, tagad saprotam, ka tā vienkārši nekas nenotiks, ir jāieliek ārkārtīgi liels spēks un ieguldījums, lai nākamās paaudzes būtu citādas. Tas gan vairāk vēstījums pašiem, nevis citiem. Ir jāieliek ārkārtīgi daudz spēka, resursu, naudas, gribas, lai nākamās paaudzes savā domāšanā mainītos. Es ļoti ceru, ka tas ir iespējams.

Savā grāmatā 1991. gada kontekstā tu raksti par to, ka somi par mums domā kā par tālu tautu, kas cīnās par savu neatkarību, kā viņi nāk uz baznīcu ar domām par to, kā šai tautai palīdzēt. Ja skatāmies vēsturē, tad mēs vienmēr esam bijuši saņēmēja vai gaidītāja lomā, bet kopš 24. februāra mēs stingri stāvam palīdzētāju pusē. Vai un ko no mums var mācīties par ceļu uz neatkarību?

Tas, cik daudz mēs darām un palīdzam Ukrainai, mums pašiem varētu dot lielu iespēju stiprināt savu pašapziņu. Mēs esam piemērs, ka ceļš nav viegls, tas būs sarežģīti un grūti. Arī Ukrainā nebūs tā, kā mēs savulaik iedomājāmies, ka izcīnīsim neatkarību un viss uzreiz pārvērtīsies. Ka mēs kļūsim brīvi un demokrātiski un darbosimies, kā citas – vecākas – tautas to dara. Mēs pieredzējam, ka tas tā nebūt nenotiek. Arī viņiem tas tā nenotiks. Daudz vairāk diemžēl viņi no mums arī neiemācīsies. Dzimtenes mīlestība viņiem ir stiprāka nekā mums. Patriotisms viņiem ir daudz stiprāks nekā mums. Politika? Ekonomika? Kultūra? Kultūra arī viņiem ir ļoti spēcīga. Manuprāt, viņiem nekas daudz nav jāmācās. Vienkārši jāsāk darīt, lai atjaunotu savu valsti. Mēs savu spēku robežās centīsimies to atbalstīt.

Noslēgumā tāds pavisam banāls jautājums – ja tev būtu burvju nūjiņa un viena vēlēšanās, kuru izmantot, lai pēc iespējas uzlabotu Latvijas un latviešu tautas nākotni, kāda būtu tava vēlēšanās?

Man gribētos, lai dzimtenē atgriežas visi, kas dažādos laikos aizbraukuši no Latvijas un tagad dzīvo un strādā citās valstīs un kontinentos. **U!**

Bez fizikas zināšanām inovāciju Latvijā nebūs

Fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*

Foto: Ruslans Antropovs

Diskusija par inženierzinātņu studentu zemo zināšanu līmeni dabaszinātnēs un kvalificēta darbaspēka trūkumu būvniecības nozarē.

Žurnāls *Universitas* uz sarunu aicināja Latvijas Universitātes padomes locekli, Latvijas Elektrotehnikas un elektronikas rūpniecības asociācijas izglītības eksperti **MĀRĪTI SEILI** (M. S.), Latvijas Būvniecības padomes priekšsēdētāju **GINTU MIKELSONU** (G. M.), Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) Būvniecības inženierzinātņu fakultātes (BIF) dekānu, profesoru, **FIL! MĀRTIŅU VILNĪTI** (M. V.), *tervertus*, un *Tervetia* Filistru biedrības priekšsēdētāju, **FIL! EDGARU KVĀLI** (E. K.), *tervertus*, lai diskutētu par vidējās izglītības kvalitāti STEM* priekšmetos un inženieru akūtu trūkumu būvniecības nozarē.

* STEM – dabaszinātņu un tehnoloģiju jomas (angliski tiek sauktas par STEM – Science, Technology, Engineering and Mathematics).

Strauji turpina samazināties to vidusskolēnu skaits, kuri kā izvēles eksāmenu kārto fizikas vai citu dabaszinātņu priekšmetu pārbaudījumus. Vai obligātais eksāmens STEM priekšmetos būs risinājums un veicinās izvēli par labu studijām inženierzinātņu jomā?**

M. S.: Eksāmens kā vienīgais instruments nekad nebūs risinājums, un arī eksāmenu atbalstītāji to nekad nav tā pozicionējuši. Līdzīgi kā jebkurā mācību procesā, ir vairākas savstarpēji saistītas daļas: ieinteresēt, mācīt un mācīties, izvērtēt un sniegt atgriezenisko saiti. Visi šie posmi ir svarīgi. Līdzīgi – eksāmens ir svarīgs posms valsts attīstībai nozīmīgāko mācību jomu novērtēšanā. Šobrīd Latvijā ir trīs obligātie eksāmeni – matemātikā, svešvalodā un latviešu valodā. Ar obligāto eksāmenu uzturēšanu valsts līmenī tiek pateikts, kuras jomas ir svarīgas valsts ilgtermiņa attīstībai. Pēc obligāto dabaszinātņu eksāmena

**** Interesi par *Universitas* un *Tervetia* organizēto diskusiju izrādīja TV3 raidījums *Nekā personīga*, kura sižetu *Seile: Vispārējās izglītības jomā mēs tuvojamies katastrofai* varēja noskatīties 2022. gada 4. decembrī TV3 vai tiešsaistē šeit: ----->**

”

Dabaszinību pamati jāiemācās vidusskolā, un ar šo nebūtu jānodarbojas sabiedriskā kārtā.

atbalstītāju un virzītāju domām, dabaszinātnēm ir jābūt starp šīm jomām. Eksāmens, kas ir valsts līmenī obligāts visiem, pirmkārt, objektīvi izmēra, kāds ir absolventu zināšanu līmenis, otrkārt, kalpo kā ārējs spiediens pašvaldībām nodrošināt, ka šie mācību priekšmeti skolās tiešām tiek kvalitatīvi mācīti. Piemēram, 2022. gada pavasarī fizikas eksāmenu ar rezultātu virs 60% jeb tie, kuri potenciāli varētu studēt jebko, kas saistīts ar fiziku, Latvijā bija mazliet vairāk nekā 250. Uz visām valsts finansētajām studiju vietām dabaszinātnēs un inženierzinātnēs 250 skolēnu ir kritiski maz. Līdzīga situācija ir arī ķīmijā, mazliet labāka bioloģijā. Kopumā Latvijā ar rezultātu virs 60% dabaszinātņu jomās eksāmenus nokārtoja mazāk nekā 1000 skolēnu.

Matemātikā ir obligātais eksāmens, bet vai tāpēc tur situācija ir labāka?!

M. S.: Ir labāka. Matemātikā obligāto eksāmenu ar rezultātu virs 60% pērn nokārtoja 3000 vidusskolēnu.

Kāpēc problēmas ar STEM priekšmetu apguvi un skolēnu zemajām zināšanām sabiedrība ierauga tikai universitātē?

M. V.: Problēma ir ļoti vienkārša – katastrofāli trūkst fizikas skolotāju. Mēs nevaram sagaidīt zināšanas fizikā, ja nenotiek normāls mācību process. RTU 1. kursa studenti matemātikā, fizikā un ķīmijā tiek sadalīti trīs grupās pēc zināšanu līmeņiem. Vienai no šīm grupām zināšanas STEM priekšmetos ir tuvu nullei, tāpēc nepieciešamas papildu nodarbības, lai zināšanu trūkumu kompensētu. Maz ticams, ka fizikas skolotāji paradīsies tuvāko 3–5 gadu laikā, bet diemžēl problēma jārīšina jau šodien. Vienīgais risinājums, ko redzu šajā situācijā, ir 0. kursa izveide augstskolās.

M. S.: Ir daudz jauniešu, kuri nemaz neuzdrošinās domāt, ka varētu būt inženieri, un tur ir mūsu pirmā pazaudētā iespēja. Obligātais eksāmens dabaszinātnēs būs. Tagad vecāki par to ir sašutuši, jo būs jāalgo privātskolotājs. Lielai daļai vecāku un skolēnu bija pieņemami, ka fiziku nemāca vai māca ļoti sliktā līmenī, bet tikmēr vairums *pievēra acis*,

jo nebija ārēja drauda. Brīdī, kad parādījās ziņa par obligāto eksāmenu, sabiedrības retorika principiāli izmainījās. Publiski ļoti skaļi beidzot aktualizējās jautājums, ka šajā ziņā esam katastrofālā stāvoklī.

Kā uzņēmēji raugās uz šo situāciju? Vai krīze ar inženieru trūkumu nozarē ir tuvu?

G. M.: Būvniecībā krīze ar darbinieku trūkumu ir visu laiku. Cilvēku, kas saprot šo nozari, paliek arvien mazāk. Liela daļa nomirst, labākie aizbrauc darba meklējumos uz citām valstīm, un nozarē ienāk salīdzinoši maz jauno *kadru*, un likne visu laiku ir negatīva. Visu laiku notiek *futbols* – Izglītības un zinātnes ministrija, Ekonomikas ministrija (EM), Labklājības ministrija; jau gadiem viss iet pa apli un apstājas pie nozares, pie uzņēmējiem... Situācija mainītos, ja šai problēmai būtu *saimnieks*: cilvēks, kurš saprot tēmu, tic risinājumam, kuram ir enerģija un resursi. Vairākus gadus strādājot, tiktu rasti risinājumi. Piemēram, valstī trūkst fizikas skolotāju – tad jautājums, kā vidējā termiņā šo problēmu risināt, lai šo skolotāju būtu vairāk. Protams, uzņēmēji saprot un saprāta robežās būtu gatavi iesaistīties. Ja mērķis, piemēram, ir fizikas skolotāji, mēs izdomātu kādu kombināciju, motivācijas sistēmu, bet valsts mēģina šo jautājumu uzlikt uz uzņēmēju pleciem, kaut gan tā primāri ir valsts funkcija. Daudzi uzņēmēji labprāt ietu uz citiem tirgiem, piemēram, nākotnē tā būs Ukraina, bet kā mēs varam iet uz vēl kādu tirgu, ja pašiem pietrūkst speciālistu. Katrā gadījumā latīņai jābūt augstākai nekā sava tirgus nodrošināšana ar būvinženieriem.

Nozare kadru trūkuma dēļ gatava nodarbināt pat studentus, un lielākā daļa no viņiem jau studiju laikā sāk darbu nozarē. Kā tas ietekmē studiju kvalitāti?

M. V.: Ja nozare ir gatava pieņemt darbā studentu, tas liecina, ka inženieru ļoti trūkst. Pilnīgi visi mūsu trešā kursa studenti jau strādā nozarē. Protams, izglītības kvalitātes ziņā tā nav labā prakse, jo, ja cilvēks strādā, tad mazāk var studēt, un tas atsaucas uz zināšanām. Piemēram, studentam atlicis izstrādāt tikai studiju noslēguma darbu, bet viņš atbild – man jānodod objekts ekspluatācijā, diemžēl uzņēmums man nepiešķir atvaļinājumu. No otras puses, students, strādājot nozarē, jau studiju laikā iegūst praktisko pieredzi. Mums ir studiju programma *Būvniecība*, kurā sagatavojam *universālo kareivi*, lai gan nozares pārstāvji uzskata, ka viņam pietrūkst zināšanu būvkonstrukciju priekšmetos un viņš, beidzot studijas, nevar būt būvkonstruktors. Savukārt uzņēmumi, kuriem vajadzīgi būvdarbu vadītāji, uzskata, ka studentam nepieciešamas padziļinātas zināšanas būvdarbu/projektu vadīšanā. Tomēr pie esošā finansējuma modeļa mēs valstī nevaram atļauties gatavot šauras specializācijas speciālistus grupās ar nelielu skaitu studējošo, un šobrīd mums ir lielās grupas, kur studenti apgūst būvniecības nozarē nepieciešamās pamatzināšanas un prasmes. Diemžēl šaurās specializācijas speciālistam papildus nepieciešamās zināšanas ir jāapgūst kursus, pašmācībā vai strādājot nozarē.

Mārite Seile: “Cēlonis problēmai, kāpēc augstskolās nav pietiekami studējošo inženierzinātņu jomā, meklējams pamatskolas un vidējās izglītības līmenī, kas rezultējas nepietiekamā intereses radīšanā par dabaszinātnēm un potenciālo studentu nepietiekamajās zināšanās.”

Gints Miķelsons: “Nozarē trūkst kvalificētu arhitektu un būvinženieru. Ekonomikas ministrijas prognozes 2030. gadam liecina, ka iztrūkums būs līdz 15 tūkstošiem darbinieku visos līmeņos, kas būvniecības nozarē izraisīs jaudas samazinājumu par 30%. Lai Latvijā turpinātu būvniecību, būs jāsauc palīgā lietuvieši un igauņi.”

E. K.: Lielākā problēma, ka šobrīd darba tirgū pat neskatās uz absolventu kvalitāti. Tie, kas tiek līdz diplomam, tiek izkerti kā karsti pīrādžiņi. Mēs arī saviem esošajiem darbiniekiem organizējam kursus projektu vadībā, aicinām zviedru kolēģus mūs apmācīt, lai uzņēmumā būtu kopēja izpratne par projektu vadību, jo šādu zināšanu daudziem nav.

Liels procents būvniecības studijas pamet vai nepabeidz. Kādi ir galvenie iemesli, un cik liels ir studentu atbīrums?

M. V.: No tiem, kuri iestājas BIF, aptuveni trešdaļa atbirst jau pirmajā studiju gadā, jo pietrūkst zināšanu fizikā, bez kurām nevar turpināt studijas tādosursos kā būvmehānika, būvkonstrukcijas un tamlīdzīgos. Otrā trešdaļa studentu sāk strādāt nozarē un tāpēc studijas nepabeidz. Diemžēl, ja būvniecības nozare akceptē darbiniekus bez inženiera diploma, tad mēs nevaram motivēt studentu atgriezties universitātē un pabeigt studijas. Un dažiem jauniešiem vienkārši pietrūkst motivācijas cīnīties un pabeigt iesākto, lai saņemtu būvinženiera diplomu.

”

Eksāmens nav un nevar būt vienīgais risinājums, bet obligāts eksāmens ir ļoti svarīga sastāvdaļa.

Ir kāds labs piemērs no studentu korporācijas, kas sabiedriskā kārtā savās telpās ir radusi iespēju organizēt fizikas kursus pirmā kursa studentiem.

E. K.: Jā, studentu korporācija *Tervetia* jau otro gadu par savu naudu organizē bezmaksas kursus RTU BIF studentiem fizikā, lai viņi neizkristu sesijā un varētu turpināt studijas. RTU statistika rāda, ka liela daļa jauno studentu no Latvijas skolām nespēj sekmīgi nokārtot pat pirmos pārbaudes darbus un studijas pamet. 2022. gada pavasarī radās ideja, ka varētu palielināt to studentu skaitu, kuri tiek pāri pirmajam kursam, neuzkrājot parādu. Saprātām, ka lielākais klupšanas akmens ir fizika. Noorganizējām kursus. Pirmajā reizē pieteicās 30 interesentu, no kuriem atlasījām pusi, kam nebija parādu citos studijuursos un kuri bija perspektīvi pēcāk turpināt studijas kopumā. Nākamajā semestrī no aptuveni 150 RTU BIF pirmā kursa studentiem kursiem pieteicās 62, kas ir 40%. Liels skaits studentu ar problēmām, bet pirmajā kursā jau nemāca neko sarežģītu, principā tā ir vidusskolas viela! 20 studentus apmācām

mēs, 20 – studenšu korporācija *Imeria*, jo vieni mēs šo studentu apjomu nespētu apkalpot. Protams, tas nav pareizi, ar šo nebūtu jānodarbojas sabiedriskā kārtā, jo dabaszinību pamati jāiemāca vidusskolā.

Vai RTU redz pienesumu no šī sabiedriskā projekta?

M. V.: Pilnīgi noteikti redzam rezultātu. 100% visi tie, kuri iepriekšējā semestrī apmeklēja *Tervetia* organizētos kursus, sesijā nokārtoja fizikas eksāmenu. Varētu pat teikt, ka studentu korporācijas šajā situācijā glābj valsti.

Kur ir sarkanā līnija, cik zemu kvalitātes latīņu studentiem zināšanu līmenī universitātē var nolaist?

M. S.: No vienas puses, augstskolas spiestas cīnīties par katru studentu, jo citādi nebūs, ko mācīt. Ja pazemina latīņu un pirmajā kursā uzņem tādus studentus, par kuriem skaidrs, ka tie nenoturēsies zināšanu līmeņa dēļ, ir skumji.

”

Pirmajā kursā jau nemāca neko sarežģītu, principā tā ir vidusskolas viela.

Varbūt labāk valstij pateikt, ka varam uzņemt studijās tikai divus studentus, kurus var sagatavot atbilstoša kvalitātē? Augstskolas izliekas, ka māca, bet vienā brīdī tās pateiks, ka tā turpināt nevar.

M. V.: Domāju, ka šis brīdis ir pienācis. Esošais finansējuma modelis – finansējums seko studentam – lielākā vai mazākā mērā arī ir modelis – pasniedzējs seko līdz studentam un viņa zināšanu līmenim. Var jau valdības deklarācijās rakstīt, ka mums vajadzīgi inženieri attīstībai, bet, ja nekas nemainās, tad tie ir tikai skaisti vārdi. Pamatā kvalitāte ir mācībspēka atbildība, un mums ir divu veidu pasniedzēji. Vieni ir profesionāli no nozares, kas nopelna nozarē un *ieskrien* nolasīt lekcijas, jo tikai ar pasniedzēja algu diemžēl izdzīvot nevar. Otra grupa ir zinātnieki, kas nopelna zinātnē, bet lasa arī lekcijas, tomēr praktisku zināšanu par nozari viņiem nav. Praktiķu entuziasms nav mūžīgs, tas apstājas, un labākie mācībspēki aiziet. Diemžēl viņu vietā nevar tik viegli kādu atrast, un man kā dekānam ir bijušas situācijas, kad personīgi jāmeklē aizvietotājs, taču es nevaru nodrošināt specifiskas zināšanas specializētajos būvniecības studijuursos. Domāju, ka tālāk jau vairs nav, kur iet.

Fil! Mārtiņš Vilnītis: “Tēlaini runājot, ja būvlaukumā ievieš nekvalitatīvus būvmateriālus un sagaida Eiropas kvalitāti, tad ir skaidrs, ka to nav iespējams sasniegt. Līdzīgi ir ar nesagatavotiem vidusskolēniem, kurus uzņemam augstskolā. Mums ir idejas, ko varētu darīt citādi, tomēr visi jauninājumi prasa laiku un resursus.”

Fil! Edgars Kvālis: “Inovatīvus produktus var radīt cilvēki ar tehniskām zināšanām. Tos neradīs juristi, grāmatveži vai mārketinga speciālisti, tur vajadzīgi inženieri. Un inženierus rada RTU, kurā jābūt zināšanām fizikā, matemātikā, ķīmijā. Ja nebūs šo zināšanu, nebūs inovāciju.”

”

Liela daļa vecāku un skolēnu bija pieņemami, ka fiziku nemāca vai māca ļoti sliktā līmenī.

Kādi būtu risinājumi – jaunas stratēģijas, rīcības plāni vai kas cits?

G. M.: Jāsaskaita, cik mums ir fizikas skolotāju, jāmodelē pa nozarēm, kāds ir šis pieprasījums. Tāpat aktuāls jautājums, cik fizikas skolotājs nopelna? Domāju, var ātri saprast, kā šo situāciju mainīt. Primāri jārisina fizikas skolotāju trūkums, un tad arī zināšanu līmenis un kvalitāte celtos. Pieprasījums inženierietilpīgajās nozarēs – enerģētikā, transportā, būvniecībā, rūpniecībā – būs vienmēr, jo jāapmierina daudzu jomu vajadzības.

M. S.: Svarīga tēma ir arī skolu tīkla sakārtošana, jo mums ir pārāk daudz mazo vidusskolu. Daudzi fizikas skolotāji, lai nopelnītu algu, māca vairākās apkārtnes skolās. Skolotāju sagatavošanai nav valsts pasūtījuma. Katru gadu tiek sagatavoti ap 1200 pedagogu, bet 70% no tiem ir pirmsskolas skolotāji. STEM priekšmetos 2022. gadā tika sagatavoti 55 jauni pedagogi, bet no tiem tikai trīs bija fizikas skolotāji. Tāpat nav pareizs nosacījums, ka par valsts finansējumu var studēt tikai tie topošie skolotāji, kas mācās pilna laika klātienē. Tas neliecina, ka pedagogs būtu valsts prioritāte. Mēs nevaram vairs atļauties zīmēt stratēģijas, bet jārikojas un jābūt konkrētiem rezultātiem.

M. S.: Attiecībā uz vispārējo izglītību un skolotājiem sadarbībā ar uzņēmēju asociācijām, Latvijas Univer-

sitāti (LU), RTU un Latvijas Fizikas skolotāju asociāciju gada laikā izdevās izdarīt trīs nozīmīgas lietas. Pirmkārt, panākt obligāto eksāmenu dabaszinātņu jomā, otrkārt, mazināt mācību materiālu trūkumu fizikā (līdz nākamā gada sākumam fizikas skolotājiem tiks sagatavots mācību materiālu komplekts līdz pat stundas plāna detalizācijai *Fizika 1*. Treškārt, sabiedriskajā apspriešanā ir Ministru kabineta noteikumi, kas paredz, ka tiks piešķirts finansējums interešu izglītībai, kas pašvaldībām jāizmanto specifiski tehniskajai jaunradei. Katrā pašvaldībā būtu jābūt iespējai skolēniem padziļināti apgūt fiziku, bet daudzās lielās pašvaldībās tas diemžēl joprojām nav iespējams.

”

Mēs nevaram vairs atļauties zīmēt stratēģijas, bet jārikojas un jābūt konkrētiem rezultātiem.

Būvniecības padome aicinājusi valdības rīcības plānā iekļaut virkni priekšlikumu nozares jautājumu sakārtošanai. Varat pastāstīt plašāk par priekšlikumiem?

G. M.: Iesniedzām ap 40 priekšlikumu no nozares ar nekustamo īpašumu attīstītāju, finansētāju, arhitektu, projektētāju, būvnieku, būvmateriālu ražotāju un tirgotāju ieteikumiem. Mēs esam liela *cunfte*, tāpēc arī daudz priekšlikumu. Starp šiem ierosinājumiem ir arī jautājums par kvalificēta darbaspēka, speciālistu pieejamības veicināšanu. Būtiski ir arī profesionālajās skolās sagatavotie speciālisti. Skatot Nodarbinātības valsts aģentūras prognozes, būvniecība nepārtraukti ir starp *Top 3* profesijām vakanču ziņā. Savukārt EM prognozes 2030. gadam liecina, ka pieprasījums pēc inženierzinātņu speciālistiem būtiski pārsniegs piedāvājumu, būvniecības nozarē būs *padsmitt* tukstoši vakanču. Būvniecības projektos trūks gan vadītāju ar augstāko izglītību, gan kvalificētu speciālistu ar vidējo izglītību. Lai varētu paši projektēt un būvēt nākotnes ceļus un ēkas, Latvijas būvniecības nozarē 2030. gadā būvlaukumos būtu nepieciešami vismaz 10 000 augstākās kvalifikācijas speciālistu un vismaz 50 000 vidējās kvalifikācijas speciālistu. EM prognozes 2030. gadam liecina, ka iztrūkums būs līdz 15 000 darbinieku visos līmeņos, kas būvnozarē samazinās jaudu par 30%. Tad būs jāsauc palīgā lietuvieši un igauņi, lai turpinātu būvniecību Latvijā. [U1](#)

”

Valsts mēģina šo jautājumu uzlikt uz uzņēmēju pleciem, kaut gan tā primāri ir valsts funkcija.

Es, Tu un Satversme

Satversmes vēstnešu vidū arī burši

Fil! Aldis Bukšs, *frater vanenicus*

Foto: Māris Kaparkalējs un no A. Bukša personīgā arhīva

Latvijas valsts pamatlikumam jeb Satversmei 2022. gadā apritēja 100 gadi. Domājot par veidiem, kā atzīmēt svarīgo notikumu, Tieslietu ministrija (TM) īstenoja līdz šim tās praksē vēl nebijušu iniciatīvu – izglītojošu kampaņu skolēniem *Es, Tu un Satversme* ar mērķi veicināt izpratni un interesi par Satversmi pēc iespējas plašākam jauniešu lokam.

Tiesneši, advokāti, juristi dodas uz skolām

Kampaņā no 2022. gada februāra līdz novembrim 138 Satversmes vēstneši devās uz 219 skolām visā Latvijā un novadīja 380 vieslekcijas vairāk nekā 13 000 skolēnu.

Satversmes vēstnešiem dalība kampaņā bija pilnībā brīvprātīga, viņi par to nesaņēma atlīdzību, kā vien gandarījumu. Tāpēc jo īpašs prieks, ka uz TM aicinājumu iesaistīties kampaņā atsaucās tik daudzi augstas raudzes profesionāļi – tiesneši, advokāti, prokurori, pasniedzēji, zvērināti tiesu izpildītāji un citu jomu juristi.

Daudziem Satversmes vēstnešiem tā bija izešana no ierastās komforta zonas – uzstāties jauniešu auditorijai, kur nepieciešama skaidra, viegli uztverama valoda un stāstījums, kas nav tas pats, kas runāt ar savas jomas profesionāļiem. Bet, spriežot pēc atsauksmēm no skolām, Satversmes vēstnešiem tas izdevās ļoti labi.

Satversmes vēstnešu vidū arī burši

Satversmes vēstnešu vidū bija arī virkne studentu un studenšu korporāciju biedru. Sākot ar Valsts prezidentu fil! Egilu Levitu, *frater lataviensis*, un turpinot ar galveno kampaņas organizatoru fil! Kristīni Pommeri, *dzintra*, fil! Rolandu Irlki, *selonus*, fil! Anitu Kovaļevsku, *selga*, fil! Ilevu Moricu, *dzintra*, fil! Andri Tauriņu, *frater livonicus*. Starp lektoriem noteikti bija vēl citi burši.

Man bija iespēja piedalīties gan kampaņas iniciēšanā un organizēšanā, gan pašam uzstāties skolās. Kopumā novadīju desmit lekcijas septiņās skolās – Baltinavā, Rekovā, Valmierā, Daugavpilī, Ciblā un Rīgā. Tas ir otrs lielākais lekciju skaits starp Satversmes vēstnešiem (augstākais – 14). Sākotnēji nebiju plānojis viesoties tik daudzās skolās, taču pēc publikācijām par pirmajām lekcijām atsaucās citu skolu skolotāji, kuri aicināja viesoties ar stāstījumu.

Zināšanu līmenis par Satversmi atšķiras

Tikties ar skolu jauniešiem, lai runātu par Satversmi, ir izaicinoši, taču vienlaikus ļoti interesanti. Izaicinoši, jo, lai cik liels eksperts esi tiesību jautājumos, cilvēkam, kuram nav prakses darbā ar skolu jauniešiem, tas pirmajā brīdī var šķist sarežģīti. Jaunieši savu attieksmi parāda bez īpašām

Fil! Aldis Bukšs, *frater vanenicus*, – Satversmes vēstnesis lekcijā Daugavpils Vienības vidusskolā.

ceremonijām, un to var nolasīt viņu sejās – interesē vai ne. Zināšanu līmenis par Satversmi bieži vien jūtami atšķiras pat vienas klases jauniešu vidū, taču tieši tāds bija arī kampaņas mērķis – caur personisku stāstījumu veicināt izpratni un interesi par Satversmi pēc iespējas plašākam jauniešu lokam.

Daugavpilī klausās ar interesi

Novadīju trīs lekcijas aptuveni 200 skolēniem Daugavpils Zinātņu vidusskolā un Daugavpils Vienības pamatskolā. Teikšu godīgi, ka sākotnēji uz Daugavpili tikai pāris dienas pēc bēdīgi slavenās nemiņas ap okupācijas laika piemiņekļiem pilsētā braucu ar zināmām bažām par iespējamām viedokļu atšķirībām un provokatīviem izsaukumiem. Kaut arī īpašu uzmanību pievērsu tieši Satversmes pirmajiem četriem pantiem, lielākā daļa jauniešu klausījās ar interesi, uzdeva jautājumus, iesaistījās diskusijā un kopumā valdīja ļoti pozitīva atmosfēra. Tas dod pārliecību par Latvijas nākotni.

Paceļu deķeli skolotāju priekšā

Ar 100% pārliecību varu teikt, ka esmu gandarīts par pieredzi un pateicīgs gan skolotājiem, gan jauniešiem, kuri iesaistījās kampaņā. Īpašu pateicību pelnījuši skolotāji, kuri atsaucās kampaņai, ziedoja savas stundas vai pārkārtoja mācību plānus, lai veltītu laiku sarunai par Satversmi. Lai arī esmu skolas direktores dēls un skolotāja brālis, biju jau piemirsis par to daudzveidīgo rosību un skaņu orķestri skolās. Milzīgs paldies ikvienam, kurš pieliek roku, lai nākamās paaudzes būtu vēl zināšākas un labākas nekā iepriekšējās!

Latvijas studentu korporāciju izveides svarīgākie tiesībvēsturiskie un tiesiskā regulējuma aspekti

Z! Elvijs Ādams Apse, *patrus*

Studentu un studenšu korporācijas daudziem šķiet dīvainas un noslēpumainas organizācijas, tomēr ir daudz studentu, kurus interesē vēstures līkloči, dziļas un noturīgas tradīcijas un disciplīna. Daļa jauno buršu neaizdomājas, kāpēc korporācijām Latvijā ir atļauts pastāvēt jeb kādi ir to izveides tiesībvēsturiskie un tiesiskā regulējuma aspekti.

Studentu korporācija ir akadēmiska mūža organizācija, ko veido studenti un studijas beigušie. Korporācija nav radusies īsā laikā, bet veidojusies un savu pašreizējo biedrošanās veidu ieguvusi vairāku gadu simteņu ritējumā. Korporācija nav studentu sabiedrība, ko saista tikai zināms sadzīves veids. Tā sevī ietver noteiktu ideoloģiju, stingrus un nepārkāpjamus principus¹ un iekšējo un ārējo tiesisko regulējumu.

Atšifrējot jēdzienu **akadēmiskums**, – organizāciju biedriem jābūt augstāko mācību iestāžu audzēkņiem vai absolventiem. Latvijā ir bijuši tikai daži izņēmumi, kad par goda biedriem korporācijā uzņemtas personas, kas nav studējušas. **Slēgtas organizācijas** – tajās pastāv biedru

atlase. Tā notiek saskaņā ar iekšējiem noteikumiem un organizācijas mērķiem. Vārdam **slēgts** sabiedrībā maldīgi tiek piešķirta cita nozīme, nekā korporāciju pirmsākumos tā definēta statūtos. **Vārds *slēgts* faktiski norādīja uz biedrības privāto, nevis publiski tiesisko raksturu, proti, garantēja to, kas šobrīd šķiet pašsaprotams, ka biedrības biedru griba ir biedru atlases mēraukla.** Tāpat tas norādīja uz šobrīd pašsaprotamo atšķirību no publiski tiesiska rakstura organizācijām, **proti, korporācijām nav pienākuma, izņemot likumā noteiktajos gadījumos, nodrošināt savā darbībā atklātumu.** Vienlaikus iekšēji pret biedriem tai jābūt tikpat caurskatāmai kā ikvienai citai organizācijai. Vēsturiski nostiprinājies, ka korporācijās uzsver personisku privātumu.² **Mūža organizācija** –

¹ Studentu korporāciju vēsture. Pieejams: <https://imantica.lv/kas-ir-studentu-korporacija/korporaciju-vesture> [aplūkots 28.03.2022.].

² Jarinovska, K. Ne vien uzdrošināšanās, bet arī centība un paklausība ir tikumi. Pieejams: <https://lvportals.lv/viedokli/259980-kristine-jarinovska-ne-vien-uzdrosinasanas-bet-ari-centiba-un-paklausiba-ir-tikumi-2013> [aplūkots 12.05.2022.].

iespējams darboties visu mūžu neatkarīgi no tā, vai persona ir students vai studijas jau beigusi (filistru, vecbiedru biedrības, kas apvieno studijas beigušos). Šo biedrību pamatmērķis ir biedru darbības koordinēšana, kā arī studējošo atbalstīšana.³

Biedrošanās brīvība

Jēdziens **biedrība** aptver visas brīvprātīgās privātpersonu apvienības, kam ir stabila organizatoriska vienotība un noteikts darbības laiks. Personu apvienības būtiska pazīme ir ne tikai personu skaits, bet arī tas, ka šāda apvienība ir izveidota ar to konstituējošo aktu, kas veido tās biedru juridisku vienību. Šis akts pamatā ir biedru starpā noslēgts līgums. Pazīme **brīvprātība** nozīmē personas gribas autonomiju un pašnoteikšanos, lemjot gan par apvienošanās biedrībā, gan par tās darbības jautājumiem, gan arī par izstāšanos no biedrības.⁴

Korporācijas var būt gan personu apvienības, gan privāto tiesību juridiskas personas, savukārt korporāciju filistru biedrības ir juridiskas personas. Tajās ir biedrošanās brīvība. Biedrošanās brīvības tiesības nebauda slēgtu biedrību biedri, publisko tiesību personas, kā arī ar likumu noteiktās profesionālās organizācijas, kur profesijā strādājošajiem nav izvēles tiesību iesaistīties vai neiesaistīties profesionālās organizācijas darbā (piemēram, Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģija, Zvērinātu notāru padome). Šajos gadījumos trūkst brīvprātības elementa, kas ir svarīgs biedrošanās brīvības nosacījums. Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa savā praksē uz to ir norādījusi, piemēram, lietā *O.V.R. v. Russia* (Nr. 44319/98).⁵

Korporācijas ir lojālas Latvijas Republikai, tādēļ ievēro Latvijas Republikas Satversmes vērtības, arī tiesiskuma prasību. Slepni savukārt ir tie veidojumi, kuru dalībnieki atšķirībā no patriotiskajiem buršiem apzinās savu mērķu prettiesiskumu.

Latvijas Republikas tiesiskā sistēma pieprasa biedrošanās brīvību ar politisku mērķi veikt partijā. Tā kā korporācijas nav partijas, likumsakarīgi, ka to mērķis nav partejiska darbība. **Aplams gan ir ieskaits par korporāciju norobežošanas no politikas, ignoranci par politiskajiem procesiem vai liegumu veikt politisko darbību.** Tieši pretēji – Latvijas Republikā studentu un studenšu korporācijas gan pirmas PSRS okupācijas, gan arī pēc neatkarības atgūšanas aktīvi līdzdarbojas valstiski svarīgu jautājumu risināšanā,

izmantojot biedrībām raksturīgus līdzekļus. Tāpat studentu un studenšu korporāciju biedri nevairās piedalīties arī politiskajā darbībā, iesaistoties politiskajās partijās.⁶

Tiesiskais regulējums 19. gadsimta beigās RP

Atskatoties Krievijas impērijas Baltijas guberņu studentu korporāciju tiesiskā regulējuma vēsturē, redzams, ka 1877. gadā Krievijas cara parakstītajos noteikumos tika pilnībā legalizēta korporāciju darbība Baltijas augstskolās. Noteikumos par Rīgas politehnikuma (RP) korporācijām tika uzsvērts, ka studenti apvienojas korporācijās, "lai būtu ciešākās attiecībās un nostiprinātu draudzības saites". Saskaņā ar šiem noteikumiem korporāciju mērķi bija sagatavot savus biedrus "derīgai darbībai tēvzemē, labo tikumu pabalstīšana, goda prāta attīstība, labas kopdzīves noteikumu izveidošana, atrodoties Rīgas politehnikumā". Īpaši tika norādīts, ka korporācijām nedrīkst būt politisku mērķu. Noteikumi legalizēja jau līdz tam pastāvējušo kārtību politehnikumā – šaržēto konventa darbību, korporāciju tiesības un pienākumus, kā arī uz visiem studentiem attiecināmu tiesu darbību.⁷ Studentu kopuma "mežonības" dēļ no 1899. līdz 1902. gadam politehnikums ar ģenerālgubernatora (kuratora) pavēli tika slēgts trīs reizes. Iemesls ir atbalsta deklarācijas Krievijas universitāšu studentu plašākai pārvaldes un saimniekošanas brīvībai, nevis nemieri.⁸ 1900. gada 25. janvārī, politehnikumu pārņemot valstij, tā direktors paziņoja, ka korporāciju studenti "pagaidām" var nēsāt savas atšķirības zīmes.⁹ 1902. gada 27. decembrī Krievijas tautas apgaismības ministrs apstiprināja noteikumus par RP studentiem. Noteikumu 30. punktā tika atļauta studentu brīvprātīga apvienošanās īpašās savienībās – korporācijās. Pašvaldības attieksmi pret korporācijām nemainīja, panta teksts bija pārrakstīts no iepriekšējiem noteikumiem.¹⁰

Tiesiskais regulējums 20. gadsimta sākumā LU

Pēc Latvijas Universitātes (LU) tapšanas pie tās nākamajās desmitgadēs tika dibināts lielākais vairums latviešu studentu un studenšu korporāciju, un, kā toreiz, tā arī tagad šo organizāciju darbība ir kopsolī ar LU.¹¹ 1919. gada 27. septembrī kopējā apspriedē *Talavijas* konventa dzīvoklī *Lettonia, Selonija, Lettgallia, Talavija un Fraternitas Moscoviensis* vienojās par krāsu atsegšanu. 1920. gada

3 Ščerbinskis, V. *Uzticīgi draugam*. Rīga: Prezidiju konvents, 2010, 7. lpp.

4 Neimanis, J. 102. *panta komentārs*. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 406.–407. lpp. Armagana, S. *Biedrošanās brīvība*. Jurista Vārds, 15.02.2022., Nr. 7 (1221), 58.–59. lpp.

5 Armagana, S. *Biedrošanās brīvība*. Jurista Vārds, 15.02.2022., Nr. 7 (1221), 58.–59. lpp.

6 Jarinovska, K. *Ne vien uzdrošināšanās, bet arī centība un paklausība ir tikumi*. Pieejams: <https://lvportals.lv/viedokli/259980-kristine-jarinovska-ne-vien-uzdrošināšanās-bet-ari-centība-un-paklausība-ir-tikumi-2013> [aplūkots 12.05.2022.].

7 LVVA, 7175.f., 1. apr., Protokoll – Extract. 22.01.1897., 348., Allerhöchst am 6. Mai 1896 bestätigtes Gutachten des Reichsraths, betreffend die Reorganisation der Polytechnischen Schule zu Riga. 188., Statut des Rigaschen Polytechnischen Instituts. 189. lpp. Skat. arī: Ščerbinskis, V. *Uzticīgi draugam*. Rīga: Prezidiju konvents, 2010, 9. lpp.

8 Bolšaitis, P. *Vivat Academia. Atmiņas un stāsti par buršu valsti*. Rīga: Antava, 2007, 269. lpp.

9 Объявление Государь Императоръ. LVVA, 7175.f., 1. apr., 1. l., 491. lpp.

10 Turpat, Министерство народного просвещения согласования. LVVA, 31. l., 120. lpp. Skat. arī: Ščerbinskis, V. *Uzticīgi draugam*. Rīga: Prezidiju konvents, 2010, 10. lpp.

11 Korporācijas un akadēmiskās vienības. Pieejams: <https://www.lu.lv/studijas/arpus-studijam/organizācijas/korporācijas-un-akademiskās-vienības/> [aplūkots 01.06.2022.].

18. maija apspriedē tika izņemts izveidot īpašu komisiju Šaržēto konventa komāna izstrādei. Prezidiju konvents (PIK!) to pieņēma 2. septembrī, un 13. oktobrī LU apstiprināja Korporāciju kopējo komānu.¹² Saskaņā ar to studenti varēja apvienoties atsevišķās korporācijās un to savstarpējās attiecības regulēja PIK!. Studenšu korporācijas Latvijā sāka veidoties 1920. gadu sākumā, un tās apvienojās Studenšu prezidiju konventā. Lielā mērā studentu vīriešu korporāciju tradīcijas, sadzīve un regālijas tika piemērotas sieviešu organizāciju raksturam. Jau dibinot Latvijas Republiku, juridiski tika ielikti pamati dzimumu politiskajai līdztiesībai.¹³ Svarīgākais komāns, kas regulēja korporāciju darbību, bija 1922. gada rudens semestrī pieņemtais Apvienoto korporāciju komāns (AIK!K!), kas noteica vispārējos korporāciju darbības principus. Korporācijas PIK! prezidēja vecākuma (dibināšanas hronoloģijas) kārtībā. No 1923. gada 23. marta darbojās PIK! tiesa, kas regulēja tiesu lietas dažādu korporāciju un to locekļu vidū. 1927. gadā tika nodibināta Latviešu korporāciju pārstāvju apspriede, kas bija analoga institūcija jau agrāk izveidotajai vācu konventu Šaržēto sapulcei (*Chargiertenversammlung*). 1928. gadā noteica, ka organizācijai, kura pretendē uzņemšanai PIK!, jāgarantē AIK!K! pie kādas no jau pastāvošajām korporācijām.

Tiesiskais regulējums pēc okupācijas

PIK! slēdza, tā darbība ar sabiedrisko lietu ministra rīkojumu tika izbeigta padomju okupācijas laikā 1940. gada jūlijā.¹⁴ Tika slēgtas visas mūža organizācijas, pat marksistiskā *Zemgalija*. 1940./1941. gadā visi organizāciju īpašumi tika izdalīti, daudz biedru nonāca apcietinājumā padomju koncentrācijas nometnēs un izsūtījumā.¹⁵

1989. gadā Latvijā lielākā daļa korporāciju darbību atjaunoja pie LU, vienojot vairākus tūkstošus biedru. Pēc neatkarības atjaunošanas Latvijā denacionalizācijas procesā tika risināti studentu korporāciju īpašumu atdošanas tiesību jautājumi. Likums *Par nekustamo īpašumu atdošanu akadēmiskajām mūža organizācijām* par akadēmisko mūža organizāciju īpašuma objektiem noteica šo organizāciju nekustamos īpašumus (zemi, ēkas), kas tām piederēja

1940. gada 17. jūnijā, strīdus gadījumā īpašuma objekta sastāvu konstatējot tiesā. Likuma 5. pants noteica tiesības atgūt nelikumīgi atsavināto īpašuma objektu un īpašuma atdošanas nosacījumus: līdz 1940. gada 17. jūnijam īpašumi bija reģistrēti Latvijas Republikas Sabiedrisko lietu ministrijas Preses un biedrību departamentā; saskaņā ar tiesas spriedumu ir tās akadēmiskās mūža organizācijas tiesību un pienākumu pārmantotāja, kam piederēja attiecīgais īpašuma objekts, līdz 1995. gada 1. janvārim ir reģistrēta Tieslietu ministrijā likumā *Par sabiedriskām organizācijām un to apvienībām noteiktajā kārtībā*.¹⁶ Taču atsevišķas korporācijas joprojām risina īpašuma atgūšanas tiesību jautājumus.

Mūsdienu tiesiskais regulējums

Mūsdienās studentu korporāciju tiesiskais regulējums saistāms vēl arī ar *Biedrību un nodibinājumu likumu*,¹⁷ korporāciju filistru biedrību reģistrāciju paredzot Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra Biedrību un nodibinājumu reģistrā, un 2004. gada 15. aprīļa Ministru kabineta *Noteikumiem par valsts nodevu ieraksta izdarīšanai biedrību un nodibinājumu reģistrā*.¹⁸ Līdz minētajam regulējumam studentu un filistru organizācijas tika reģistrētas kā sabiedriskās organizācijas saskaņā ar 1993. gada 2. jūnija likumu *Par sabiedriskām organizācijām un to apvienībām*.¹⁹

Latvijā plaši pazīstamais korporāciju kustības atbalstītājs akadēmiķis fil! Jānis Stradiņš, *frater metropolitanus*, savulaik, pētot šo organizāciju vēsturi, uzsveris, ka "korporāciju lielākā nozīme ir tieši personību, nevis sabiedrisku vai politisku norišu veidošanā", tomēr neapšaubāmi – laiks ievieš savas korekcijas arī akadēmisku organizāciju darbībā. Bez jaunu ceļu un darbības veidu meklējumiem šīs Latvijas sabiedrības akadēmiski izglītotās daļas tradīcijām bagātais bēdrosšanās veids diemžēl var apdraudēt pats savu dzīvotspēju.²⁰ Tam autors nevar piekrist. Dzīvotspēja ir saglabāta. To apliecina korporāciju spēja bez reklāmas jaunos biedrus uzrunāt ar senām un noturīgām tradīcijām, kas iedvēš cieņu pret valsti, tautu, vēsturi un reizē personībām, cieši turoties kopā vienā idejā par aktuālām problēmām valsts un sabiedrības mērogā. **U**

12 Studentu korporācija *Talavija*. Nacionālā enciklopēdija. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/98540> [aplūkots 28.04.2022.].

13 Osipova S., Uzruna studentu korporācijas *Dzintra* jubilejas pasākumā. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/runas-un-raksti/satversmes-tiesas-prieksedetajas-vietnieces-sanitas-osipovas-uzruna-studentu-korporācijas-dzintra-jubilejas-pasākuma/> [aplūkots 10.05.2022.]. "1919. gada 19. augustā Latvijas Republikas Tautas Padomes pieņemtais *Latvijas Satversmes sapulces vēlēšanu likums* paredzēja, ka Satversmes sapulce ievēlēja vispārējās, vienlīdzīgās, tiesās, aizklātās un proporcionālās vēlēšanās (1. p.), piedaloties abu dzimumu Latvijas pilsoņiem, kuri ir sasnieguši 21 gada vecumu un dzīvo Latvijā. Šādi vēlēšanu cenzi (vienlīdzība, atsakoties no īpašuma cenza, un dzimumu līdztiesība) bija liberāla *modes tendence* XX gs. sākumā, kad sievietēm daudzās Eiropas jaundibinātajās valstīs tika piešķirta politiskā pilntiesība. To noteica sociāldemokrātu ideju popularitāte un liberālo spēku iecietība pret sieviešu politisko pilntiesību. Kā pirmā no Eiropas valstīm vēlēšanu tiesības sievietēm piešķīra Somija 1906. gadā. Savukārt 1984. gadā konservatīvā Lihtenšteina sievietes ar vēlēšanu tiesībām apveltīja kā pēdējā no Eiropas valstīm. Latvija iekļāvās valstu – pionieru pulkā, kas dibināja vai atjaunoja savu valstiskumu I pasaules kara beigās un veidoja valsti ar demokrātisku iekārtu un līdztiesīgu sabiedrību, par kuras politiski pilntiesīgām locekļēm tika atzītas arī sievietes."

14 Prezidiju Konvents. Vēsture. Pieejams: <http://www.pk.lv/index78b7.html?cat=35&lang=lv> [aplūkots: 25.04.2022.].

15 Ščerbinskis, V. *Uztiņģi draugam*. Rīga: Prezidiju konvents, 2010, 18. lpp.

16 *Likums par nekustamo īpašumu atdošanu akadēmiskajām mūža organizācijām*, Latvijas Vēstnesis, Nr. 213/214, 10.12.1996.

17 *Biedrību un nodibinājumu likums*. Latvijas Vēstnesis, Nr. 161., 14.11.2003. Pieņemts 30.10.2003. Spēkā no 01.04.2004.

18 Ministru kabineta *Noteikumi par valsts nodevu ieraksta izdarīšanai biedrību un nodibinājumu reģistrā*. Latvijas Vēstnesis, Nr. 61., 20.04.2004.

19 *Likums Par sabiedriskām organizācijām un to apvienībām*. Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, Nr. 1/2, 14.01.1993. Pieņemts 15.12.1992. Spēkā no 29.12.1992. Zaudējis spēku 01.01.2018.

20 Gailīte, D. *Tiesība un tiesības*. Pieejams: <https://m.juristavards.lv/doc/275242-tiesiba-un-tiesibas/>.

Seloņi ar Jāņa Bisenieka fonda priekšsēdētāju Ritu Vectirāni filmas *Vīrs no Zemgales zvaigznāja* pirmizrādē Jelgavā 2022. gada 24. novembrī.

Tautsaimniekam fil! Jānim Biseniekam, *selonus*, veltīta filma

T/I viceseniors com! Viesturs Mušperts, *selonus*

Foto no Jāņa Bisenieka fonda arhīva

Selonijas 125. krāsu atsegšanas gadadienā 2022. gada 24. novembrī Jelgavas Valsts ģimnāzijas aktu zālē norisinājās pirmizrāde filmai *Vīrs no Zemgales zvaigznāja*, kas veltīta vienai no *Selonijas* spilgtākajām vēsturiskajām personībām – fil! Jānim Biseniekam (12.12.1864.–03.02.1923.).

Pirms 158 gadiem Kronvircavas pagasta *Viduszīgeļu* saimnieku mājās Zemgalē dzimis izcilais tautsaimnieks, latviešu kooperācijas pamatlicējs, ražotājs, tirgotājs, finansists, mecenāts un sabiedriskais darbinieks Jānis Bisenieks, kurš, izveidojoties pirmajai Latvijas brīvvalstij, piedalījies arī Latvijas Bankas un pat Nacionālās operas dibināšanā.

Jau studiju laikā (1885–1890), kad Latvijas Republika vēl nebija dibināta un ekonomisko, kultūro un akadēmisko eliti lielākoties veidoja baltvācieši, J. Bisenieks bija ļoti aktīvs *Selonijas* loceklis, kurš izcēlās ar savām organizatora prasmēm un iniciatīvu. Vislabāk zināmais Bisenieka veikums ir pusdienu virtuves organizēšana *Selonijas* konventa dzīvoklī ar mērķi palīdzēt galvenokārt mazāk ročīgiem studentiem katru dienu par saprātīgu samaksu noteikti tikt pie siltas maltītes, kam negaidīti labs blakusefekts izrādījās regulāra latviešu studentu satikšanās pie pusdienu galda, šādi radot iespēju pārrunāt aktualitātes ikdienā.

Tāpat jāpiemin arī t. s. *pumpkases* iniciatīva, kas ļāva *Selonijas* konventa locekļiem nepieciešamības gadījumā aizņemties naudu, savukārt brīvos līdzekļus novirzīt aizdevumiem, tādējādi savstarpēji sadarbojoties, lai

katram rēķini būtu savlaicīgi apmaksāti un nebūtu jāaizņemas no augļotājiem.

Lai arī jau iepriekš zināju par fil! Bisenieka spilgto personību un darbību, filmas vajadzībām savāktie materiāli un to atspoguļojums bija kas jauns. Tas ir aizraujošs stāsts, noteikti iesaku noskatīties.

“Sāku interesēties par šo cilvēku un nebeidzu viņu apbrīnot,” saka Daina Bruņiniece, filmas *Vīrs no Zemgales zvaigznāja* scenārija autore un producente. “Iedziļinoties Bisenieka biogrāfijā, pēkšņi atskārtu – cik žēl, ka par šo personību tik maz zinājām pēc padomju iekārtas sabrukuma. Kooperācija, profesionālās un interešu biedrības – veidojot valsti, šo formulu jau bija izstrādājis un dzīvē pierādījis J. Bisenieks. Izrādās, ka mums pašiem jau bija savs, vietējais un pārbaudīts piemērs, kā nodrošināt valsts uzplaukumu, taču vairums par to neko nezināja.”

No Bisenieka daudzpusīgās darbības filmā parādītas tikai divas šķautnes – kooperācijas un izglītības nozīme sabiedrības labklājības veidošanā. Demonstrēti arī pozitīvie piemēri mūsdienās, kas apliecina, ka Jelgavas pusē Bisenieka kādreiz sēto ideju asni ir dzīvi un kuplo. **U**

Korporanti svin studiju gada sākumu. Skats no Latvijas Nacionālās operas un baleta izrādes *Valentīna*.
Avots: LNOB arhīvs

21. gadsimta korporāciju mīts

Com! Roberts Rasums, *lettonus*

Kāds ir korporāciju zīmols?

Starpkaru periodā korporācijām bija savs oreols. Iemetot acis Vitas Zelčes grāmatā *Rīga bohēmas varā*, tai cauri vijas korporantu stīga – viņi ir tie, kas izjūdz operas divas ratus un aizvelk viņas ekipāžu mājās, korporanti cērtas divkaujās, pasūta frakas un rīko greznas balles. Pat satīriskais Anšlava Eglīša romāns *Līgavu mednieki*, kur ironizēts par *lenteņu* dzīves pagriezieniem, **saista korporantu vidi ar eliti, sabiedrības krējumu**. Korporāciju vide mūsdienu Latvijā ir tik daudzskaitlīga tādēļ, ka piedāvājums savulaik nespēja nosegt pieprasījumu. Pašlaik situācija ir mainījies – vairāk nekā trīs desmiti vīru un dāmu korporāciju un akadēmisko organizāciju pašlaik cīnās par jauniem biedriem, aicinot ikvienu ierasties viesu vakaros, un jautājums: “Cik biedrus uzņēmt?” ir ierasts sarunu temats ikvienā ilgākā korporantu sarunā. Tas liek vaicāt – kāda ir esošā situācija, mīti un stereotipi, īsāk sakot, korporācijas zīmols?

Mēs par jums nezinājām

Pēc trim Covid-19 pandēmijas zīmē pavadītiem gadiem

Latvija beidzot atgriezās puslīdz normālā gultnē. 2022. gada septembrī akadēmiski šo atgriešanos iezīmēja Aristoteļa svētku gājiens no Doma laukuma uz Latvijas Universitāti (LU). Tradicionāli šajā svētku daļā piedalās arī studentu un studenšu korporācijas un P!K! un S!P!K! pārstāvji pirms gājiena saka uzrunu. Šajā studiju gadā tā nenotika. Lai gan svētkos piedalījās atsevišķi konventi, šoreiz studentu un studenšu korporācijas vairs nebija redzamas kā vienota grupa, kā arī nebija iepļānota svētku uzruna (jāatzīmē, ka šis lēmums bija viens no iemesliem, kāpēc virkne konventu atteicās piedalīties). Iemesls, kāpēc es īpaši minu Aristoteļa svētkus, ir skaidrā saistība starp LU un korporācijām, un tādēļ šāda atteikšanās ir jo rūgtāka. Tajā pašā laikā pēc sarunas ar LU Studentu pašpārvaldes pārstāvjiem (2. kursa studentiem) atbilde bija plecu paraustīšana: “Mēs par jums nezinājām!”

Pagājušā gada 26. februārī Latvijas studentu un studenšu korporācijas vienotās kopīgā protesta akcijā, nosodot Krievijas intervenci Ukrainā. Gājienā piedalījās aptuveni 70 cilvēku. Pēc gājiena pie manis pienāca Latvijas Radio 4 žurnāliste un pajautāja: “Kas jūs īsti esat?” Korporāciju

izplatītais paziņojums par Ukrainas kara nosodišanu pazuda ziņu okeānā.

Lielākais korporāciju reprezentācijas notikums ir 18. novembra gājiens, kuru šogad publiskajā telpā lieliski nokomunicēja tā organizatori *Selonija*. Pasākumu atspoguļoja vai preses relīzi publicēja daži ziņu mediji, taču tas arī viss. Dalīšanās ar ziņu sociālajos tīklos bija niecīga, komentāru skaits (par korporāciju nozīmi labi liecinātu arī trollu uzbrukumus) – gandrīz nekāds.

Korporāciju saime sabiedrībā nav populāra. Darbs Rīgas valsts 2. ģimnāzijā, dienests Studentu bataljonā un septiņi gadi studiju trīs dažādās fakultātēs liek domāt, ka studentiem un – svarīgākais – vidusskolēniem lielākoties nav negatīva viedokļa par korporācijām. Viņiem vispār nav viedokļa. To noteikti neveicina arī nespēja korporāciju jaunākajiem dalībniekiem – fukšiem un meitenēm – sevi reprezentēt universitātēs. Lielākajai daļai korporāciju nozīmīgākā saskarsme ar sabiedrību ir korporāciju lapas sociālajā tīklā *Facebook.com*, kurām vidēji ir nedaudz vairāk par tūkstoši sekotāju, lielākoties – citi korporanti.

Dalība dažādās organizācijās globāli sarūk

Korporācijas sevi redz kā vietu, kur audzināt “krietnus tautiešus darbam Tēvijas labā”, solot attīstošu vidi, kur atrast dzīvē noderīgu pieredzi un kontaktus. Tajā pašā laikā skolēni, studenti un studentes, kas meklē iespēju būvēt savu sociālo kapitālu, to atrod citās vietās – skolēnu un studentu pašpārvaldēs, Eiropas jauniešu parlamentā, dažādās NVO un sociālajos tīklos –, vietās, kas sniedz daudz vitālāku, jauniešiem piemērotāku un daudz mazāk ierobežošu vidi. Jāņem vērā būtisks faktors – sabiedrības sociālā kapitāla kritums, kas vēl vairāk palielina dažādu organizāciju savstarpējo konkurenci. Amerikāņu politologa Roberta Patnama (*Robert D. Putnam*) 1995. gada eseja *Bowling alone* satricināja izpratni par sociālo vidi – laikā, kad aug cilvēku ģeogrāfiskā mobilitāte un sociālā sasniedzamība, sociālais kapitāls – mūsu savstarpējie kontakti, piederības sajūta un dalība dažādās organizācijās – strauji sarūk. Šādā kontekstā korporāciju solītās mūža piederības priekšrocības cilvēkam astoņpadsmit gadu vecumā var būt tieši tikpat aktuālas kā izpratne par nepieciešamību ieguldīt trešajā pensijā līmenī. Laikā, kad cilvēki vairs nepazīst savus kaimiņus blakus dzīvoklī, pievienoties “mūža akadēmiskajai organizācijai” vairs nešķiet tik valdzinoši, savukārt īstermiņā sociālo kapitālu var gūt daudz vieglāk.

Kur palikuši smieklī, piedzīvojumi un leģendas?

2018. gadā iznāca Māra Ruka skandaloza grāmata *25 gadi sektā*. Grāmatas parādīšanās publiskajā vidē bija šoks korporāciju videi un kārs kumoss *dzeltenās* literatūras cienītājiem – likās, skandāls ir neizbēgams. Grāmata nepalika nepamanīta – tā ierindojās grāmatnīcu *Jānis Roze* gada 50 pārdotāko grāmatu 10. vietā un salīdzinoši ilgi

rotāja Latvijas grāmatu veikalu skatlogus. Ruka vārdiem, korporācijām ir neredzama vara pār Latvijas valsti, to biedri augstākajos valsts amatos neredzami viņu intrigas ar mērķi graut Latvijas valsti un gūt labumu sev. Tas, protams, bija absurds, taču vienlaikus grāmata sniedza iespēju nedraugiem paspēlēties ar Freiberga-Levits-Kariņš-Rimšēvics-Arājs šķietamajām saitēm. Starpkaru periodā presē nereti parādījās karikatūras, kas ironizēja par valstsvīru saitēm ar korporāciju; šoreiz kas tāds neparādījās.

Pagātnes kļūdas, bažas par reputāciju un pārlietu liela pietāte pret šķietamu cēluma oreolu ir likusi formalizēt korporāciju tradīcijas. Ēvergēlības un bohēma ārpus konventu drošajām telpām ir iespējami ierobežoti, it īpaši studenšu konventiem. Tipisks piemērs ir ierobežojumi par regāliju nēsāšanu ikdienā. Palasot jau minēto *Rīgu bohēmas varā*, parādās pavisam cita aina. Korporāciju tēla veidošana savā veidā ir līdzīga bruņoto spēku tēlam – ir ne tikai zobeni, formālas parādes un cēlas vērtības, bet arī smieklī, piedzīvojumi un leģendas. Korporāciju publiskā dzīve varētu būt jaunu cilvēku dzīve – *Trakais kavalieru gads*, taču parasti tā drīzāk atgādina *Straumēnus*.

Korporāciju mīts – mūsos pašos

Korporāciju mīts 21. gadsimtā pagaidām meklējams nevis kaut kur sabiedrībā, bet korporantos pašos. Korporācijas pašlaik piedzīvo nopietnu identitātes krīzi, taču lielākoties paļaujas uz inerci un atmiņām par labākajiem laikiem. Latvijas korporācijām nav vienota informācijas kanāla – daži atrodas *Facebook.com*, daži – korporāciju vēstkopā, taču ir divas vīru korporāciju jumta organizācijas. Tas nenozīmē, ka šo organizāciju ideja ir neglābjami novecojusi – tā vienkārši nav sekojusi līdzī laikiem. Korporācijas ir pārāk lepnas, pārāk slinkas, un to ir pārāk daudz.

Līdz Pirmajam pasaules karam korporācijas principā izpildīja studentu pašpārvalžu funkcijas, starpkaru periodā tās akumulēja sabiedrības krājumu un lepojās ar ietekmi un kontaktiem. Kas notiek šodien? Korporācijas nav vadošās nacionālpatriotiskās organizācijas (tādi drīzāk ir skauti un zemessargi), akadēmiskā tradīcija ir vāja, savukārt sociālās elites funkciju (labdarība un sabiedrības viedokļa reāla ietekmēšana) tās pilnvērtīgi nevar īstenot (nav naudas, nav cilvēku, nav reprezentācijas). Korporantu videi ir nenoliedzamas ambīcijas būt labākai par vidējo – tā cenšas pasvītrot vēsturisko lomu (Atsevišķās studentu rotas piemiņa), saglabāt kādu daļu formalitātes (Kalpaka balle) un akadēmiskās izcilības (literārie vakari). Bieži vien ambīcijas paliek vārdos, nevis darbos. Iztrūkstot eksistenciālajai jēgai, pazūd arī atpazīstamība un līdz ar to – vēlme iesaistīties. Lai cik ciniski tas neskanētu, korporācijās lielākoties sevi atrod ideālisti, kas seko vecām tradīcijām, vai tie, kuriem nav izdevies sevi pierādīt citur. Tas neattiecas tikai uz jaunajiem biedriem. Korporāciju lielākais mīts Latvijā ir to biedru pašpārliecinātība par to, ka viņiem ir tiesības tādiem būt. Vai korporācijām ir jāmainās? Ja tās vēlas izdzīvot, tad noteikti – jāatrod jauni iemesli, kāpēc tām ir tiesības pastāvēt. Lai to panāktu, jāsāk pašiem ar sevi.

Sociālie mediji – iespēja naratīvu par korporācijām veidot pašiem

Fil! Māra Arāja, *gundega*, Vidzemes Augstskolas
Mediju un komunikācijas studiju virziena vadītāja

Ar katru gadu sociālo mediju lietošanas apmērs palielinās, pievienojas jaunas lietotnes ar dažādiem komunikācijas mērķiem. To izmantošana izraisa diskusijas arī konventos, un, ja kādam izdevies nonākt līdz sociālo mediju stratēģijai korporāciju kontekstā, priecāšos par to dzirdēt. Iepriekšējo rakstu par šo tēmu pirms vairākiem gadiem noslēdzu ar secinājumu, ka sociālie mediji var būt labs instruments, tos atbilstoši izmantojot un atrodot balansu starp tik svarīgo internās dzīves saglabāšanu un ārējo naratīvu par korporācijām. Šoreiz gribētu pievērst uzmanību tam, kādi ieguvumi korporācijām varētu būt (un arī jau ir), izmantojot sociālos medijus gudri un pārdomāti.

Kopumā, apskatot korporāciju komunikāciju sociālajos medijos, var teikt, ka konventa lapa facebook.com tiek uztverta kā minimums, kas nepieciešams ārējai saziņai un jaunu biedru uzrunāšanai. Tāpat konventi, gan ne visi, izmanto arī twitter.com, lai īsi pastāstītu par galvenajiem notikumiem. Jāsaka, pēdējā laikā jauniešu auditorijā popularitāti ieguvušajā *Tik-tok* platformā gan neizdevās atrast neviena konventa kontu, bet atsevišķus video, piemēram, no 18. novembra gājiena, kur ar *mirkļbirku* atzīmēts arī kāds konvents, var redzēt arī te. Tas parāda, ka arī korporācijas seko tendencēm un meklē iespējas, kā par sevi pastāstīt plašākai publikai. Bet svarīgi uzsvērt, ka vienlīdz liels ieguvums, manuprāt, ir sociālo mediju pavērtā iespēja pastarpināti komunicēt arī ar pašas organizācijas biedriem.

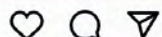
”

**Facebook.com
galvenokārt izmanto
ārējai saziņai un jaunu
biedru uzrunāšanai.**

Iespēja pašiem veidot savu tēlu

Diemžēl ārpus korporantu loka korporāciju dzīvi apvij ne tikai pozitīvs noslēpumainības plīvurs, bet arī gana regulāri jāsaskaras ar dažādām baumām, minējumiem un pat apvairojošiem komentāriem. Sociālie mediji var būt lielisks atbalsts korporāciju tēla veidošanai atbilstoši mūsdienu kontekstam.

Liked by maritepumpure and 30 others

sk_spidola Kā ik katru gadu, arī šogad sanācām kopā nolikt svecītes 11.novembra krastmalā! Pēc tam kuplākā skaitā pulcējamies konventa dzīvoklī uz nelielu pasēdēšanu! 🇧🇪

11 November 2022 · See Translation

Liked by eliiniite_buc and 24 others

sk_spidola Šajā semestrī, kopā ar k! Gersicania biedriem, griežamies valša, ča ča ča un fokstrota ritmos! 🕺💃

10 December 2022 · See Translation

”

Sociālie mediji ir iespēja sazināties arī ar pašas organizācijas biedriem.

Lai gan pirmajā acu uzmetienā var šķist, ka primāri korporācijas sociālos medijus izmanto jaunu biedru uzrunāšanai, kas varbūt ir bijis sākotnējais mērķis, iedziļinoties ikdienas komunikācijā, var redzēt, ka ar to tiek paveikts daudz vairāk. Aktīvi demonstrējot savu biedru sasniegumus un publikācijas ārpus konventa dzīves, parādot gan personību dažādību konventos, gan īpaši ilustrējot organizāciju akadēmisko virzienu – korporāciju biedru ekspertu komentāri medijos par Krievijas izraisīto karu Ukrainā, par zinātniskajiem sasniegumiem un aktīvo sabiedrisko dzīvi –, kļūst redzams, cik daudzšķautņaina un intelektuāla ir korporāciju vide, un tas ir labākais ceļš, kā lauzt dažādus iesakņojušos stereotipus.

Starp citu, to ļoti labi parāda studentu korporācija *Lettonia*, kas šajā semestrī, aicinot uz viesu vakariem, ierakstos izceļ mītus par korporācijām, kurus uzreiz arī atspēko. Vēl gribētu izcelt studenšu korporācijas *Selga* aktivitātes *Twitter* kontā, kas, manuprāt, ir lielisks piemērs, kā sabalansēt gan iekšējo informāciju, gan arī aktīvi iesaistīties diskusijā par sabiedrībā nozīmīgiem jautājumiem, daloties un komentējot aktualitātes. Domāju, ka konventi varētu būt drosmīgāki un aktīvi iesaistīties diskusijās, tā atkal aktualizējot korporāciju nozīmi sabiedrībā kopumā.

Pēdējais ieraksts pirms desmit gadiem

Var redzēt, ka daudziem konventiem nav pieticis kapacitātes uzturēt sociālo mediju kontus, kas sākotnējā entuziasmā izveidoti. Aplūkojot vairāku konventu profilus, pēdējie ieraksti ir no 2016., 2014., pat 2012. gada, tas ir, pat pirms

”

Daudziem nav pieticis kapacitātes uzturēt sociālo mediju kontus, kas izveidoti entuziasmā.

 korplatvia
Korporācija Latvia

**Korporācija Latvia
viesu vakari**

Šarlotes iela 3. līģa
19.00

08.09	Akadēmiskā paukošana Izmēģini akadēmisko paukošanu un tās tradīcijas pieredzējušu paukandu vadību.
09.09	Semestra atklāšanas vakars Iepazīsti studentu korporācijas tradīcijas draudzīgā un patriotiskā sabiedrībā.
12.09	Akadēmiskā paukošana Izmēģini akadēmisko paukošanu un tās tradīcijas pieredzējušu paukandu vadību.
16.09	Literārais vakars Fil! Elviss Strazdiņš, uzņēmuma STA Būv dibinātājs, dalīsies savā pieredzē par to, kā labāk uzsākt uzņēmējdarbību.

Piesaki dalību: www.ejuz.lv/vusi 2022 II
vai +37126391417 (old! Andis Gulbis)

Liked by aivitaam and 13 others

korplatvia Sveiks, student, jaunajā mācību gadā!
Šī gada septembrī studentu korporācija Latvia rīko viesu vakarus - dodot iespēju interesentiem ieskatīties... more

desmit gadiem. Jāatzīst, ka lielākoties aktivitāte sociālajos medijos atkarīga no atsevišķu biedru iniciatīvas, tādēļ ir posmi, kad saziņa ir aktīvāka, un pretēji. Tādēļ būtiski par komunikāciju sociālajos medijos domāt stratēģiski, nepieciešamības gadījumā to deleģējot kā konkrētu uzdevumu amatpersonai, tā nodrošinot pēctecību.

Arī savējie ir auditorija

Noteikti jāņem vērā, ka arī konventa biedri saņem informāciju, kas izplatās publiskajā telpā. Un tas var būt palīdzošs – ieraugot, kādi saturīgi un vērtīgi pasākumi notiek konventā, var rasties motivācija uz nākamo vakaru aiziet arī pašam. Īpaši tiem korporācijas biedriem, kuru aktivitāte samazinājusies, šī informācija var būt ierosinājums aktīvāk atgriezties konventa dzīvē, kaut vai aizejot uz vienu vakaru par sev interesantu tēmu. Un zinām jau, ka, aizejot un atkal sajūtot atmosfēru, ir daudz lielāka iespēja aktīvāk iesaistīties konventa dzīvē.

Tāpat, redzot citu konventu aktivitātes, var iedvesmoties ko līdzīgu realizēt savā sociālajā medijā. Šobrīd daudziem

 korp_gundega

Liked by aivitaam and 29 others

korp_gundega Jauno 2022./2023. akadēmisko gadu iesākām 4. septembrī ar ikgadējiem Latvijas Universitātes studentu Aristoteļa svētkiem.

Šis pasākums ik gadu ļauj mums katram aizvērt vasaras lappuses ārpus pilsētas un atgriezties Rīgā, kas līdz ar rudenī dun dzīvības pilna gan ar studentiem, gan mūža organizācijas biedriem - korporantiem. Aristotelis ir svētki, tās nav skumjas par aizgājušo vasaru, tā ir jauna enerģija, kas piepilda mūs turpmākajam semestrim.

Lai visiem šis akadēmiskais gads ir krāšņs, darbīgs un kopīgo brīžu piepildīts. 🎓🔥

12 September 2022 · See Translation

” Konventā ir būtiski par komunikāciju sociālajos medijos domāt stratēģiski.

konventiem ir izstrādāts kvalitatīvs un vizuāli pievilcīgs saturs, tāpēc, ja savā konventā vēl tikai apsverat aktīvāku dalību sociālajos medijos, tad noteikti iesaku sākt ar citu konventu profilu izpēti.

Konventa iekšējo saišu uzturēšanai

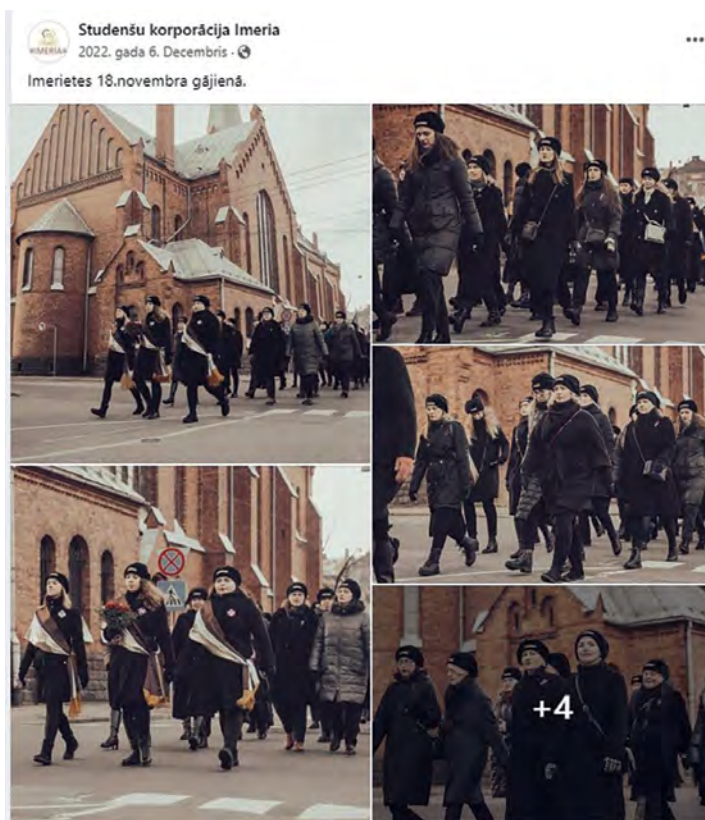
Pandēmijas laiks īpaši parādīja, cik svarīgi turpināt saglabāt ciešas komunikācijas saites arī tad, ja regulāri

satīkties klātienē nav iespējams. Šajā gadījumā palīdz slēgtās grupas, kurās var izdiskutēt arī gluži internas lietas, kas domātas tikai konventa acīm. Piemēram, mums, *gundegām*, ir atsevišķa grupa ikgadējā sportiskā izaicinājuma dalībniecēm, un tas ir vēl viens labs veids, kā sazināties arī interešu grupās. Turklāt pieredze rāda, ka šādā veidā konventa aktivitātēs iesaistās arī tādas biedres, kam varbūt šobrīd nepietiek resursu darboties aktīvajā konventa dzīvē, un šādi tiek gan saglabāta saikne ar konventu, gan uzturētas personiskas, draudzīgas attiecības.

Jauno korporantu uzrunāšanai

Šo punktu apzināti atstāju pēdējo, jo tas šķiet diezgan pašsaprotams. Tomēr laikā, kad par jaunu studentu piesaisti cīnās katra augstskola, arī mums noteikti jāpārorientē domāšana no "tie, kas gribēs, atradīs mūs" uz saistošākā un interesantākā piedāvājuma definēšanu šodienas jaunietim. Nevar salīdzināt ārpus studiju aktivitāšu klāstu pirms kaut vai 20 gadiem un šodien, kad katram ir iespēja darboties dažādos projektos un organizācijās, kas piedāvā iegūt ļoti plašu pieredzi. Ir jādefinē īpašie ieguvumi, kurus var sniegt korporācijas, un par tām fokusēti jārunā. Mūža organizācija, akadēmiskā izcilība, iespēja realizēt individuālos mērķus – šīs ir vērtības, kurām cauri jāauž komunikācija ne tikai divus mēnešus, kad

notiek aktīva viesu uzrunāšana, bet arī ikdienā. Piesaistot un uzrunājot studentus, kuru vērtības jau ir saistītas ar korporāciju vērtībām, iespējams nodrošināt ilggadēji aktīvus un noturīgus korporantus. **U!**

Fil! Dace Raipale, *selga*, LU bibliotēkā. Foto: Ilze Veigure

Sarunas ar pieaugušajiem par vērtībām un filozofiskiem jautājumiem

Latvijas Universitātes grāmatu klubs

Lasīt ir aizraujoši. Lai cik krāšņas ir mūsdienu filmas, lai cik skaisti ir būt teātrī, grāmatai ir savs īpašais šarms – iztēlojies ziemas rītu ar baltām, pūkainām kupenām aiz loga, visi vēl guļ, ir brīvdiena, tikai tu, kūpoša rīta kafija un aizraujoša grāmata. Kas var būt labāks par šo? Tikai iespēja palasīt vēl! Vai tu zināji, ka Latvijas Universitātes (LU) bibliotēka saņem vienu eksemplāru no jebkuras grāmatas, kas tiek izdota Latvijā? Jā, tieši tā. LU bibliotēkā ir arī daiļliteratūra, bērnu grāmatas, grāmatas par vaļaspriekiem.

Fil! Dace Raipale, *selga*

Kā radās LU bibliotēkas grāmatu klubs? Ideja ir aizgūta no Ķekavas grāmatu klubiņa (privāts), uz kuru mani pirms 13 gadiem uzaicināja *selgu* fil! Līga Volfa. 2018. gada rudenī atgriezies darbā LU pēc bērnu kopšanas atvaļinājuma. Man kā četrus mazus bērnu māmiņai ļoti gribējās intelektuālu atpūtu, sarunas ar pieaugušiem cilvēkiem par vērtībām, filozofiskiem jautājumiem, par man tik mīlajām grāmatām. Tā nu devos uz LU bibliotēku un sāku sarunu ar bibliotekāri Ilonu Vēliņu-Švilpi. Mums ar Ilonu raisījās domu apmaiņa par izlasīto, par iespaidiem, par jaunajiem latviešu autoriem. Tā nu ar manu ideju, Ilonas atbalstu un LU bibliotēkas vadības piekrišanu 2019. gada pavasarī tikāmies pirmoreiz LU Klusajā lasītavā Raiņa bulvārī, lai runātu par Murakami daiļradi.

Kas ir lasītāji un diskutētāji? Sākotnēji aicinājums lasīt un pievienoties bija LU darbiniekiem un studentiem, bet šobrīd mūsu pulkā ir vairāki dalībnieki ārpus LU. Mums seko gan Latvijas Nacionālā bibliotēka, gan dažas citas

bibliotēkas un izdevniecības Latvijā, gan latviešu autori, kuru darbus esam lasījuši. Jā, es saku *mums*, jo man un Ilzei (galvenā bibliotekāre Ilze Veigura pārņēma Ilonas iesāktu) tas ir kopējs darbiņš, prieks un izaicinājums, lai katru mēnesi sagatavotu interesantu, saturīgu tikšanos, izraudzītos nākamās lasāmās grāmatas. LU bibliotēkai tas jau kļuvis par nopietnu darbu un pienākumu, jo Ilze vada grāmatu klubiņa tikšanos, gatavo skaistus plakātus informācijas izsūtīšanai, kā arī jautājumus, kas nodrošina raitu sarunas ritējumu, diskusijas struktūru. Eksāmenos ir jautājumi zināšanu pārbaudei, toties grāmatu klubā ir jautājumi atšķirīgu un papildinošu viedokļu apmaiņai, reizēm arī visai spraigai diskusijai.

Ko mēs lasām, un cik bieži tiekamies? Kopš dibināšanas brīža tiekamies reizi mēnesī, parasti mēneša trešajā ceturtdienā plkst. 12.00. Arī pandēmija nav pārtraukusi grāmatu klubiņa darbību, tikai mainījusi veidu no klātienē uz Zoom vidi. Lasām dažādu literatūru: gan

klasiķu darbus (F. S. Ficdžeralds *Ir maiga nakts*, A. Kristi Desmit mazi nēģerēni, E. Zolā u. c.), gan jaunus latviešu autorus (A. Kalnozols *Kalendārs mani sauc*, R. Bugavičute-Pēce *Puika, kas redzēja tumsā*, K. Vērdiņš *Pieaugušie* u. c.), gan pasaulē plaši tulkotus mūsdienu autorus (P. Bahmans *Virs vārdā Ūve*, Rupi Kaura *Piens un medus* un *Saule un viņas bērni* u. c.). Tāpat laiku pa laikam aicinām ciemos autorus: Zani Zustu par grāmatu *Aiz durvīm*, Maiju Krekli par daiļdarbu par Emīla Dārziņa dzīvi *Melanholiskais valsis*, Ingu Gaili par dzejoļu krājumu *Nakts*, arī tulkotāju Daci Meieri par vēsturisko romānu *Pētera imperatore*, Laimu Kotu par *Mīla. Benjamiņa*, Elīnu Kokarēviču par grāmatu *Rēgi*. Beidzamā, bet noteikti ne pēdējā mūsu viesīja bija Inga Žolude, kura stāstīja par J. Poruka dzīves un daiļrades atspoguļošanu grāmatā *Vendenes lotospuķe*. 2020. gada martā skolēnu brīvlaikā bija ieplānots un sagatavots grāmatu klubiņš vecākiem ar bērniem par grāmatu sērijas

Kaķu klans pirmo grāmatu *Brīvība*, bet to nācās atcelt, jo Latvijā tika izsludināta ārkārtas situācija, ierobežojot cilvēku tikšanās iespējas.

Kāpēc es lasu? Es lasu, jo tā ir atpūta, miera brīdis, jaunas zināšanas, iespāidi, arī vārdu krājuma un izteikšanās prasmes pilnveidošana. Jau vairāk nekā desmit gadus lasu skaļi priekšā bērniem. Lasu bērniem ne tikai, lai vakarā sasauktu miedziņu, bet arī, lai dotu viņiem iespēju attīstīt fantāziju, lai rosinātu viņus pašus lasīt un aizrauties. Kopā ar bērniem esmu *izkāpusi* ārpus savu interešu lauciņa, šobrīd esam tikuši līdz Harija Potera sestajai grāmatai. Retas ir tās reizes, kad braucam mašīnā ar vīru divatā, bet gadās, un tad līdzī ir grāmata, ko mēs lasām kopā, t. i., es lasu skaļi. Pavisam nesen pabeidzām R. Harisa vēsturisko romānu *Pompeji* un ķērāties pie nākamā darba – *Gepards*, ko sarakstījis Tomazi di Lampedūza Džuzepe. **UI**

Korporāciju biedri, kuri saņēmuši valsts augstākos apbalvojumus 2022. gada rudens semestrī

Foto: Ilmārs Znotiņš

Par Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieku iecelts latviešu sabiedriskais darbinieks Amerikas Savienotajās Valstīs (par nesavtīgo mūža veikumu latvietības stiprināšanā un nozīmīgo ieguldījumu Latvijas Okupācijas muzeja attīstībā), **FIL! AIVARS EDVARDS OSVALDS, lettonus.**

Par Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieku iecelts arhitekts, SIA *Arhitektoniskās izpētes grupa* valdes priekšsēdētājs (par nopelniem kultūrā un nozīmīgo ieguldījumu kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanā), **FIL! ARTŪRS LAPIŅŠ, frater imanticus.**

Herberts Muižnieks, krievu studentu korporācijas *Fraternitas Aeterna* un latviešu studentu korporācijas *Mētraine* filistrs, rāda fotoalbumu un regālijas saviem bērniem. Tartu, Igaunija, 1964. gads. Avots: Muižnieku ģimenes fotoarhīvs

Latvijas studentu korporāciju darbība padomju okupācijas gados

Ph! Nikolajs Putiļins, *frater arctus*

Rakstā aplūkots laika periods no 1950. gadu vidus, kad dažu Latvijas studentu korporāciju biedri sāka pakāpeniski atjaunot savstarpējo saikni, līdz 1980. gadu beigām, kad Latvijā sāka atjaunoties korporāciju kustība.

Nesaglabā rakstveida atmiņas

Tēmas izpēti sarežģī informācijas trūkums, jo korporācijas, kuru biedri padomju laikos darbojās pagrīdē, gandrīz nesaglabāja rakstveida atmiņas šādu iemeslu dēļ:

- Informācija par saietiem apzināti netika fiksēta, lai nekompromitētu biedrus;
- Pēc Latvijas neatkarības atgūšanas jaunuzņemtos buršus vairāk interesēja korporāciju darbība starpkaru posmā, nevis okupācijas periodā;
- Sirmajiem filistriem bija emocionāli grūti stāstīt par padomju periodu, kas bija saistīts ar psiholoģiskām traumām un piedzīvotajām represijām. Piemēram, kā *Patria* albumā norādīja fil! Uldis Maniks, *patrus*: "Runājot ar pirmskara filistriem, radās sajūta, ka bijis tikai tas, kas ierakstīts darba grāmatiņā, – oficiālais dzīvesstāsts, kurā nav nekā personīga, it kā cilvēks būtu nodzīvojis dzīvi kā bezpersonisks mehānisms. Cilvēki noslēdzās sevī, jo tā acīmredzot bija vienkāršāk un drošāk dzīvot padomju okupācijas iekārtā."

Tomēr daudzos gadījumos informācija par padomju periodu tika saglabāta un nedaudz ļauj spriest par buršu dzīvi okupētajā Latvijā.

Kontaktus atjauno bērēs

Par Latvijas studentu korporāciju aktivitāšu atjaunošanas sākumposmu otrās padomju okupācijas laikā (1944/1945–1991) var uzskatīt 1950. gadu otro pusi, kad aizliegto korporāciju biedri sāka satikties, tādējādi atjaunojot savstarpējo saikni. Šīs tikšanās varēja būt spontānas un nejaušas, piemēram, uz ielas vai darbavietā. Tomēr dažos gadījumos to iemesls nebija priecīgs, par ko savās atmiņās raksta fil! Jānis Lapiņš, *talavus*: "Talavija Latvijā nepastāvēja no 1940. līdz 1960. gadam. Tā nepastāvēja pat daļēji, jo mēs cits no cita baidījāmies. Tiekoties jautājām: "Kā, tu šeit? Neesi aizvests? Neesi aizbraucis?" Bija daži, kas steidzīgi šķērsoja ielu, kad ieraudzīja pretim nākam vecos draugus."

Sākotnēji pirmās sanāksšanas notika bērēs, jo tas bija legāls iemesls, lai vienā vietā varētu pulcēties daži burši, tai pat laikā neizraisot liekas aizdomas no kompetentu iestāžu puses. Tieši bērēs vecie draugi, kuri nebija redzējuši viens otru ilgu gadu, apmainījās ar kontaktinformāciju, kas veicināja saiknes atjaunošanos. Šo situāciju atmiņās par 1971. gadu aprakstījis fil! Staņislavs Sprukulis, *lacuanus*: "Pēc kara mēs reizēm satikāmies bērēs, kad kāds *lakuānis* nomira un ja par to uzzinājām. Telefons tolaik bija retajam. Dažās bērēs neierados, jo par tām vienkārši neuzzināju. Plašākā pulkā sanācām Benedikta Zaharāna bērēs. Tajās piedalījās ap 40

lakuāņu. Bez deķeļiem un krāsu lentām. Ārēji neizrādījāmies. Bērēs man vajadzēja runāt un nolikt vainagu *Lacuania* vārdā. Tad visi pēc apbedīšanas gājām uz kafejnīcu *Sports* Mežaparkā un tur atzīmējam Zaharāna bēres. Kopš tā laika sākām vairāk satikties. Biežāk tikāmies tieši bērū laikā.”

Protams, korporanti tikās bērēs arī daudz agrāk, taču viņu skaits bija niecīgs. Par to stāsta fil! J. Lapiņš, *talavus*: “Kad 1950. gada augustā nomira dibinātājs prof. Augusts Malvēss un es aizgāju uz bērēm (jo bija sludinājums avīzē), nesatiku tur nevienu *talavieti*. Tad 1950. gadā, kad bija grandiozas bēres profesoram Kārlim Tormanim, arī tur neredzēju nevienu *talavieti*.” Vēlāk *talavieši* izveidoja *fondiņu kapakmeņiem*, kura nolūks bija *Talavija* biedru kapavietu labiekārtošana.

Kaut arī bērēs bija daudz cilvēku (it īpaši, kad tika apbedīts kāds sabiedrībā ievērojams korporācijas biedrs), burši mēģināja pieturēties pie savām tradīcijām, piemēram, dziedot dziesmu *Ja kādu brāli vest uz kapu klusu...* un guldot kapā ar viņu regālījas. Šajā ziņā visinteresantāko risinājumu izdomāja *Lettonia* biedri, kuri saskaņā ar *Lettonia* krāsām uz buršu bērēm nesa zaļus vainagus ar ziliem un dzelteniem ziediem. Bet *Lettgallia* biedriem 1975. gadā pat izdevās uz sava biedra fil! V. Brikeru, *lettgallus*, kapa uzstādīt pieminekli ar korporācijas krāsu vairogu; tas gan drīz pēc tam tika noņemts.

Tikšanās un alus vakari

Saiknes atjaunošanai tika plānoti un organizēti pasākumi, kas aizsākās ar vienkāršu satikšanos un alus vakariem. Dažreiz tos organizēja pie ārpus Rīgas dzīvojošiem korporantiem. Šie pasākumi nebija kupli apmeklāti – drošības apsvērumu dēļ parasti no četriem līdz desmit cilvēkiem. Kā savās atmiņās norādīja fil! S. Sprukulis: “Vienreiz bijām sarīkojuši saietu Dzirnau ielā, pagraba telpās bijām galdus novietājuši, uzaicinājuši daudzus cilvēkus, bet ieradās tikai astoņi.”

Arī tādos pasākumos burši mēģināja pieturēties pie tradīcijām, cik tajā laikā tas bija iespējams. Viena tāda alus vakara aprakstu atstājusi ph! Ivana Rošonoka, *frater arctus*, atraitne Mirdza Rošonoka. Pēc viņas atmiņām, dienā, kad viņu dzīvoklī bija jānotiek alus vakaram, nedrīkstēja būt nepiederošas personas, bērņus sūtīja ciemos: “Kad nāca vīra draugi no korporācijas un visi apsēdās lielajā istabā pie galda, namatēvs atnesa alu, un turpmākā sanāksme notika aiz aizvērtām durvīm. Daudz dziedāja. Pēc sauciena: “*Frau Wirtin!*” (no vācu val. – saimnieces kundze) namamātei bija jānes ēdiens: ceptas desiņas, skābi kāposti, vārīti kartupeļi un (*Neskatoties uz to, ka tas nedaudz bija pretrunā ar korporācijas tradīcijām – aut.*) arī tēja, kafija, pīrādžiņi un smalkmaizītes ar kanēli.”

Notika arī komerši. Protams, okupācijas apstākļos nebija iespējams tos vadīt saskaņā ar pilnu reglamentu un tradīcijām, tāpēc tie bija vairāk līdzīgi alus vakariem, tomēr, runājot par korporāciju gadadienas svinībām, šajā rakstā tiks lietots termins *komeršs*.

Šajā ziņā visvairāk veicās *Fraternitas Arctica*, kam dibināšanas datums ir 7. novembris, un tas sakrita ar PSRS Oktobra revolūcijas gadadienu, līdz ar to nevienam nebija jautājumu, kāpēc vīrieši sanāk kopā, dzer alu un dzied dziesmas. Šīs svinības pārsvarā notika ph! Aleksandra Putniņa, *frater arctus*,

mājās Priedainē. Uz tām dažreiz tika aicināti viesi no *Ruthenia*. Katru gadu Valmierā dibināšanas gadadienā pulcējās arī *Fraternitas Lettica* biedri, bet *Lettonia* un *Talavijai* izdevās svinēt pat divus komeršus gadā – dibināšanas un maijkomeršu.

”

Lettoņi uz bērēm nesa zaļus vainagus ar ziliem un dzelteniem ziediem – saskaņā ar *Lettonia* krāsām.

Ekskursijas un izbraucieni

Bija arī draudzīga ciemošanās, tikšanās un saietu, kas bija īpaši svarīgi tiem buršiem, kuri dzīvoja ārpus Rīgas un kuriem tādi pasākumi nelāva justies vientuļīgiem. Tajos varēja satikt senus draugus un atcerēties jaunību. Piemēram, *Talavija* rīkoja ekskursijas un izbraucienus. No vienas puses, šo pasākumu mērķis bija atpūta ar seniem draugiem un sievietēm pie dabas ārpus Rīgas, bet bija vēl viens nolūks – mēģināt atrast viņsaule aizgājušo *talaviešu* kapavietas, piefiksēt tās un apkopt. Vienu tādu braucienu atmiņās aprakstījis fil! Arvīds Kalējs, *talavus*. Īsajā stāstījumā precīzi izteikts mērķis, ar kādu vecie burši devās šādos izbraucienos: “1975. gadā kādā saulainā februāra dienā pulcējāmies Rīgā pie stacijas pulksteņa, kur visus sagaidīja un aicināja autobusā, lai dotos uz Allažu kapiem. Bijām labā noskaņojumā, ko pastiprināja *pretgripas lāsītes* ar nēgu uzkodām. Nebija grūtību atrast Allažu kapus, jo tie atradās blakus baznīcai. Plūmans mūs atveda uz kapu vietu, ko klāja plāna sniega kārtiņa, bet varēja redzēt, ka tā kopta. Noklājām Grīnberga un viņa vecāku kapavietas ar ziediem un skujām. Tālākais ceļš veda uz Allažu pieminekļu darbnīcu, kur izvēlējamies šūnakmens plāksni piemiņas zīmei un norunājam, ka māksliniecisks apdari veiks Pētersona vasarnīcas novietnē. Mājupceļā pieturējam pie restorāna *Sēnīte*. Tā kā mūsu kompānija bija iespaidīga, direktore laipni atvēlēja telpu, kur parasti uzdzīvoja sarkanie feodāļi. Juris Gobzems ar plašu žestu pasūtīja vislabākās uzkodas dubultdevās. Dziras izvēle piekrita man, un izvēloties ievēroju atturības principu... Mūsu svinīgo mielastu ievadīja Paula vadīta *Pulcējaties, latvju dēli...* Vairākas stundas mēs atkal bijām saimnieki savā zemē.”

Interesanti, ka daži burši pie tradīcijām pieturējās arī korporāciju biedru īpašos dzīves gadījumos. Spilgts piemērs ir *Lettgallia*, kuras biedri buršu kāzās uzlika līgavām krāsu lentas.

Pasākumu organizēšanai, it īpaši okupācijas apstākļos, bija vajadzīga kāda pārvaldība. Šajā ziņā situācijas bija atšķirīgas. Pirmkārt, kā liecina pašu dalībnieku atmiņas, ar pasākumu organizēšanu nodarbojās tie burši (un dažreiz arī viņu ģimenes locekļi), kuru mājās vai dzīvokļos notika minētie alus vakari, komerši vai tikšanās. Pārtiku un dzērienus iepirka kopā, par ko diezgan interesantu liecību atstājis fil! Staņislavs Lubāns,

frater metropolitanus: "Kamēr Latvijā pastāvēja kartiņu sistēma produktu iegādei, vajadzēja rūpēties par gaļas produktu talonu savākšanu no dalībniekiem, lai mūsu saietā uz galda būtu vismaz cīsiņi. Ar dzērieniem bija vieglāk, tos tautai atvēlēja brīvāk." Iekšējās pārvaldības izņēmums bija *Lettonia*, kurai okupētajā Latvijā bija savs seniors. Šos pienākumus daudzus gadus līdz izceļošanai pie ģimenes uz Lielbritāniju 1977. gadā pildīja fil! Edgars Liepiņš, *letttonus*. Pēc viņa aizbraukšanas par senioru tika ievēlēts fil! Konstantīns Asers, *letttonus*.

Nezināja par tēvu un vectēvu piederību korporācijai

Nemot vērā toreizējo situāciju un iespējamus draudus, ģimenes locekļi ļoti bieži ne tikai neko nezināja par savu tēvu un vectēvu aktivitātēm seno draugu lokā, bet dažreiz vispār pat nenojauta par viņu piederību studentu korporācijām. Piemēram, ph! Eižens Upmanis, *frater arctus*, par sava vectēva ph! Vladimira Šervinska, *frater arctus*, piederību korporācijai uzzināja tikai pēc viņa nāves 1975. gadā, kad mēģināja sazināties ar viņa draugiem un paziņām, zvanot uz telefona numuriem no vectēva piezīmju grāmatiņas.

”

Latvijas studentu korporāciju darbība dzimtenē neapstājās un turpinājās līdz neatkarības atgūšanai.

Bet bija gadījumi, kad korporantu ģimenes ne tikai zināja par piederību korporācijām, bet, kā jau iepriekš minēts, iesaistījās pasākumu organizēšanā. Bez jau minētās M. Rošonokas jāizceļ arī fil! V. Brikeris, *lettgallus*, atraitne Elza, kuras savrupmājā ilgus gadus notika *letgaļu* sanāksmes un svētku svinēšana, un fil! Jāņa Šķendera, *talavus*, sieva Gaida, kura glabāja pie sevis dažas regālijas un kuras dzīvoklī notika pasākumi. Par tiem fil! Helmūts Meierovics, *talavus*, atcerējās: "Diezgan bieži biju pie Gaidas Šķenderes, sevišķi, kad ārzemnieki sāka braukt. Ļoti skaistus galdus klāja un, būdama daktere, varēja atļauties. Reiz pēc Amerikas izbrauciena sarīkoja mums pieņemšanu. Bija pat katram dāvana."

Saikne ar trimdā esošajiem biedriem

Daudziem buršiem izveidojās stabila saikne ar trimdā nonākušajiem brāļiem. Komunikācija tika uzturēta caur saraksti un vizītēm uz PSRS. Tolaik apspriest tradīcijas un dalīties ar ziņām vēstulēs un telefonsarunās nebija iespējams, tāpēc burši izmantoja dažādas viltības. Piemēram, pēc fil! Artūra Nīkura, *patrus*, atmiņām, dažreiz, saņemot vēstules

no ārzemēm, Latvijā dzīvojošie adresāti sūtīja tās atpakaļ ar piezīmi, ka "piesūtītā informācija mani neinteresē, un lūdzu to vairāk man nesūtīt". Tomēr tādas grūtības netraucēja veidot kontaktus ar trimdas buršiem. Šīs saiknes īpaši nostiprinājās 1960. gadu beigās un 1970. gados, kad ārzemēs dzīvojošie latviešu korporanti ceļoja uz PSRS. Ārzemju viesi ne tikai apciemoja vecus draugus, piedalījās saietos un veda dāvanas, bet arī centās finansiāli atbalstīt brāļus. Bija gadījumi, kad kurjeru pienākumus pildīja ārzemju biedru radnieki vai draugi. Fil! S. Sprukulis *lacuanus*, atceras: "Pie mums katru gadu brauca viena dāma Lilijs, kurai dēls šeit dzīvoja. Es viņai pateicu, ka viņa ir tilts starp Kanādu un Latviju. Viņa mums dažkārt atveda naudu. Reiz atveda 120 dolāru." Saņemtā nauda tika pārsūtīta trūcīgajiem korporācijas biedriem.

Speciālajā VDK uzskaitē Latvijā dzīvojošie korporanti

Protams, šīs aktivitātes nevarēja notikt pilnā slepenībā no kompetentām iestādēm, proti, Valsts drošības komitejas (VDK). Daži burši atmiņās apraksta situācijas, kad viņiem bija tieši teikts, ka it kā par visiem minētajiem pasākumiem, aktivitātēm un kontaktiem VDK ir labi informēta, ka speciālajā uzskaitē ir visi Latvijas teritorijā dzīvojošie korporanti, bet nekādas iejaukšanās nebūs, ja nesāksies jauno biedru piesaistīšana. Tomēr šķiet, ka tuvāk 1980. gadiem VDK modrība sāka samazināties vai vecie burši kļuva viņiem neinteresanti. 1980. gada novembrī *Fraternitas Arctica* savās 100 gadu jubilejas svinībās uzņēma jaunu biedru.

Noslēgumā gribētu vēl minēt gadījumu, kas ir izņēmums, bet tomēr ir daļa no korporantu aktivitātēm okupētajā Latvijā, – kantikuma izdošana. 1960. gadā par godu savas korporācijas 80. gadadienai *Fraternitas Arctica* filistri no jauna izdeva korporācijas 1927. gada kantu grāmatu. Darbs bija veikts ar gaismas kopijas metodi Rīgas pilsētas izpildkomitejas projektu-tāmes kantorī, kurā strādāja viens no filistriem.

Neskatoties uz okupācijas apstākļiem, Latvijas studentu korporāciju darbība dzimtenē neapstājās un turpinājās līdz neatkarības atgūšanai. Turklāt korporāciju darbība gan trimdā, gan Latvijā palīdzēja brāļiem nejusties vientuļīgi, uzturēt saikni un saglabāt pamatu, uz kura 1980. gadu beigās Latvijas studentu korporācijas sāka atjaunošanās procesu. **U!**

Literatūra un elektroniskie informācijas resursi

- Studentu korporācija *Lettgallia*. Pirmie 100 gadi. 1899–1999. Rīga: Studentu korporācija Lettgallia, 2007, 131.–136. lpp.
- Studentu korporācija *Patria* 1926.–2006. Rīga: Studentu korporācija Patria, 2006, 75.–85. lpp.
- Korporācija *Talavija* 1900–1925–1965–2000. Rīga: Elpa, 2000, 34.–45. lpp.
- *Lacuaniai* –70. Rīga: Lacuania, 1999, 44.–46. lpp.
- *Selonija* 1880–1990. New York: Selonija, Inc., 1994, 265.–268. lpp.
- *Lettonia* 1870–1990. Vēsturisks atskats. New York: Underline Publishing Co., 1992, 195.–213. lpp.
- No Konventa dzīves Padomijā (jeb kā mēs 1.–2. maiju un Oktobra revolūcijas svētkus atzīmējām). *Fraternitas Petropolitana* 100. *Fraternitas Metropolitana* internets izdevums. Rīga: 1997, Nr. 37, 24. lpp.
- Рыжакова, С. Фуксы, коммилтоны, филистры... Очерки о студенческих корпорациях Латвии. Москва: Новое литературное обозрение, 2015, 271.–294. lpp.
- Ph! Vladimira Rudakova, *Frat. Arct!*, albums.
- Korp! *Fraternitas Arctica* arhīva materiāli.
- *Fraternitas Lettica* okupāciju laikā. Pieejams: <http://www.lettica.lv/vesture/> okupāciju laikā [aplūkots 24.10.2020.]

Dzintarzemieši dibināšanas gadadienā 1931. gada 19. martā. Avots: LNA Latvijas Valsts arhīvs

Latvijas Mākslas akadēmijas studentu korporācijai *Dzintarzeme* – 100

Taut! Agnija Lesničenoka, *daugaviete*

2023. gads rit Latvijas Mākslas akadēmijas (LMA) studentu korporācijas *Dzintarzeme* jubilejas zīmē – šogad aprit 100 gadi kopš pirmās studējošo mākslinieku korporācijas izveides un 65 gadi kopš korporācijas atjaunošanas trimdā ASV. Korporācija mūsdienās vairs nepastāv, bet caur atstātajām vēstures liecībām varam vairāk iepazīties ar tās darbību un īpašo misiju.

Jauno mākslinieku citadele – LMA

Pēc Latvijas Republikas proklamēšanas mākslas dzīves centrā aizvien noteiktāk izvirzījās ar 1919. gada 20. augusta Pagaidu valdības lēmumu, kuru parakstīja Ministru prezidents Kārlis Ulmanis un izglītības ministrs Kārlis Kaspars, dibinātā LMA, par rektoru apstiprinot mākslinieku un pedagogu Vilhelmu Purvīti (1872–1945).

Tāpat kā visām idejām ir kāds aizsācējs un īstenotājs, tā LMA tapšana ir glezniecības lielmeistara V. Purvīša nopelns. **Viņa vadībā LMA kļuva par institūciju, kas noteica latviešu profesionālās mākslas attīstību un veidoja mūsu nacionālās mākslas vaibstus.** Purvītis

ar savām diplomātiskajām spējām, neatlaidību un lielo gribu sniedza latviešu jaunajai paaudzei iespēju iegūt Rietumeiropas un cariskās Krievijas mākslas augstskolu kvalitātei līdzvērtīgu izglītību. Nododoties misijas apziņai par latviešu mākslas likteni nākotnē, V. Purvītis veica pirmos darbus augstākās mākslas izglītības iespēju nodrošināšanā Latvijā, vēl būdams Rīgas pilsētas Mākslas skolas pārzinis. Šo amatu 1909. gadā Purvīti, Pēterburgas Mākslas akadēmijas absolventu un jau atzītu profesionāli cariskās Krievijas mākslas aprindās, lūdza uzņemties Rīgas pilsētas pārvalde. Tieši šis uzaicinājums Purvīti pamudināja pievērsties rūpēm par latviešu māksliniecisko izglītību, veiksmīgi reorganizējot skolas mācību sistēmu un paaugstinot tās māksliniecisko līmeni. Par spīti Pirmajam

pasaules karam, varas maiņām un birokrātiskajam aparātam, V. Purvītis taktiski virzījās uz savu augstāko mērķi. Purvīša ideju atbalstīja gan viņa kolēģi Janis Rozentāls un Jānis Roberts Tillbergs, gan Rīgas pilsētas valde, gan Pēterburgas Mākslas akadēmija, taču karš ieceres realizāciju bremzēja, līdz tikko proklamētās Latvijas valdība īsi pēc boļševiku padzišanas 1919. gadā deva ilgi gaidīto *zaļo gaismu*. 1920. gada 1. februārī apstiprināja akadēmijas padomi, bet pirmos audzēkņus sāka uzņemt 1921. gada oktobrī. Starplaikā Purvīša pienākumos ietilpa veikt visus organizatoriskos darbus – izplānot budžetu, atrast telpas, izveidot mācību programmu, piesaistīt domubiedrus un izraudzīties meistardarbnīcu vadītājus.

Mācību procesu nodrošina izcilākie mākslinieki

Mācību darbs iesākās ar Purvīša vārdiem: “Akadēmijas mērķis ir bez nevajadzīga formālisma pašķirt ceļu uz mākslu visiem, kam vien ir dāvanas un izturība darbā.” Lai gan Purvītis jau no sākta gala bija izraudzījies telpas Rīgas biržas komercskolā (tagadējā LMA ēkā), pirmais mācību gads noritēja bijušajā Pētera reālskolā Kronvalda bulvārī 1. Vēlāk, audzēkņu skaitam augot, akadēmija tika pārcelta uz Dzelzceļu virsvaldes namu Gogoļa ielā (tagadējā Satiksmes ministrijas ēkā), bet kopš 1940. gada darbojās sākotnēji nolūkotajās bijušās komercskolas telpās Kalpaka bulvārī. Lieli nopelni mācību procesa nodrošināšanā bija arī Purvīša tuvākajiem palīgiem: Pēterim Federam, Jānim Kugam, Rihardam Zariņam, Tillbergam; vēlāk tiem pievienojās arī mākslinieki: Ģederts Eliass, Valdemārs Tone, Konrāds Ubāns, Kārlis Miesnieks, Bukards Dzenis, Rūdolfs Pelše u. c. Visi kopā, katrs sniedzot savu māksliniecisko skatījumu un

prasmes, tie veidoja LMA profilu, kuru tālāk aizguva jaunie mākslinieki. Kā, piemēram, dominējošie iespaidi ainavu glezniecībā nāca no Purvīša viņa vadītajā dabasskatu meistardarbnīcā, liekot pamatus tā saucamajai *Purvīša skolai*.

LMA mācību sistēma bija līdzīga citām Eiropas mākslas akadēmijām, un mācības ilga vidēji septiņus līdz astoņus gadus. Vispirms bija sekmīgi jāpabeidz četri vispārēji mākslas kursi, kuru laikā mākslinieks izlēma par labu kādai no septiņām meistardarbnīcām: figurālā, dabasskatu, grafikas, dekoratīvās glezniecības, tēlniecības, lietišķās tēlniecības un keramikas. Darbs meistardarbnīcās parasti aizņēma trīs līdz četrus gadus, un, kad audzēknis, pēc meistara domām, bija gatavs, noslēdzošais posms bija diplomdarba izstrāde, kam bija atvēlēts viens gads.

Pirmā studējošo latviešu mākslinieku akadēmiskā organizācija

Starpkaru posmā nozīmīgu vietu Latvijas akadēmiskajā vidē ieņēma studentu organizācijas, un arī LMA studenti sāka domāt par savas apvienības veidošanu. 1923. gada 19. martā keramiķa Roberta Vītoliņa šaurajā istabiņā ar vēl 11 uzņēmīgiem mākslas studentiem – Kārli Krauzi, Andreju Pormali, Herbertu Mangoldu, Viktoru Kalniņu, Artūru Apiņu (Apini), Eduardu Kalniņu, Pēteri Pauļuku, Vili Eicenu, Jāni Dresleru, Hariju Dukātu un Franci Ernestu Bangi – tika nodibināta pirmā LMA studentu korporācija – *Dzintarzeme*. LMA vadība uz to skatījās labvēlīgi, **īpaši Purvītis, kurš atbalstīja studentu ideju un vēlāk iesaistījās korporācijas dzīvē kā goda filistrs**. Vēlāk LMA tika dibināta arī studenšu korporācija/biedrība *Veidola* un vienotne *Zaļā zeme*.

Vilhelms Purvītis, 20. gs. sākums. Avots: LNA Latvijas Valsts arhīvs

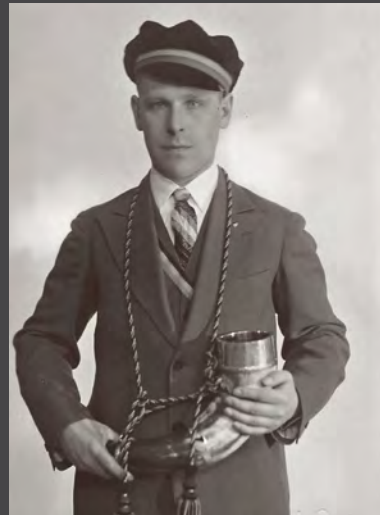
Dzintarzemes goda filistrs grafiķis Rihards Zariņš korporācijas regālījās, 1928. gads. Avots: privāta kolekcija

Latvijas Mākslas akadēmijas studentu korporācijas Dzintarzeme prezidijs (otrais no kreisās stāv Francis Ernests Bange, trešais – Jānis Rība) kopā ar saviem goda filistriem to svinīgajā uzņemšanas vakarā (pirmajā rindā no kreisās): Kārlis Miesnieks (otrais), Rihards Zariņš (trešais), Teodors Zeiferts (ceturtais). 1928. gada 16. decembris. Avots: Cēsu Vēstures un mākslas muzeja krājums

Latvijas Mākslas akadēmijas korporācijas *Dzintarzeme* biedri saviesīgā pasākumā, 20. gs. 30. gadi. Avots: Cēsu Vēstures un mākslas muzeja krājums

Grafiķis Frīdrihs Vīksne *Dzintarzemes* regālējās ar alus ragu 1932. gada 19. martā. Avots: Vašingtonas latviešu evaņģēliski luteriskās draudzes arhīvs

Komāna izveide pēc Vīnes korporācijas piemēra

Dzintarzemes dibināšana bija daudz savdabīgāka nekā citu Latvijas studentu korporāciju vai biedrību tapšana, jo Latvijā līdz tam studējošo latviešu mākslinieku akadēmisko organizāciju nebija. Pirmajos gados iekšējās dzīves izveidē nācās saskarties ar vairākām grūtībām, jo nebija tradīciju un komāna. Vien 1939. gadā korporācijas biedru vidū sāka kļūt populāra ideja, ka *Dzintarzeme* ir 19. gs. beigās Pēterburgā pastāvējušās mākslinieku grupas *Rūķis* centienu vēsturiskā turpinātāja. Bija vienīgi jaunības entuziasms un viena stabila joma – **paukošana** –, **jo starp dibinātājiem esošais leitnants Herberts Mangolds bija Latvijas armijas meistars paukošanā**. Par paraugu organizācijas uzbūvei, sadzīves organizēšanai un arī akadēmiskajā paukošanā ņēma Vīnes Mākslas akadēmijas korporācijas *Athenea* komānu, piemērojot to saviem apstākļiem. Pateicoties Kārlim Krauzem, kuram bija iespēja doties pieredzes apmaiņas braucienā uz Vīnes Mākslas akadēmiju papildināt iemaņas gravēšanas tehnikā, starp abām korporācijām tika nodibināta sadraudzība.

Dzintarzemes mērķis bija apvienot nacionāli domājošos LMA audzēkņus nacionālās mākslas un pašizglītības veicināšanai, attīstot audzēkņos individuālo goda apziņu, radot darba prieku un pienākuma apziņu un atbalstot savus biedrus materiāli un morāli. Savukārt korporācijas uzdevumos ietilpa māksliniecisko parādību iztirzāšana, izpratne un apgušana, savu biedru audzināšana tautiskā garā, vienības un kopības jūtu izkopšana. *Dzintarzemes* nostādnes atspoguļojās arī tās devīzēs – *Dailei, draugam, dzintarzemei un Līksmībai, krietnībai, brālībai* – un regālējās,

piemēram, tās karoga krāsās – melns, dzeltens, zils. **Melnā krāsa simbolizēja drūmo ikdienu, kurā kā koša zvaigzne mirdzēja māksla, dzeltenā – dzimtenes druvas, bet zilā – mākslas ideālu tāles**. Dibināšanas statūtos oficiālās krāsas deklarētas šādi: “*Dzintarzemes* krāsas simbolizē katra tautieša māksliniecisko radīšanas ceļu un dzimtenes mīlestību. No tumšās dzīves ikdienas dzintarzemieša ceļš vijas cauri dzimtenes dzeltenām, smagi līkstošām labības druvām un zilā tālē vizošiem mākslas kalngaliem. Melns – ikdiena, dzeltens – dzimtene, zils – māksla. *Dzintarzemes* karogs ir korporācijas svētums.” ***Dzintarzemieši* nēsāja arī krāssegi – melnu samta baretī ar ādas nagu un sešstūrainu virsu, kuras ārējā mala noslēdzās ar melnu zīda auklu**. Krāssega virspusē ar zeltu šūti devīzes burti – LKB. 20. gadu otrajā pusē pakāpeniski iegādāts arī korporācijai atbilstošs inventārs – krāsu un apmācības rapieri, izstrādāti vāpēja un konventa mēbeļu projekti.

Biedri motivēti gūt izcilas sekmes akadēmijā

Saskaņā ar komānu un iekšējo ideoloģiju korporācijas biedriem bija jārada priekšzīme – nedrīkstēja uz ielas smēkēt, bija jāzina pieklājības normas, noteikti jāmakā dejot, jābūt nacionāli noskaņotam, godīgam, jātur dotais vārds. Bija jāzina mērs alkoholisko dzērienu lietošanā. Ja biedrs atradās neadekvātā stāvoklī, par to draudēja izslēgšana no korporācijas uz laiku. Biedriem bija kārtīgi jāapmeklē lekcijas, jāliek eksāmeni un jācenšas gūt izcilas sekmes akadēmijā. *Dzintarzemieši* aktīvi nodevās referātu vakariem, veltītiem mākslas un literatūras jautājumiem, izkopa akadēmiskās paukošanās prasmes un rīkoja mākslas darbu izstādes, kas deva iespēju

pilnveidot mākslinieciskās spējas, popularizēt sevi un iegūt papildu finanses no pārdotajām gleznām. Lielākā daļa *dzintarzemiešu* nesaistīja sevi ar modernās mākslas virzieniem, bet nodevās vecmeistaru darbu studēšanai, latviešu mākslinieku un mākslas problēmu pētīšanai. Akadēmijas mācībspēki – prof. V. Purvītis, prof. Jānis Kuga, prof. Pēteris Feders, prof. Ričards Zariņš, prof. Jānis Tīlbergs, prof. Rūdolfs Pelše, doc. Burkards Dzenis, Jānis Tīlbergs, Kārlis Miesnieks, Alberts Prande, Konstantīns Rončevskis – aktīvi izrādīja interesi par *dzintarzemiešu* dzīvi un labprāt viesojās to sarīkojumos, bet vēlāk, 1927. un 1928. gadā, kļuva par korporācijas goda filistriem.

1940. gada vasarā, kad PSRS okupēja Latviju, *Dzintarzemes*, tāpat kā pārējo Latvijas akadēmisko studentu organizāciju, darbība tika apturēta. Politisko notikumu un kara apstākļu dēļ sākās izkļiedētības periods. Līdz kara sākumam korporācijas rindās bija gandrīz 100 akadēmijas studentu.

Atstumtības ēnā

Starpkaru posmā *Dzintarzeme* uzturēja draudzīgas attiecības ne tikai ar minēto *Athenea*, bet mēģināja dibināt saikni arī ārpus LMA. Cieša draudzība tai izveidojās ar Latvijas Konservatorijas studentu korporāciju *Līgusonis*. Tā pieņēma *dzintarzemiešu* galvassegas paraugu un krāsas, tikai citā kārtībā, tādā veidā izceļot abu augstskolu studējošo māksliniecisko radniecību.

Ne tik draudzīga situācija bija ar Latvijas Universitātes (LU) studentu korporācijām. Lai nenonāktu konfliktsituācijās,

Dzintarzeme centās būt nemanāma uz pārējo LU korporāciju fona, kā, piemēram, ikgadējā 18. novembra korporāciju un akadēmisko organizāciju svinīgajā aktā un gājienā uz Brāļu kapiem *dzintarzemieši* nepiedalījās, bet gan kopā ar citām organizācijām devās gājienā bez karoga un korporācijas galvassegām. 1928. gada novembrī biedru vidū tika ierosināts oficiāli paziņot LU Prezidiju konventam, ka pie LMA pastāv korporācija *Dzintarzeme*, lai tādējādi izbeigtu incidentus starp minēto augstskolu korporācijām. Viens no piemēriem ir gadījums starp kādu *dzintarzemieti* un studentu korporācijas *Beveronija* vairāku biedru kompāniju vēlā vakara stundā 1928. gada 18. martā. Kompānija esot fiziski uzbrukusi *dzintarzemietim*. Pēc šī incidenta *Dzintarzemes* seniors mēģināja noskaidrot situāciju pie *Beveronijas* seniora personīgās pārrunās. Rezultāts bija nesekmīgs, jo *Beveronijas* seniors nebija informēts par šādu incidentu. Rezultātā tika nolemts vien tas, ka iereibušā stāvoklī *dzintarzemes* tautiešiem neatgriezties mājup vieniem. Pretējā gadījumā jāņem krāsas, lai neizceltos līdzīgi pārrunumi.

Dzintarzemes integrēšanos LU korporāciju vidē mēģināja atbalstīt LU prof. Voldemārs Maldonis. 1930. gada oktobrī prof. Maldonis ierosināja karteļa nodibināšanu ar LU korporācijām. Maldonis no savas puses apsolīja darīt visu, kas būtu viņa spēkos, un uzaicināja *dzintarzemiešus* veidot draudzīgākas attiecības. Tam nebija nozīmīgu rezultātu. Līdz šim arhīva dokumentos nav rastas ziņas, kas liecinātu par konkrētiem iemesliem, kāpēc *Dzintarzeme* netika atzīta no LU Prezidija konventa puses, vai liecības par prof. Maldona ierosināta karteļa dibināšanas rezultātiem

Dzintarzemes 40. dibināšanas gadadienas svētku konventā 1963. gada 16. martā Ņujorkā. Pirmajā rindā no kreisās: M. Mitrēvics, F. E. Bange, J. Audriņš (stāv), K. Šaumanis, O. Grunde; otrajā rindā no kreisās: P. Kārkliņš, J. Cīrulis. Avots: LNA Latvijas Valsts arhīvs

Dzintarzemes 45 gadu jubilejas izstādē Ņujorkā 1968. gadā (no kreisās): Leonards Drieže, Maksimilians Mitrēvics, Jānis Audriņš, Jānis Cīrulis, Pēteris Kārkliņš, Otto Grunde, Kārlis Šaumanis. Avots: LNA Latvijas Valsts arhīvs

vai cita veida draudzīgu attiecību veidošanu. Sastopoties ar dažādiem incidentiem un pirmajiem nesekmīgajiem mēģinājumiem veidot attiecības, *Dzintarzeme* koncentrējās uz draudzības stiprināšanu ar korporācijām *Athenea*, *Ligsonis* un *Veidola*.

Dzintarzemes atjaunošana trimdā

Pēc latviešu bēgļu izceļošanas no Vācijas uz jaunajām mītnes zemēm radās doma apzināt izkliedētos *dzintarzemiešus*. Izšķiroša nozīme bija 2. Vispārējiem latviešu dziesmu svētkiem Ņujorkā ASV 1958. gada jūlijā, kuros pirmo reizi pēc korporācijas likvidēšanas kuplākā skaitā izdevās satikties dažiem *dzintarzemiešiem*. Dziesmu svētkos, no 3. līdz 6. jūlijam, notika arī pirmā lielākā tēlotājmākslas un daiļamatnieku izstāde trimdā, kurā piedalījās ap 100 latviešu gleznotāju, tostarp *dzintarzemieši*. Viens no galvenajiem kopā sanākšanas iniciatoriem bija *dzintarzemietis* Jānis Audriņš, kurš dziesmu svētku laikā pa skaļruni izsludināja sanāksmi, un ieradās mākslinieki: Otto Grunde, Kārlis Šaumanis, Jānis Vecrumba un Frīdrihs Vīksne. Savukārt 1958. gada 23. augusta vakarā Jāņa Audriņa dzīvoklī Ņujorkā notika pirmais *Dzintarzemes* konvents. Tajā tika izlemts rīkot pirmo korporācijas mākslas izstādi trimdā, kas notika 1958. gadā no 16. līdz 23. novembrim *French Art Center* telpās Ņujorkā ar mērķi trimdas latviešu sabiedrībā svinēt *Dzintarzemes* atjaunošanu, tās 35. gadskārtu un Latvijas neatkarības proklamēšanas 40. gadadienu. Oficiālais *Dzintarzemes* atjaunošanas datums protokolā grāmatā ir 1958. gada 19. novembris.

Viens no galvenajiem instrumentiem – izstādes

Dzintarzemes ASV kopas oficiālā mītnes vieta ar Jāni Audriņu kā senioru atradās Ņujorkā, bet, apzinot dažus *dzintarzemiešus* arī Austrālijā, 1961. gada 24. jūnijā oficiāli tika nodibināta arī Austrālijas kopa ar tās pārstāvi Kārli Veinbergu priekšgalā. Lai *Dzintarzeme* spētu veiksmīgi darboties arī trimdas apstākļos par spīti tās biedru lielajai izkliedētībai, bija jārada pielāgots darbības profils. Jaunais mērķis bija pulcināt *dzintarzemiešus* un uzturēt saikni ar viņiem visos kontinentos un zemēs, lai, apmainoties domām un idejām, turpinātu latviešu mākslas tradīcijas, tās koptu un attīstītu tālāk. Lai minēto pildītu, tika noteikta izstāžu rīkošana, mākslas parādību iztirzāšana, publicēšanās presē. Izstādes kļuva par vienu no korporācijas galvenajiem instrumentiem latviešu mākslas popularizēšanā un saglabāšanā trimdā. Mākslas darbos ietvertā tematika un tehniskais izpildījums atgādināja trimdas latviešiem par dzimto zemi, tradīcijām, cilvēkiem, viņu dzīvi un vēsturi. Paši *dzintarzemieši* kā kritēriju glezniecībā izvīrēja darbus, kas darināti latviešu glezniecības skolas tradīcijās, un darbus, kuros ietverta latviskā tematika (Latvijas daba un pilsētas, vēstures ainas, folklorā, etnogrāfijā, mitoloģijā u. tml.) *Dzintarzemieši*, lai arī bija konservatīvi, nenoliedza aktualitātes mākslā, katram māksliniekam varēja būt sava tematika, sava tehnika, savs kolorīts, bet pāri visam bija latviskais skatījums.

Austrālijas kopas dibinātājs Kārlis Veinbergs (no labās) un Verners Dukurs. Avots: LNA Latvijas Valsts arhīvs

Pieminēt skaistākos brīžus

Aktīvākais posms *Dzintarzemes* darbībā ir no 1958. līdz 1973. gadam, kad kopumā organizētas 17 lielākas un mazākas izstādes latviešu mākslas salonos, saietu namos vai draudzēs ASV, Kanādā un Austrālijā. Pēc 1973. gada, ņemot vērā gan biedru vecumu, gan izkliedētību, gan dažādas iekšējās nesaskaņas, korporācija kļuva arvien neaktīvāka. Katrs atsevišķi vai ar kādu kopā bija aicināti sev īpašā veidā 19. martā pieminēt skaistākos brīžus, ko bija devusi *Dzintarzeme*, lai pāri kontinentiem vienotos kopā zem tās krāsām – izsūtīt apsveikumus biedriem, uzklānot svētku galdu, nodziedot kādu tradīciju dziesmu vai nododoties pārdomām par savām gaitām. Trimdas posmā periodiski tika aktualizēts jautājums par jaunu komiltoņu uzņemšanu. Korporācijai bija aicināti pievienoties gan bijušie *dzintarzemieši*, gan LMA beigušie mākslinieki, un, pielāgojoties jaunajiem apstākļiem, izņēmums vairs nebija arī latvieši, kuri mācījās jauno mītnes zemju mākslas izglītības iestādēs, taču ar laiku *dzintarzemiešiem* vairs nepietika enerģijas un entuziasma darbā ar jaunatni. Piesaistīt jaunus cilvēkus liedza arī konservatīvisms. Lai gan korporācija sevi pozicionēja kā atvērtu un jauno mākslas stilu pārlieku nenosodošu, primāri tā palika uzticīga pirmskara mākslas vērtībām. No *Dzintarzemes* atjaunošanas līdz tās likvidācijai korporācijā kopumā darbojušies 22 mākslinieki un divi goda filistri – ievērojamie mākslinieki un LMA bijušie mācītspēki Jānis Kuga un Bukards Dzenis.

Pēc Latvijas Republikas atjaunošanas bija mēģinājumi atjaunot arī *Dzintarzemi*. 1995. un 1996. gadā Latviju apmeklēja *dzintarzemietis* Verners Dukurs. Šo vizīšu laikā Dukurs runāja ar LMA rektoru Induli Zariņu, taču, nesaņemot pietiekamu atbalstu idejai, 1996. gada oktobrī atzina, ka vārdi devīzē *Dailei, draugam, dzintarzemei* izbeigušies un korporācija ir likvidēta. ^[1]

Fil! Valdis Oga – neatkarības cīnītājs un *Latvia* ideju saglabātājs trimdā

2010. gadā tika izdota enciklopēdija *Uzticīgi draugam*, uz kuras vāka redzama fotogrāfija ar diviem *Latvia* tautiešiem – Ojāru Šēferu un Valdi Ogu – uz Latvijas Universitātes (LU) galvenās ēkas jumta, svinot LU jubileju 1925. gada 28. septembrī. V. Oga ir interesanta personība ar sarežģītu izcelsmi, kurš iesaistījās Latvijas valsts neatkarības izcīnīšanā un trimdas laikā bija viens no *latvusiem*, kurš gādāja par *latvusu* saimes saliedēšanu un stiprināšanu trimdā, saglabājot latvietību un Latvijas valsts kontinuitāti *latvosos*, kuri bija spiesti dzīvot anglofonajā vidē ASV.

Fil! Rūdolfs Rubenis, *latvus*, *Mg. hist.*

***Latvia* tautieši Ojārs Šēfers un Valdis Oga uz LU galvenās ēkas jumta, svinot LU jubileju 1925. gada 28. septembrī.** Avots: *Latvia* arhīvs

Saknes Centrāleiropā un Austrumeiropā

Valdis Oga piedzima 1903. gada 1. februārī Prāgā, tā laika Austroungārijas impērijā ietilpstošajā Bohēmijas kroņu zemē (mūsdienās Čehijā) tēva Kriša Ogas un mātes Marijas Zofijas-Forsmanas ģimenē. Tēvs bija latvietis, bet māte Bohēmijas vāciete. Kristībā viņam tika dots vācu

vārds *Wald*, atveidojot latviski – *Valdis*. Viņš tika kristīts 1904. gada 6. martā Varšavas Eņģēliskās Augsbugas luterāņu draudzē (mūsdienu Polijas teritorijā).¹ V. Ogas Latvijas pasē norādīts, ka pēc tautības ir latvietis. Taču 1922. gada 11. augustā sagatavotais minētās draudzes mācītāja izraksts liecina, ka viņš bijis vācu un latviešu izcelsmes. Uzaudzis bilingvālā ģimenē, viņš pārvaldīja gan latviešu, gan vācu valodu kā dzimtās valodas.² Viens no faktiem, kas liecina par V. Ogas klātbūtni mūsdienu Latvijas teritorijā, ir 1920. gada 1. jūnijs – 1921. gada 4. jūnijs, kad viņš mācījās un absolvēja Rīgas Latviešu izglītības biedrības Jelgavas nodaļas reālgimnāziju.³ Skolas gaitas pirms nonākšanas Latvijas teritorijā sāka Varšavas 2. reālskolā, pēc tam Mogiļevas reālskolā, tā laika Krievijas impērijā ietilpstošajā Mogiļevas guberņā (mūsdienu Baltkrievijas teritorijā). Skolas gaitas Baltkrievijas teritorijā liecina, ka V. Oga ļoti labi pārvaldīja krievu valodu kā svešvalodu.⁴

Nonākšana Latvijā

V. Oga Latvijas teritorijā vēstures avotos pirmoreiz minēts 1919. gada 15. aprīlī, kad pēc Pirmā pasaules kara beigām norisinājās Latvijas Neatkarības karš.⁵ Tieši šajā datumā viņš brīvprātīgi iestājās pulkveža (vēlāk ģenerāļa) Jāņa Baloža, *ventonus*, brigādē, kas izveidojās uz 1919. gada 3. martā pie Airītēm kritušā pulkveža Oskara Kalpaka vārdā nosauktā bataljona bāzes.⁶ Viņš karoja 2. Ventspils kājnieku pulka Saimniecības rotā, kas pēc Cēsu kaujām 1919. gada 22. jūnijā un sekojošā Strazdmuižas pamiera tā paša gada 3. jūlijā integrējās jaunizveidotās Latvijas armijas 1. Kurzemes divīzijā.⁷ Kurzemes divīzija tika dislocēta Latgales frontē, lai aizsargātu Latvijas pagaidu valdības un tās sabiedrotās Igaunijas armijas kontrolēto teritoriju Ziemeļvidzemē pret Padomju Krievijas Sarkano armiju, kuras kontrolē atradās Latgale.⁸ Lai gan 1. Kurzemes divīzija nepiedalījās Bermontiādē (1919. gada 8. oktobrī –

1 LVVA. 7427. f. (Latvijas Universitāte), 1. apr., 3759. l (Valdis Oga), 2. lpp.

2 Turpat, 3. lpp.

3 Ozols A. (galv. red.). *Latvia (1917–1967): vēsture, Album Latvorum, 50 gadu jubilejas apraksts*. Lincoln: Augustums Printing service. 1968, 113.–114. lpp.

4 LVVA. 7427. f. (Latvijas Universitāte), 1. apr., 5.–6. lpp.

5 Turpat, 4. lpp.

6 Jēkabsons Ē. *Neatkarības kara stāsti (1918–1920)*. Rīga: AS Lauku Avīze. 2017, 71.–72. lpp.

7 LVVA. 1490. f. (2. Ventspils kājnieku pulks), 1. apr., 64. l. (Karavīru alfabēts), 104. lpp.

8 Purviņš A. (sast.) *Ģenerāļa Pētera Voldemāra Radziņa Rakstu krājums*. Rīga: Ģenerāļa Pētera Radziņa biedrība. 2016., 196. lpp.

3. decembrī), V. Oga 1919. gada 30. oktobrī par nopelniem cīņās pret bolševikiem Kurzē un Zemgalē saņēma dižkareivja dienesta pakāpi. Tomēr īsi pirms Latgales atkarošanas no bolševisma sākuma (1920. gada 3. janvāris) V. Oga 1919. gada 31. decembrī tika demobilizēts no karadienesta Latvijas armijā. Taču viņš saglabāja saistības ar Latvijas armiju, kad 1920. gada 17. janvārī saņēma 2. Ventspils pulka komandiera apliecību, kļūstot par rezerves karavīru.⁹ Pašsaprotami, V. Ogas dalība Latvijas Neatkarības karā ir patriotisma izpausme (cīņa par neatkarīgas Latvijas valsts izveidi).¹⁰

Studijas Latvijas Universitātē

Pēc Latvijas Neatkarības kara 1921. gada 7. septembrī V. Oga iestājās tā laika Latvijas Augstskolā, ko pēc 1922. gada 23. augusta pārdēvēja par Latvijas Universitāti (LU).¹¹ Studijas viņš sāka LU Inženierzinātņu fakultātē, kas bija viena no vāciskākajām fakultātēm – bija liels vācbaltiešu un ebreju studentu īpatsvars. LU Inženierzinātņu fakultāte tika izveidota uz Krievijas impērijas laika Rīgas Politehniskā institūta (RPI) Inženierzinātņu nodaļas bāzes, un tās studenti un mācībspēki pēc reorganizācijas bija kļuvuši par LU studentiem un mācībspēkiem.¹² V. Oga izvēlējās kļūt par inženieri, jo vidusskolā bija labas sekmes matemātikā, fizikā un ķīmijā (visos priekšmetos atzīme 4), un dabas zinībās (atzīme 5).¹³ Būdams Latvijas Neatkarības kara veterāns brīvprātīgais, viņš saņēma studiju privilēģijas – atbrīvojumu gan no studiju maksas pirmajā akadēmiskajā gadā, gan no latviešu valodas iestājesāmena.¹⁴ LU kā Latvijas valsts nacionālajai *Alma Mater* liela uzmanība tika pievērsta latviešu valodas prasmei, jo atbilstoši LU devīzei *Scientiae et Patriae* tai

Centrā oldermanis fil! Valdis Oga ar jaunajiem krāsnešiem, kuri saņēmuši *Latvia* krāsu regālijas.
Avots: LU muzeja krājums

bija jānodrošina latviska zinātne un augstākā izglītība.¹⁵ Tajā laikā studijas LU bija par maksu un nepastāvēja valsts finansētas studiju vietas, kā tas ir atjaunotās Latvijas valsts LU. Sekmes studijās bija atkarīgas ne tikai no studenta dotībām dažādos studiju priekšmetos, bet arī no finansiālajiem apstākļiem. Studiju maksu varēja segt vecāki, konkursā izcīnīta mecenāta stipendija, paša studenta privātie līdzekļi no algotā darba vai LU piešķirtās privilēģijas Latvijas Neatkarības kara veterāniem (Latvijas armijas demobilizētajiem vai aktīvajiem kājniekiem un virsniekiem) un LU mācībspēku un štata darbinieku atvasēm.¹⁶

Tiek uzņemts korporācijā *Latvia*

Studiju uzsākšana LU V. Ogam sakrita ar laiku, kad 1921. gada 4. maijā latviešu studentu korporācija *Latvia* oficiāli tika reģistrēta pie LU, uzņemot ne tikai tradicionāli Veterinārmedicīnas, bet arī citu LU fakultāšu studentus. LU dibināta un pastāv kā klasiska tipa augstākās izglītības un zinātnes iestāde, kur apgūstamas ne tikai tehniskās, kā tas bija RPI laikā, bet arī eksaktās un humanitārās zinātnes.¹⁷ Līdz ar to V. Oga varēja iestāties *Latvia*, nebūdams veterinārmedicīnas students, un tas notika 1923. gada 15. oktobrī.¹⁸ Tiesa gan, viņš iestājās nevis kā topošais inženieris, bet kā topošais ekonomists. 1922. gada

”

Studiju uzsākšana sakrita ar laiku, kad korporācija *Latvia* oficiāli tika reģistrēta pie LU.

9 LVVA. 7427. f. (Latvijas Universitāte), 1. apr., 3. lpp.

10 LVVA. 3738. f. (Latvijas Universitātes studentu biedrība *Korporācija Latvia*), 1. apr., 4. l (Latvijas Universitātes Prezidiu konventa apvienoto korporāciju darbības pārskati), 2. lpp.

11 LVVA. 7427. f. (Latvijas Universitāte), 1. apr., 6. lpp.

12 Rubenis, R. Vācbaltiešu sociālpolitiskā ietekme uz Latvijas augstāko izglītību Politiskās pārvaldes redzeslokā parlamentārisma perioda beigās. No: Bikše, I. G., Rokpelnis, A. *Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi VII: Starpdisciplināri pētījumi Latvijas vēsturē*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2022, 208.–209. lpp.

13 LVVA. 7427. f. (Latvijas Universitāte), 1. apr., 6. lpp.

14 Strods, H. Latvijas Universitātei (1919–1940). No: Varšlavāns, A. (galv. red.) *Latvijas Universitāte* 75. Rīga: Latvijas Universitāte, 1994, 58. lpp.

15 Kūle, M. Universitāšu filosofija un Juris Zaķis kā rektors filozofs. No: Saviča, M. (sast.) *Profesors Dr. habil. Phys. Juris Zaķis: Dzīves un darbs*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2022, 27. lpp.

16 Strods H. Latvijas Universitātei (1919–1940), 58. lpp.

17 LVVA. 3738. f. (Latvijas Universitātes studentu biedrība *Korporācija Latvia*), 2. lpp.

18 Ozols, A. (galv. red.), 113.–114. lpp.

”

Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultāte bija viena no vislatviskākajām LU fakultātēm.

21. septembrī V. Oga nomainīja studijas Inženierzinātņu fakultātē pret studijām Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātē, kas bija viena no vislatviskākajām LU fakultātēm; atšķirībā no RPI laika pārmantotās Inženierzinātņu fakultātes LU Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātē bija liels latviešu studentu īpatsvars.¹⁹

Tautsaimniecības studijās viņam veicās, jo vidusskolā bija labas sekmes arī sabiedriskajās zinātnēs (atzīme 5). Lai gan Latvijas Valsts vēstures arhīva LU studentu kartotēkā minēts, ka V. Oga studijas nav pabeidzis,²⁰ viņš 1934. gadā sāka strādāt Rīgas pašvaldībā par jaunāko un vecāko grāmatvedi; tad viņš arī filistrējās, un šis fakts liecina, ka viņš tajā pašā gadā absolvēja LU Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultāti, jo citādi viņš nevarētu filistrēties.²¹

Obligātais dienests pārtrauc studijas

Jāpiebilst, ka V. Oga 1931. gada 14. februārī uz īsu laiku pārtrauca studijas LU saistībā ar iesaukšanu obligātajā militārajā dienestā Latvijas armijā.²² Lai gan viņš oficiāli bija Latvijas Neatkarības kara veterāns, obligātais dienests attiecās uz visiem vīriešu dzimuma Latvijas pilsoņiem; par izvairīšanos no tā tika atņemta Latvijas valsts pilsonība.²³ Latvijas Neatkarības kara laikā neatkarīgā Latvijas valsts vēl nebija līdz galam izveidojusies un starptautiski atzīta, tātad V. Oga vēl nebija Latvijas pilsonis. Kaut arī Latvijas pilsonības likums bija pieņemts 1919. gada 23. augustā, Latvijas Republikas Satversme kā jaunās Latvijas valsts pamatlikums tika izstrādāta un apstiprināta tikai 1922. gada 7. novembrī.²⁴ V. Oga obligāto dienestu sāka Latvijas armijas 4. Valmieras kājnieku pulkā, kas ietilpa Latvijas armijas 2. Vidzemes divīzijā;²⁵ šī divīzija piedalījās

Bermontiādē.²⁶ Pašam V. Ogam obligātais dienests nebija izaicinājums, jo, būdams rezerves dižkareivis, bija ar militāro pieredzi. Viņa dienests beidzās 1931. gada 19. decembrī, un studijas LU viņš atsāka 1932. gada ziemā. V. Oga atgriezās arī Latvijas armijas rezerves karavīru sastāvā.²⁷

Būdams ekonomists, viņš Rīgas pašvaldībā strādāja ne tikai par grāmatvedi, bet arī par revīzijas komisijas locekli nekustamo īpašumu pārvaldīšanas jautājumos. Iegūtā ekonomista izglītība un darba pieredze atbildīgā finanšu uzskaites un pārbaudes darbā liecina, kāpēc viņš korp! *Latvia* uzņēmās pildīt old! un oec! amatus. Tam bija arī rezultāti, jo 1933. gada 25. novembrī V. Oga mūža fukšiem uzlika krāsas.²⁸

Draudzība ar goda filistru Eduardu Laimiņu

Latvijas armijas pulkvedim Eduardam Laimiņam un V. Ogam saikne sāka veidoties jau Latvijas Neatkarības kara laikā, kad E. Laimiņš bija 1. Kurzemes divīzijas štāba priekšnieks, virspavēlnieks un ģenerāļa Jāņa Baloža pulkvežleitnants un V. Oga – 1. Kurzemes divīzijas 2. Ventspils kājnieku pulka Saimniecības rotas dižkareivis.²⁹ Saikne tapa ciešāka LU, kad 1922. gada 18. janvārī E. Laimiņš tika ievēlēts par LU Inženierzinātņu fakultātes vecāko docentu ģeodēzijā un kultūrtehnikā un V. Oga līdz fakultātes nomainai bija inženierzinātņu students.³⁰ Lai gan E. Laimiņš augstāko izglītību (ar izcilību – I šķiras diplomu) bija ieguvis Krievijas impērijas Nikolaja Ģenerālštāba akadēmijas Ģeodēzijas nodaļā 1914. gada 8. augustā,³¹ viņa nopelni Latvijas valsts neatkarības izcīnīšanā un izcilās zināšanas ģeodēzijā bija svarīgas LU kā nacionālajai *Alma Mater*.³² Viņš nebija izņēmums, jo LU mācībspēku sastāvu veidoja dažādu

”

**Korp! *Latvia* pildīja
oldermaņa un ekonomista
amatus.**

19 LVVA. 7427. f. (Latvijas Universitāte), 1. apr., 6. lpp.

20 Latvijas Universitātes studentu meklētājs. Pieejams: <http://www.archiv.org.lv/studenti/index.php?id=1&kods=1&rinda=0&uzvards=Oga&vards=Valdis&dzimg=&dzim=&fakultate=&matrikula=&lieta=&gads=&apraksts=>.

21 Ozols, A. (galv. red.), 113.–114. lpp.

22 LVVA. 7427. f. (Latvijas Universitāte), 1. apr., 10. lpp.

23 Rasums, R. Dienēt vajadzēs visiem. No: Grigorjeva, S. (galv. red.) *Universitas (Scientiae et Patriae)*, 117./2022. Jelgava: Jelgavas tipogrāfija. 2022., 68. lpp.

24 Tieši pirms 100 gadiem tika noteikts Latvijas pilsoņu loks. Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/vesture/tiesi-pirms-100-gadiem-tika-noteikts-latvijas-pilsonu-loks.a329687/>.

25 LVVA. 7427. f. (Latvijas Universitāte), 1. apr., 10. lpp.

26 Purviņš, A. (sast.), 198. lpp.

27 LVVA. 7427. f. (Latvijas Universitāte), 1. apr., 7. lpp.

28 Ozols, A. (galv. red.), 113.–114. lpp.

29 Turpat, 138. lpp.

30 LVVA. 7427. f. (Latvijas Universitāte), 13. apr., 946. l (ārkārtas profesors Eduards Laimiņš), 4. lpp.

31 Jēkabsons, Ē. *Latviešu virsnieki Krievijas impērijas armijā (19. gadsimta otrā puse – 1914. gads)*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. 2022, 287. lpp.

Krievijas impērijas universitāšu (Tērbatas, Maskavas, Sanktpēterburgas, Kijivas, Odesas u. c.) absolventi un mācītābspēki.³³ Atzīstot E. Laimiņa lielo ieguldījumu Latvijas valsts attīstībā, viņš 1927. gada 17. februārī tika uzņemts par *Latvia* filistru;³⁴ vēlāk kļuva par *Latvia* goda filistru.³⁵ Pēc pāris gadiem, 1935. gada 17. septembrī, E. Laimiņam tika piešķirts LU inženierzinātņu goda doktora nosaukums jeb *Dr. ing. h. c. grāds*.³⁶ Strādājot akadēmisko darbu, E. Laimiņš saglabāja saistības ar Latvijas armiju arī pēc Neatkarības kara, iestājoties starpkaru laika Latvijas Zemessardzē.³⁷

1927. gada 1. maijā, aptuveni trīs mēnešus pēc uzņemšanas *Latvia*, E. Laimiņš, būdams Latvijas kara ministrs, par pašizlīdzīgu darbību Bermontiādes laikā, formējot, organizējot un izveidojot Latvijas armiju un to vēlāk pārkārtojot miera apstākļiem, saņēma Triju Zvaigžņu ordeņa III šķiru (komandieris).³⁸

Trimdas laika aktivitātes

Otrā pasaules kara beigās, tuvojoties Sarkanajai armijai, V. Oga un E. Laimiņš devās trimdā uz nacionālsociālistisko Vāciju, kur sagaidīja arī kara beigas. Pēc kara beigām Rietumvācijā E. Laimiņš kļuva par Eslingenes latviešu bēgļu nometnes administrācijas priekšsēdētāju,³⁹ bet V. Oga darbojās ANO Palīdzības un rehabilitācijas administrācijas un Starptautiskās bēgļu organizācijas nometņu pārvaldē un strādāja par grāmatvedi Latviešu Centrālās komitejas apgādā *Latvija*.⁴⁰ Laikā, kad pār Eiropu sāka klāties *dzelzs priekšgars*, bija skaidrs, ka atgriezties dzimtenē vairs nebūs iespējams. Tāpēc nācās organizēt *Latvia* darbību trimdā, pielāgojoties jaunajiem apstākļiem un stiprinot 1918. gada 18. novembrī proklamētās Latvijas valsts neatkarības ideju. Tas bija ļoti svarīgi, lai svešumā nonākušie *latvusi* saliedētos, saglabājot latvietību un vēsturisko kontinuitāti ar Latvijas valsti.⁴¹ V. Oga un

E. Laimiņš izdzīvoja pirmo PSRS okupācijas gadu (1940–1941), kad Latvijas valsts tika iznīcināta represiju un deportāciju rezultātā. Daudzi *latvusi* zaudēja dzīvību padomju terora ietekmē, un nacionālsociālistiskās Vācijas okupācijas laikā (1941–1944) *Latvia* darbojās neoficiāli, jo atzina tikai filistru biedrību.⁴²

Fil! V. Ogas tuvs draugs *Latvia* goda filistrs Eduards Laimiņš.⁴⁸

Nodibina *Latvia* Bostonas kopu

1949.–1950. gadā V. Oga un E. Laimiņš izceļoja no Rietumvācijas uz ASV, kur apmetās Bostonā, Masačusetsas štata austrumu krastā. Tur arī 1952. gada 10. augustā tika nodibināta *Latvia* Bostonas kopa, pie kuras piederīgi arī abi vīri. Kopas oficiālais nosaukums bija *Korporācijas Latvia Bostonas grupa*, kuras vadītājs no 1952. gada augusta līdz 1956. gada decembrim bija V. Oga. Viņš iedzīvināja Bostonas kopas darbību, kuru no 1957. gada sāka vadīt jauni trimdas laikā uzņemtie *latvusi*.⁴³ Savukārt E. Laimiņš Bostonas kopā uzstājās ar akadēmiskiem priekšlasījumiem par LU

izveidošanos un lomu Latvijas valsts nacionālās intelligences veidošanā (1950. gada 30. septembrī), studentu korporāciju lomu jaunatnes audzināšanā (1954. gada 4./5. septembrī) un par iesaisti Latvijas Neatkarības kara laikā (1956. gadā), lai izglītotu trimdas laikā uzņemtos *latvusus* par Latvijas vēsturi, svešumā stiprinot patriotismu pret dzimteni.⁴⁴ Abi vīri iesaistījās arī citās trimdas latviešu sabiedriskajās aktivitātēs: V. Oga bija Bostonas latviešu evaņģēliski luteriskās trimdas draudzes padomē, saglabājot savu piederību luterticībai.⁴⁵

E. Laimiņš turpināja strādāt akadēmisko darbu zinātniskā līdzstrādnieka amatā Hārvarda Universitātē, līdz pensionējās.⁴⁶ Abi vīri nesagaidīja Latvijas valsts neatkarības atjaunošanu 1991. gada 24. augustā⁴⁷ (E. Laimiņš nomira 1982. gadā, V. Oga 1986. gadā), taču viņu ieguldījums Latvijas valsts labā tiek atzīts, un *Latvia* saime viņus atceras kā krietnus vīrus, kuri nepaguruši strādāja dzimtenes labā, palīdzot tautiešiem. **U!**

32 LVVA. 7427. f. (Latvijas Universitāte), 13. apr., 946. l (ārkārtas profesors Eduards Laimiņš), 93. lpp.

33 Strods, H. Latvijas Universitātei (1919–1940), 53. lpp.

34 Ozols, A. (galv. red.), 138. lpp.

35 LVVA. 3738. f. (Latvijas Universitātes studentu biedrība *Korporācija Latvia*), 1. apr., 8. l (Biedru reģistrācijas grāmata), 23. lpp.

36 LVVA. 7427. f. (Latvijas Universitāte), 13. apr., 22. lpp.

37 Turpat, 79. lpp.

38 LVVA. 1303. f. (Valsts Ordeņa kapituls), 2. apr., 110. l. (Triju Zvaigžņu ordeņa matrikula), 45. lpp.

39 Ozols, A. (galv. red.), 138. lpp.

40 Turpat, 113.–114. lpp.

41 Rubenis, R. *Latviešu studentu korporācijas Fraternitas Livonica krāsu deķelis*. Rīga: LU muzejs. 2021, 2.–3. lpp. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/56707>.

42 Zeļenkovs, A. *Studentu korporācija Latvia*. Rīga: Latvijas Nacionālā enciklopēdija. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/98053>.

43 Oga, V. Bostonas kopa. No: Eglīte, J., Oga, V. Ķiploks, E., Bembers, V., Reinbergs, E., Liepkalns, A. (red.) *Korporācija Latvia trimdā: atskats, apceres apraksti un Album Latvorum*. Nebraska: Augustums Printing Service, Inc., 1979, 72. lpp.

44 Turpat, 72., 84.–85. lpp.

45 Ozols, A. (galv. red.), 113.–114. lpp.

46 Turpat, 138. lpp.

47 Engģers, E. Latvijas sabiedrība 1991. gada barikāžu priekšvakarā un to laikā. No: Zilberts, A. (red.) *Konference X stunda: Barikādēm – 30*. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2021, 81.–82. lpp.

48 Eduarda Laimiņa foto. Pieejams: https://lv.wikipedia.org/wiki/Eduards_Laimi%C5%86%C5%A1#/media/Att%C4%93ls:Eduards_Laimi%C5%86%C5%A1.jpg.

Fil! Rūdolfs Baumanis (dz. 1908. gadā) studēja Latvijas Universitātes Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātē. Gudrs un daudzsoļošs topošais tiesnesis.

Vectēva regālijas atrod remonta laikā

Remonta laikā atrastais 1945. gada 17. marta avīzē *Cīņa* ietītais sainītis ar deķeļiem un lentām, kā arī kaudzīte ar senām fotogrāfijām, kas lieliski saglabājušās un kurās redzamas dažādas buršu izdarības.

Fil! Rūdolfa Baumaņa, *tervetus*, mazmeita Zanda Birze
Foto no Biržu ģimenes arhīva

Skatoties filmu *Sapņu komanda*, aizdomājos par vectētiņu fil! Rūdolfu Aleksandru Baumanī, *tervetus*. Varbūt tāpēc, ka tas bija arī viņa jaunības laiks, varbūt tāpēc, ka viņš bija korporants.

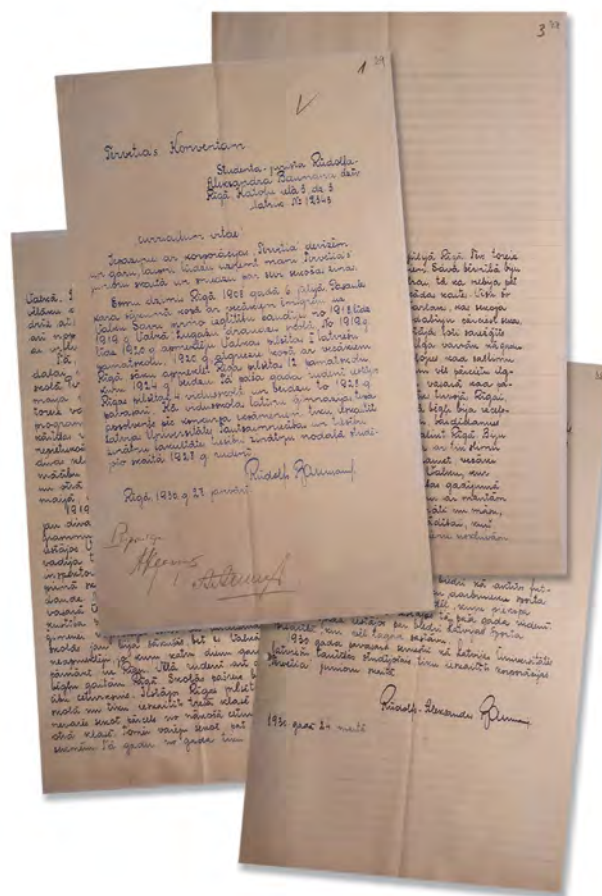
Vecāmāte mums bērnībā ar lepnumu stāstīja, ka vectēvs bijis studentu korporācijas *Tervetia* biedrs, bet, padomju okupācijai sākoties, viņa deķelis un lentas tika sasieti sainītī un paslēpti mājas bēniņos. Kad gribējām iet meklēt, tad gan atrunāja – esot aizkrituši dziļi pažobelē un klāt tikt nevarot. Tā nu šis stāsts dzīvoja kā leģenda līdz 2018. gadam, kad, remontējot mājai jumtu, meistari sainīti atrada, ieraktu šlagā un ietītu 1945. gada 17. marta avīzē *Cīņa*. 73 gadus nogulējuši mājas bēniņos, vectēva deķeļi un lentas, kā arī kaudzīte ar senām fotogrāfijām ar dažādām buršu izdarībām bija lieliski saglabājušies.

Publicējot šo stāstu *Facebook.com*, dažas dienas vēlāk saņēmu sūtījumu no *Tervetia* arhīva materiāliem – vectēva CV, ko viņš rakstījis dažus mēnešus pēc uzņemšanas korporācijā 1930. gada janvārī. Jutos aizkustināta līdz sirds dziļumiem! Pēc tik daudziem gadiem lasīt vectēva ar roku rakstītu autobiogrāfiju bija emocionāli. Daudzus faktus nemaz nezināju! Esmu saņēmusi vēl vienu *Rūdolfa mantojumu*. Brīnumi notiek!

Deķeļus un lentas aiznesu korporācijai *Tervetia*, šķita, ka tām jābūt tur, korporācijas mājā, lai tiek godātas kā vēstures liecinieces.

Okupācijas darboņi meklē jauno tiesnesi Baumanī

Pabeidzis studijas, Rūdolfs sāka darbu tiesā, apprecēja skaistu sievu Kseniju. Nākotne solījās būt lieliska. Ielikti

R. Baumaņa rakstītais iesniegums uzņemšanai *Tervetia* un dažus mēnešus vēlāk iesniegtā biogrāfija par periodu no 1908. līdz 1930. gada pavasarim.

pamati skaistai, interesantai dzīvei, bet sākās karš, kas visam pārvilka lielu, treknu svītru. Liela daļa tiesā strādājošo tika izsūtīti. Jauno ģimeni paglāba Ksenijas mīlestība pret visu latvisko – viņa uzstāja, ka grib latviskot uzvārdu, un īsajā laika sprīdī, kad Ulmaņlaikos bija tāda valsts īstenota akcija, Baumaņi kļuva par Birzēm. Vairākas reizes padomju okupācijas darboņi meklēja jauno tiesnesi Baumanu pie viņa vecākiem, bet jaunie Birzes dzīvoja pie sievas vecāsmātes otrā Daugavas krastā. 1943. gadā viņiem piedzima meita Māra.

Meklējot bērnam mierīgākus apstākļus, jaunie vecāki devās pie radiem uz Saulkrastiem, bet tur drīz vien tuvojās frontes līnija. Mazs bērns uz rokām, transports nekursē. Ko darīt? Uzzināja, ka uz Rīgu dodas viens vienīgs vilciens. Jaunieši uz to tika un nonāca Rīgā, bet vilciens nedomāja stāties, un kādā likumā, kad tas samazināja ātrumu, viņi lēca ārā. Vispirms Rūdolfs, tad sieva meta viņam mazo meitiņu un beidzot, kad vilciens jau sāka uzņemt ātrumu, lēca pati. Tika cauri ar nobrāztiem ceļiem, bet laimīgi mājās. Tomēr ne uz ilgu laiku.

Tuvoties fronte, un viņi devās bēgļu gaitās uz Kurzemi, nonākot Kurzemes katlā. Bads, aukstums, karš. Mitinājās kādā mazā kambarītī. Kad mājā dzīvoja vācieši, tie meitiņai deva pat pa kādam šokolādes gabaliņam, pret jauno ģimeni izturējās cilvēcīgi. Bet tad nāca krievi, un, dodoties prom, vācieši līdzī paņēma visus vīriešus – tranšejas rakt. Padomju armija postījusi, laupījusi, varojusi. Kādā dienā arī pie Ksenijas ielauzās bars ar šķībacainiem krievu zaldātiem. Viņa viena iespiesusies gultas kaktā ar mazu, raudošu bērnu uz rokām, viņi – vesels bars zvērojošām acīm. Bet tad ienāca viens krievu virsnieks un visus izdzina ārā. Ksenijai paveicās. Tik vien spēja, kā pateikt: "Spasibo"...

Dzīvoja klusi

Kad karadarbība beidzās, palikusi bez vīra, viena ar mazu bērnu, Ksenija sāka vietējiem jauniešiem mācīt latviešu tautas dejas. Viņa bija beigusi Beatrisas Vigneris deju skolu. Rīgā atgriezās kopā ar deju kolektīvu, lai piedalītos dziesmu un deju svētkos.

Pēc vairākiem mēnešiem atgriezās arī Rūdolfs, kājām nākot tālus, garus ceļus. Cik tālus? Kur bijis? Ko piedzīvojis? To mazbērniem neviens nestāstīja. Pēc kara Rūdolfam un Ksenijai piedzima dēls Jānis, kura meita esmu es. Rūdolfs strādāja par lietvedi vai grāmatvedi, dzīvoja klusi. Jaunības sapņi bija izsapņoti. Pēc pensionēšanās laiku veltīja ģimenei, loloja trīs mazbērnus. 1990. gada 14. septembrī 82 gadu vecumā devās mūžībā. Viņa sieva pārdzīvoja abu bērnus un 2011. gadā 99 gadu vecumā devās pie sava Rūdiņa. **U**

Dažas no R. Baumaņa noslēptajām fotogrāfijām ar buršu ikdienas ainiņām korporācijā Tervetia, aptuveni 1930. gadi.

Svēts mantojums šī zeme mūsu tautai

PIK! t/l sen! com! Kristers Grauze, *selonus*

Uzruna Rīgas Brāļu kapos 2022. gada 18. novembrī.

Augsti godātie universitāšu rektori, mācītāji, sēļi, burši, korporantes, akadēmisko mūža organizāciju biedri un biedres, sveicu jūs Latvijas Republikas neatkarības proklamēšanas 104. gadadienas rītā!

Šodien mēs atceramies un gūstam spēku nākotnei no tiem, kuri Neatkarības karā izcīnīja un nosargāja tik tikko dibināto 18. novembra Latviju. Tam bija nepieciešama ārkārtīga varonība, sirdī visdziļākā ticība latvietībai un mūsu zemei, augsts godaprāts un nenogurstošs darbīgums. Bez varonības un mīlestības par Latvijas valsts ideju Latvija nepastāvētu nedz tās sākumā, nedz spētu pārvarēt nežēlīgo okupācijas periodu, nedz arī spētu atgūt savu neatkarību.

Zīmīgi, ka šīs pieminētās vērtības ir redzamas un raksturīgas mūsu pārstāvētajām korporācijām un akadēmiskajām mūža organizācijām. Korporācijas jau kopš to dibināšanas iestājušās par latvietības ideju, par jaunas, plaukstošas nācijas veidošanu. Par īstu un patiesu draudzības un savstarpējās uzticības saišu veidošanu. Un, bez šaubām, par pašaizliedzīgu varonību, piedaloties Atsevišķās studentu rotas dibināšanā – vienā no jaundzimušās Latvijas pirmajām militārajām vienībām. Šīs rotas varoņu piemiņu un karogu turam augstā godā arī šodien. Esam pulcējušies pie šiem varoņiem un pie Mātes Latvijas, izrādīsim tiem visdziļāko cieņu, pateicoties par to, ka esam brīvi savā zemē.

Stingro stāju, noturību, organizētību un vienotību esam spējuši saglabāt, arī pēdējos divus gadus saskaroties ar valstiskiem apdraudējumiem visas sabiedrības veselībai un valsts aizsardzībai. Tas atgādina par miera un labklājības tik trauslo cenu.

Svēts mantojums šī zeme mūsu tautai, un svētīts tas, kas drošs par viņu krīt.* Latvija esam mēs paši, visi kopā un katrs no mums. Ikkatrs, kas šobrīd šeit stāv pa labi un kreisi. Visi kopā mēs turpināsim veidot Latvijas nākotni. Šīs nākotnes vārdā mēs nedrīkstam zaudēt ticību rītdienai. Tad mūsu valsts ceļš vedīs augšup. Saules mūžu Latvijai!

*Leonīds Breiķšs

Krāsās par Latviju

Fil! Sandra Grigorjeva

Foto: Edgars Paegle un fil! Mārīte Melņika, *daugaviete*

Netipiski siltā 18. novembra rītā, kā ierasts, studentu un studenšu korporācijas un citu akadēmisko organizāciju pārstāvji pulcējās pie Latvijas Universitātes (LU), lai, pulkstenim sitot astoto stundu, lēni un pārliecinoši uzsāktu Latvijas Republikas proklamēšanai veltīto gājienu no LU uz Rīgas Brāļu kapiem. Īsi pirms gājiena P!K! t/l sen! un S!P!K! t/l sen! sniedza interviju televīzijas reportieriem. Jāsaka, ka šogad daudz vairāk nekā citus gadus bija interese no medijiem. P!K! prezidējošā korporācija bija parūpējusies par veiksmīgu gan iekšējo, gan ārējo komunikāciju valsts svētkos.

P!K! t/l sen! com! Kristers Grauze, *selonus*, un S!P!K! t/l sen! taut! Līga Keiša, *daugaviete*, sniedz interviju medijiem.

Prezidiji un aicinātie viesi stājas gājienam. Ar Latvijas karogu – t/l oldermanis fil! Dzintars Dārziņš, *selonus*.

Selonija prezidijs un biedri uzsāk gājienu.

Tervetia oldermanis, prezidijs un biedri.

Studenšu korporācijas *Līga* prezidijs un biedres.

Studenšu korporācijas *Imeria* prezidijs un biedres.

Studentu korporācijas *Fraternitas Lataviensis* oldermanis, prezidijs un biedri.

Studentu korporācijas *Patria* oldermanis, prezidijs un biedri.

Studentu korporācijas *Latvia* oldermanis, prezidijs un biedri.

SIP!K! prezidējošās studenšu korporācijas *Daugaviete* prezidijs un biedres.

Studenšu korporācijas *Gundega* prezidijs un biedres.

Studenšu korporācijas *Varavīksne* prezidijs un biedres.

Klātesošos uzrunāja rektori, P!K! un S!P!K! seniori, garīdznieki.

LU rektors god!fil! Indriķis Muižnieks, *patrus*.

Ziedus pie Mātes Latvijas noliek P!K! t/l seniors com! Kristers Grauze.

Cienas izrādīšana pirms ziedu nolikšanas. *Fraternitas Imantica* t/l sen! com! Kārlis Komarovskis. **U**

Fraternitas Vanenica konvents ar karogu pie Mātes Latvijas.

Veiksmīgi aizvadīta pirmā korporantu uzņēmēju diena

Taut! Agnese Tauriņa, *selga*
Foto: A. Tauriņa, *photo4art.lv*

2022. gada 10. decembrī pamatīgi aukstā ziemas dienā, kad sals visus sabiedēja ar negaidītiem mīnus 12 grādiem, norisinājās pirmā korporantu uzņēmēju diena, ko iniciēja com! Roberts Rasums, *lettonus*. *Lettonia* nams laipni uzņēma pasākuma dalībniekus, kuri prezentēja savus uzņēmumus un hobijus. Aicināti bija visu Latvijas akadēmisko organizāciju biedri ar ģimenes locekļiem un personīgajiem viesiem. Nozares eksperti uzstājās ar lekcijām par aktuālām tēmām un atbildēja uz interesentu jautājumiem.

Com! Roberts Rasums, *lettonus*.

Gādīgi uzņēmies organizatoriskos un namatēva pienākumus, visus sagaidīja, parūpējās par nepieciešamo inventāru dalībniekiem un dienas gaitā enerģiski un pārliecinoši vadīja pasākumu.

Fil! Jānis Kreilis, *lettonus*.

Jaunuzņēmums *Hyperjob*, kura līdzdibinātājs un vadītājs ir fil! Jānis Kreilis, *lettonus*, attīsta personāla piesaistes programmatūru, kas ļauj izveidot pievilcīgus darba sludinājumus un ērtā veidā uzrunāt plašu kandidātu loku, izmantojot *Hyperjob* iestrādāto CRM sistēmu.

Fil! Andris K. Bērziņš, *frater cursicus*

Lekcija *Kā iestājkapitāls finansē jaunuzņēmumus, un kāpēc Baltija ir īpaša teritorija šiem uzņēmumiem?* izpelnījās lielu interesi un atsaucību.

Fil! Ilmārs Rimšēvičs, *lettonus*

Pēdējā lekcija bija *Latvijas ekonomikas izredzes un izaicinājumi*, kas izvērtās diezgan spraigā diskusijā starp auditoriju un erudīto lektoru.

Com! Dāvis Cinītis, *lettonus* stāsta par hakatonu ietekmi uz latvieša morāli par spēju darīt savu lietu.

Taut! Agnese Tauriņa, *selga*, – *Photo4Art*, fotogrāfē, izstrādā interneta vietnes, e-komercijas vietnes, piedāvā sabiedrisko attiecību pakalpojumus, sociālo tīklu kontu administrēšanu un satura radīšanu. Uzņēmēju dienā, tīklojot ar dalībniekiem, improvizētā fotostudijā viņa piedāvāja katram iegūt profesionālu portreta foto un uzzināt par iespēju tikt pie mājaslapas vai e-veikala (www.photo4art.lv).

Com! Mārtiņš Tereško rādīja, kā ar LU Biznesa inkubatora projektā izstrādātās demo spēles (*cookie clicker*) *Ms Excel* palīdzību to pašu failu var izveidot katrs pats. Mērķis – izveidot *Ms Excel* spēli, ar kuras palīdzību dažāda vecuma cilvēki var palielināt savu kompetenci šīs programmas lietošanā.

Uzņēmēju dienas apmeklētāji labprāt ļāvās profesionāla fotogrāfa piedāvājumam iegūt sev jaunu portretfoto.

Fil! Artūrs Lapiņš un AIG – darba un interešu lauks variē no pirmsprojekta izpēti un attīstības priekšlikumiem līdz darba zīmējumiem, no vides projektiem līdz interjera detaļām.

No stilīgām vasaras brillēm līdz sarežģītām detaļām no PLA, PETG, ASA materiāliem – 3D drukā fil! Mārtiņa Baumaņa izpildījumā.

Ne mazums aso garšu cienītāju pulcējās pie fil! Jāņa Sviļa – Sviļi Pepper Farm ražojumu degustācijas un iegādes.

Lekciju starplaikos varēja pavadīt laiku saviesīgās sarunās, baudot karstus dzērienus un gardas mini karstmaizītes no bāra.

Sēlijas alus brūzis ir ģimenes radīta alus darītava, kas ražo izcilu alu jau vairākās paaudzēs. No hobijs kļuvis par ģimenes biznesu. *Sēlijas alus brūzis* atrodas zemnieku saimniecībā *Sīmaņi*, kur aktīvi darbojas Veides ģimene. Pasākumā varēja nogaršot mājas limonādes un jaunāko produktu *Krēmmedu*.

Uzņēmēju dienas dalībnieki: Fil! Jānis Veide, *lettonus*, – *Sēlijas alus brūzis* produkcija; fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*, – *Albumu fejas* radītās fotogrāmatas; fil! Jānis Keterliņš, *lettonus*, – SIA Bioefekts; fil! Jānis Sviļi, *lettonus*, – Sviļi Pepper Farm; fil! Mārtiņš Baumanis, *lettonus*, – Izdrukā 3D, profesionāla 3D printēšana un modelēšana; com! Mārtiņš Vītols, *lettonus*, – SIA EcoHeat Technologies; taut! Agnese Tauriņa, *selga*, – Photo4Art; com! Mārtiņš Tereško, *frater lataviensis*, – Ms Excel sistēmu veidošana un automatizēšana; fil! Artūrs Lapiņš, *frater imanticus*, – SIA Arhitektoniskās izpēti grupa (AIG); fil! Elīna Čakste, *daugaviete*, – zvērināta advokāte. Paldies par šo pasākumu, tam jāklūst par tradīciju!

P!K!V!K! albuma *Ak, vecā buršu greznība* prezentācijas koncertā *Selonijas C!Q!* 2022. gada 18. novembrī.

Ceturtais P!K! vīru kora albums – *Ak, vecā buršu greznība*

Fil! Ilvars Ceriņš, *frater metropolitanus*
Foto: Mārīte Meļņika un no P!K!V!K! arhīva

Ar Prezidiiju konventa vīru kora (P!K!V!K!) koncertu Latvijas 104. dzimšanas dienā, 2022. gada 18. novembrī, *Selonijas Konventa* namā kora mākslinieciskās vadītājas un diriģentes fil! Lorijas Cinkusas, *daugaviete*, vadībā klausītājiem tika nodots ceturtais kora CD albums *Ak, vecā buršu greznība*. Albuma galvenie klausītāji būs latviešu buršu saime visā pasaulē, kā arī kormūzikas interesenti Latvijā.

Doma par jauna albuma izdošanu radās pēc P!K!V!K! brauciena 2018. gada novembrī uz Kijivu un Čerņihivu Ukrainā un Vitebsku Baltkrievijā, sniedzot Latvijas valsts simtgades kultūras programmā iekļautos koncertus.

Mūzikas diska projekta plānošana aizsākās 2019. gada rudens semestrī. 2020. gada sākumā tas tika akceptēts Valsts Kultūrkapitāla fondā, piešķirot daļēju līdzfinansējumu. Projektā bija paredzēts kora albumu ierakstīt un izdot līdz 2020. gada 31. decembrim, savukārt tā prezentācijas koncerts tika plānots uz P!K!V!K! kora 95 gadu jubileju 2021. gada februārī, bet tad nāca kovids un ieviesa lielas izmaiņas.

Mūzikas diska ieraksta ceļš šo divu gadu laikā bija sarežģīts. Mēģinājumu procesu ļoti apgrūtināja kovida dēļ noteiktie ierobežojumi – no pilnīga aizlieguma pulcēties (atceramies stingro māsēdi), dziedāšanas *Zoom* platformā pa balsu grupām līdz iespējai mēģināt tikai ārā – izmantojām *Lettonia* pagalmu. Kad drīkstēja mēģināt iekštelpās, ievērojot noteiktās prasības, dziedājām *Tervetia* Konventa un *Fraternitas Academica* pagaidu dzīvoklī. Darbs ritēja smagi, neierasti, bet centāties pielāgoties, un pamats diska repertuāram tika apgūts.

Mūzikas disku ierakstījām piecās sesijās, un visas sesijas svētdienas rītos Latvijas Universitātes Lielajā aulā vadīja skaņu režisors, kora s/l mākslinieciskais vadītājs un diriģents, fil! Edgars Linde, *frater Academicus*. Pēdējais ieraksts notika 2022. gada 10. aprīlī. Ierakstu procesā kovida dēļ kora dalībnieku skaits bija mainīgs un arī repertuārs tika mainīts, bet rezultātā tapa vairāk dziesmu, nekā bija plānots. Bez mūsu draugiem un palīgiem, mūzikas profesionāļiem, būtu krietni sarežģītāk ierakstīt dziesmas, tāpēc par līdzdalību pateicamies diriģentam Jānim Unguram, solistam Mārtiņam Zvīgulum un diriģentam Ivaram Cinkusam. Kora albuma tapšana neplānoti un negribēti izvērtās divu gadu ilgumā un rezultējās 2022. gada 18. novembrī.

Bet kas tad ir *Ak, vecā buršu greznība* un albuma 14 dziesmas ar papildu dziesmu? Buršu dziesmu cikls P!K!V!K! izpildījumā ļaus klausītājiem iepazīt studentu korporāciju saimi tās senajās un bagātajās dziedāšanas tradīcijās. Studentu korporācijās burši šīs dziesmas dzied savos svētkos un tikšanās reizēs. Tematika ir ļoti plaša: no svinību, patriotiskām, tautas, romantiskām un sadzīves dziesmām ar filozofiskām buršu dzīves atziņām līdz studentu jautrajām lustēm. Šīs dziesmas

Dziesmu ieraksta procesā Latvijas Universitātes Lielajā aulā 2021. gada 3. oktobrī.

daudzbalsīgajā vīru kora skanējumā papildinās latviešu vīru kora repertuāru. Ja dziesmas studentu korporāciju sanāksnās tiek dziedātas vienbalsīgi, tad albuma mākslinieciskais mērķis ir parādīt tās citā gaismā – daudzbalsīgās apdarēs, kam jau ir cita mākslinieciskā vērtība.

Studentu korporācijas ir mūža organizācijas, to aktivitātēs piedalās akadēmiski izglītoti, uz attīstību orientēti vīrieši visās paaudzēs, un arī studentu dziesmu pūrs aug, jo katras korporācijas kantikūmam tiek pievienotas savas dziesmas. Savukārt šis albums ir tikai maza daļa no neskaitāmajām dziesmām, kas tiek skandētas korporāciju vidē.

P!K!V!K! savā darbības laikā kopš otrās atjaunošanas 1999. gadā līdztekus dziedāšanai buršu svinīgajos aktos, dievkalpojumos un studentu korporāciju jubilejās veidojis daudzpusīgas koncertprogrammas, ir uzstājies muzikālajos pasākumos, ieskaitot Vispārējos latviešu dziesmu un deju svētkus un Baltijas studentu dziesmu svētkus *Gaudeamus*. Koris 2017. gadā piedalījās vīru kora festivālā Ungārijā, dziedāts arī daudzos citos koncertos, arī kopā ar citiem koriem, piemēram, LTV raidījumā *Mana dziesma*, festivāla *Bildes* atklāšanas koncertā, Eiropas kora olimpiādes meistarklasē, ik vasaru tiek kuplināts Jāzepa Vītola mūzikas dienu noslēguma koncerts. Vīru balsis skanēja arī Latvijas Universitātes 100. gadu lielkoncertā *Arēnā Rīga*, tāpat sniegti dažādi nelieli labdarības koncerti.

Kora diskogrāfijā ir trīs CD un viens DVD: **Sveiciens dziesmu draugiem**, CD, izdots 2003. gadā, producents P!K!V!K!; **Mums dzīves rats tā griežas**, CD – 2008. gadā, izdevniecība *Upe*; **Ugunssardze**, Ē. Ešenvalda kantāte, DVD – 2009. gadā, producents P!K!V!K!; **Burši Rīgai**, CD – 2014. gadā, producents P!K!V!K!.

P!K!V!K! jaunais albums veikalos plauktos nenonāks, bet, ja vēlies savā mūzikas kolekcijā iegūt šo vai arī kādu no iepriekšējiem albumiem, lūdzu, piesakies pa e-pastu pk.koris@gmail.com vai sazinies ar kādu no P!K!V!K! vīriem.

Tiekamies nākamajos dziedāšanas svētkos – XXVII Vispārējos latviešu dziesmu un XVII deju svētkos, kas notiks šogad no 30. jūnija līdz 9. jūlijam Rīgā. Mēs tur būsime! **U**

Daugaviete un *Filiae Patriae* atzīmē draudzības līguma svētkus Tartu

Taut! Santa Pakalna-Jaka, *daugaviete*

Foto: fil! Mārīte Meļņika, *daugaviete*, un no *Daugavietes* arhīva

2022. gada 19. novembra rītā, nepilnu diennakti pēc ikgadējā akadēmisko mūžorganizāciju gājiena uz Brāļu kapiem, svētku noskaņojums *daugaviešu* saimē neaprimst. Rudenīgajam laikam mijoties ar pirmajām sniega pārslām, prāvs pulciņš dodas apciemot vienu no mūsu senākajiem ārzemju draugiem – *Filiae Patriae* Tartu Igaunijā. Zīmīgi – teju pirms 25 gadiem ceļu no Tartu uz Rīgu mēroja *filijas*, lai noslēgtu draudzības līgumu. Kā veidojušās šīs attiecības, un kā nepazaudēt saikni arī šobrīd?

Galvenais dzinulis – pašu iniciatīva

Daugaviešu interese izzināt korporāciju dzīvi ārpus Latvijas vērojama jau pirmās brīvvalsts laikā, taču pēc korporācijas darbības atjaunošanas Latvijā 1989. gadā sadarbība ar studentu organizācijām ārpus valsts robežām strauji paplašinājās un mainījās. Jau 1992. gada pavasarī *daugavietes* devās pirmajā vizītē pie korporācijas *Neo-Lithuania* Lietuvā. Tāpat īpašs nopelns, veidojot plašāku *daugaviešu* draugu loku ārzemēs, ir arī *Fraternitas Livonica*, kas aicināja mūsu pārstāves piedalīties *Fraternitas Livonica* un Vidussomijas studentu novadniecības *Keskisuomalainen Osakunta* (KSO) draudzības līguma noslēgšanā Rīgā, kā arī KSO gada svētkos Helsinkos. Šīs aktivitātes 1995. gada 24. novembrī vainagojās ar mūsu pirmo draudzības līgumu starp *Daugavieti* un KSO.

Savukārt ceļš uz iepazīšanos ar *Filiae Patriae* balstīts t/l amatpersonu vēlmē veidot kontaktus ar vistuvākajiem kaimiņiem Igaunijā. Mērķtiecīga studenšu organizāciju izpēte un aktīva sarakste raisīja arī vecākās studenšu korporācijas *Filiae Patriae* interesi. Vēlēšanās draudzēties un izzināt to, kas noris pāri robežai, bija tik spēcīga, ka jau 1996. gada pavasarī *daugaviešu* delegācija apmeklēja

***Daugavietes* un *filijas* sadraudzības līguma parakstīšanas vakarā 1997. gada 16. novembrī *Daugavietes* C!Q! Rīgā.**

Tartu studentu svētkus – Valpurģu nakti. Tam sekoja *filiju* viesošanās *daugaviešu* komeršā Saulesdārzā un citos pasākumos, kas stiprināja ne tikai saliedētību, bet arī nepieciešamību to *legalizēt*, līdzīgi kā ar draugiem Somijā. *Daugavietē* enerģiju mijiedarboties ar radniecīgām organizācijām nodrošināja tam paredzēts amats – ārlietu maģistre. Pildot šo pienākumu, *daugavietēm* bija iespēja pašām veidot starptautiskus sakarus neklātienē un klātienē, apmainīties pieredzē un ieviest veiksmīgus draudzīgās organizācijas risinājumus savas korporācijas dzīvē. Neatsverams papildu pienesums ir personīgās attiecības ar citu organizāciju biedriem un biedrenēm, ko vairums šī amata veicēju arī mūsdienās atzīst par svarīgāko ieguvumu.

Iepazīties ar kaimiņvalsts kultūru un sadzīvi

Apmēram gadu pēc satikšanās ar *filijām*, 1997. gada 16. novembrī, Rīgā tika noslēgts draudzības līgums, kura galvenais mērķis ir pavisam vienkāršs – dot iespēju biedrenēm iepazīties ar draudzības organizācijas zemi, kultūru un studentu dzīvi. Kā? Aicinot un viesojoties svētkos un citos svarīgos pasākumos. Piemēram, ik gadu *daugavietes* apmeklē Valpurģu nakti, bet *Filiae Patriae* pārstāves tiek laipni gaidītas 18. novembrī Rīgā. Pēc *filiju* līguma 2015. gada rudenī *daugavietes* viesojās Tartu ar konferenci, kurā stāstīja par Latviju. Izņēmumi nav arī nozīmīgākās korporācijas jubilejas. Arī 2022. gada augustā – *Daugavietes* 100 gadu svinībās – viesu rindās bija ne tikai *filijas*, bet arī citu mūsu sadraudzības organizāciju pārstāvji.

Draudzības līgums ir ļāvis iegūt jaunas mājas ārpus Latvijas. Ilgstoši uzturoties draudzības organizācijas pilsētās, gan *daugavietes*, gan *filijas* tiek aicinātas apmeklēt konventu, ko dažbrīd izmanto abu organizāciju pārstāves. Ne mazāk būtiska priekšrocība, ko sniegusi korporāciju draudzība, ir iespēja gan *Daugavietes*, gan *Filiae Patriae* rindās uzņemt mūsu biedres – studentes, kuras ilgstoši uzturas Rīgā vai Tartu. Gadu laikā par *filijām* kļuvušas vairākas *daugavietes*, tādējādi vēl vairāk stiprinot organizāciju vienotību un atvērtību.

Filiae Patriae viesošanās sadraudzības līguma
20. gadadienā 2017. gada novembrī **Daugavietes C!Q!**.

Vēl viens iemesls satikties

2017. gada 18. novembrī dubultsvētkus – gan sadraudzības 20. gadadienu, gan Latvijas dzimšanas dienu – svinējām tepat Rīgā. Savukārt 25 gadu jubilejas organizēšanu uzņēmās **Filiae Patriae**.

Kā ierasts, satikšanās bija ne tikai svinīga, bet arī izglītojoša. Viena no mūsu pirmajām pieturām Tartu bija nesen atjaunotais Tartu Universitātes muzejs, kas ievērojams ar plašu izstādi, kurā nozīmīgu vietu ieņem studentu dzīve. Apjomīgs ieskats cauri laikiem veltīts arī studentu un studenšu korporācijām un citām universitātes biedrībām. Ekspozīcijā ietvertas arī atsaucis uz dažādu citu valstu organizācijām, kas par savu mājvietu reiz izvēlējušās Tartu. Krāšņo lentu un deķeļu vidū gozējas arī *Lettonia* regālijas. Pēc viesošanās muzeja telpās aktivitātes turpinājās

Daugavietes un filijas sadraudzības līguma
25. gadadienā 2022. gada 19. novembrī **Filiae Patriae C!Q! Tartu**.

Filiae Patriae konventa namā, kas atrodas astronoma un ģeodēzista Vilhelma Strūves vārdā nosauktajā ielā. Vakara gaitā apskatījām *filiju* namu, dalījāmies atmiņās, kā arī izdziedājām iecienītākās latviešu un igauņu tautasdziesmas. Tāpat asinājām prātu un viena otru labāk iepazīnām *Kahoot!* pārbaudījumā, taču, kā vienmēr, visnozīmīgākā vakara daļa pagāja sarunās ar mūsu igauņu māsām.

Šobrīd – pēc pandēmijas laika ierobežojumiem un vērojot notikumus pavisam netālu no mūsu robežām – esam vēl vairāk pateicīgas būt klātesošas un apciemot mūsu sadraudzības organizācijas. Regulāra sanāksšana kopā liek atkārtoti novērtēt, cik svarīgi ir uzturēt un kopt draudzību cauri laikiem un attālumiem, sniedzot papildu impulsu un iniciatīvu turpināt pirms 25 gadiem iesākto.

Vivat, crescat, floreat Daugaviete et Filiae Patriae in aeternum! **U!**

Fraternitas Lettica – 120

Fil! Riņards Zauers, *frater letticus*
Foto no *Fraternitas Lettica* arhīva

Studentu korporācija *Fraternitas Lettica* 2022. gada 20. oktobrī svinēja 120 gadu jubileju. Šis bija nozīmīgs attīstības gads, jo pēc ugunsgrēka mūsu namā un pandēmijas ierobežojumiem atsākās pilnvērtīga darbība klātienē.

Pēc ugunsgrēka atjaunotā *Fraternitas Lettica* C!Q! fasāde, 2020. gads.

Frāteri un viesi jubilejas literārajā vakarā ar Dr. habil. art. Ojāra Spārīša un Dr. hab. biol. god!fil! Indriķa Muižnieka, patrus, piedalīšanos. 2022. gada 20. oktobris, Latvijas Universitātes Mazā aula.

Svinības ietvēra literāro vakaru, dāmu vakaru un jubilejas komersu. Svētku tematikā tika organizētas arī frāteru ekskursijas uz Rīgas pili un Stompaku purva nacionālo partizānu nometni; tāpat korporācijas ikdienas pasākumi bija vērienīgāki nekā citus gadus.

Interesants ir fakts par *Fraternitas Lettica* dibināšanas datumu: tā ir kombinācija no diviem būtiskiem korporācijas vēstures notikumiem. Gada diena ir 1870. gada 20. oktobris, kad Krišjānis Valdemārs, Krišjānis Barons un Fricis Brīvzemnieks kopā ar vēl sešiem domubiedriem dibināja Maskavas latviešu lasāmos vakarus ar mērķi pulcināt latviešu inteliģenci un studentus Maskavā. Gada skaitlis – 1902. gada 4. janvāris, kad filistru un aktīvo sapulce nolēma turpmāk saukties par *Fraternitas Moscoviensis*. Tā tika izveidota vienīgā latviešu studentu korporācija Maskavā, kas balstījās uz Baltijas studentu korporāciju tradīcijām. Esošais nosaukums tika pieņemts tikai 1920. gadā – pēc frāteru dalības Latvijas brīvības cīņās un korporācijas pārcelšanās uz Latviju.

Literārajā vakarā uzstājas Ojārs Spārītis

Turpinot tradīciju, kas saglabājusies kopš Maskavas laikiem, 20. oktobrī Latvijas Universitātes Mazajā aulā notika svētku literārais vakars. Tajā ar akadēmisko runu *Pirmā pasaules kara un Latvijas valsts dibināšanas notikumi ģimnāzistes Dagmāras Kopštālas redzējumā* uzstājās Dr. habil. art. Ojārs

Spārītis. Runa bija fokusēta uz vēsturiskiem notikumiem un pārdzīvojumiem, ko dienasgrāmatā aprakstījusi vācbaltu meitene. Viņas bērnišķīgi vienkāršais skatījums uz notiekošo mijās ar politiski nacionālo baltvācu audzināšanu un piederību noteiktam sociālajam slānim. Dienasgrāmata tika publicēta 2020. gadā.

Savukārt 21. oktobra pievakarē savas dāmas iepriecinājām ar dāmu vakaru mūsu atjaunotajā C!Q!, kur par svinīgu noskaņojumu rūpējās mākslinieki, priecēja dažādi priekšnesumi, komiķu uzstāšanās un dejas dzīvās mūzikas pavadījumā.

Frāteri pēc gājiena 2022. gada 18. novembrī Rīgas Brāļu kapos.

120 gadu jubilejas komeršs notika 22. oktobrī mūsu C!Q!. Tajā bija īpaši gara runu un apsveikumu daļa. Vienu no iespaidīgākajām runām teica fil! Māris Lapiņš (1964 II). Viņš stāstīja par *frāteru* bēgļu gaitām kopš Otrā pasaules kara un korporācijas Ņujorkas kopu trimdā, kas darbojās ar mērķi kādu dienu atjaunot korporācijas pilnvērtīgu darbību Latvijā. Fil! M. Lapiņš pieminēja arī trimdas gados no Latvijas izvesto *frātera* fil! Mieriņa Upītes meitas dienasgrāmatu, kurā aprakstīti tragiski notikumi un ciešanas jaunas latviešu meitenes dzīvē, komunistiskajai varai īstenojot iedzīvotāju deportācijas uz Sibīriju. Dienasgrāmatu ASV publicēja grāmatā *Vēl tā gribējās dzīvot*, kas tulkota arī angļu valodā un ir liecība par šīs varas veiktajiem noziegumiem.

Nākamajā rītā pēc komerša notika *karterfrištiks*. Lai atgūtu spēkus pēc garās svinēšanas, C!Q! pagalmā bija noīrēta pirts un ūdens baļļa kopīgai relaksācijai; par muzikālo pavadījumu rūpējās Andris Kivičs.

Karterfrištiks ar mūziķa Andra Kiviča piedalīšanos, 2022. gada 23. oktobris.

Fraternitas Lettica C!Q! atjaunošana

2019. gada 28. novembrī *Fraternitas Lettica* namā izcēlās ugunsgrēks – izdega viena telpa, bet daudzas tika sabojātas karstuma, dūmu un dzēšanas laikā izmantotā ūdens iespaidā. Rezultātā gandrīz viss C!Q! kļuva nelietojams. Tā atjaunošana pēdējos gadus prasījusi lielākos korporācijas resursus. Šobrīd restaurēta C!Q! fasāde, veikta iekšējā pārbūve un daļēji arī iekšējā apdare, fokusējoties uz telpām, kas kritiski nepieciešamas korporācijas darbībai. Atjaunošanas procesu palēnināja arī pandēmijas ierobežojumi. Daudzi *frāteri* iesaistījās C!Q! remontēšanā gan praktiski, gan ziedojot līdzekļus; līdzdarbojās arī citu korporāciju biedri. Provizoriski līdz pilnīgai iekšējās apdares pabeigšanai varētu paiet vēl pieci līdz desmit gadi. Uz jubileju tika izvirzīts mērķis sagatavot C!Q! tiktāl, lai tajā būtu iespējams pulcēties pasākumos, un tas izdevās. C!Q! atjaunošana ļāva atsākt aktīvu korporācijas dzīvi, un ar 120. jubilejas gadu klātienē atkal notiek viesu vakari, jaunu biedru uzņemšana, fukšu nodarbības, literārie vakari un citi pasākumi. **U!**

Ugunsgrēka dzēšana Fraternitas Lettica C!Q! Lāčplēša ielā 5 Rīgā, 2019. gada 28. novembris.

Pēc ilgstošiem pulcēšanās ierobežojumiem Vašingtonas S!K!K! tiekas gadadienā

Fil! Baiba Ozola, *imeriete*

Foto no Vašingtonas S!K!K! kopas arhīva

Kā visur pasaulē, arī ASV galvaspilsētā pēdējie pandēmijas gadi bija stingri ierobežojuši organizācijas darbu. Ar skumjām varējām tikties klātienē, izvadot kādu locekli mūžībā. Un arī tad ne vienmēr. Priecājamies, ka Vašingtonas studenšu korporāciju kopas (S!K!K!) dalībnieces 2022. gada 20. augustā varēja atkal būt kopā klātienē.

Vašingtonas S!K!K! seniore fil! Renāte Grāvere, *dzintra*, nebija zaudējusi uzņēmību un jau no janvāra, kad apritēja organizācijas dibināšanas gadadiena, mudināja mūs tikties klātienē. Tā skaistā augusta pēcpusdienā 14 fil!fil! no piecām studenšu korporācijām pulcējās fil! Ināras Apīnes, *dzintra*, mājā, lai atjaunotu tradīcijas, kuras, nonākušas tālu no dzimtenes un *Alma Mater*, aizsāka astoņas Latvijas studenšu korporāciju locekles pirms gandrīz 70 gadiem.

Uzrunā fil! Grāvere kavējās pie drūmās 1955. gada 14. janvāra dienas, kā to atmiņās bija aprakstījusi fil!dib! Irene Celtniece, *daugaviete*. Toreiz astoņas fil!fil! no piecām studenšu korporācijām (viena *daugaviete*, viena *gundega*, divas *dzintras*, trīs *imerietes* un viena *aurora*) gribēja atjaunot to, kas kara apstākļos bija zudis. Viņas vienoja trīs krāsas, draudzība, dotie solījumi un kopējie jaunības ideāli. Kā fil! Celtniece rakstīja *Universitas* 1960. gada 7. numurā, todien tika izraudzīts prezidijs un izvirzīti nākotnes plāni. Tomēr nepameta arī bažas, vai iespējams atjaunot to, kas jau zudis, un vai spēs pēc tik daudziem gadiem turpināt aktīvo darbību, un vai tas būs tā vērts?

Jau pēc mēneša fil! Celtniece rakstīja, ka S!K!K! dalībnieču skaits palielinājies par piecām *Dzintras* meitenēm. Desmit gadu pastāvēšanas svētkos kopas skaitā jau bija 44 locekles no piecām korporācijām. Un, kamēr S!P!K! atradās Ņujorkā, meitenes, stājoties studenšu korporācijā, iestājās arī vietējā studenšu korporāciju kopā. Tā ASV galvaspilsētā S!K!K! locekļu skaits reiz pārsniedza pat 100, apvienojot deviņas studenšu korporācijas. Mūsdienās tas, protams, ir mainījies un dalība studenšu korporāciju pārstāvēm S!K!K! ir brīvprātīga. Tomēr Vašingtonas S!K!K! vēl joprojām ir aktīva. Viena, ja ne vienīgā, studenšu korporāciju kopa, kas vēl turpina darboties latviešu studenšu korporāciju garā ASV. Kaut vairākām studenšu korporācijām pašām ir aktīvas kopas Vašingtonā un tās apkārtnē, ir arī tādas, kurām ir tikai pa vienai loceklei, bet kuras joprojām jūt piederību trikolora saimei. Tās šeit, S!K!K!, atrod draudzību, piederību un sirsnību.

Vašingtonas S!K!K! t/l prezidijs (no kreisās): viceseniore fil! Lolita Silva, *varavīksne*, seniore fil! Renāte Grāvere, *dzintra*, sekretāre fil! Māra Krūmiņa, *dzintra*.

S!K!K! komerša dalībnieces (no kreisās): fil!fil! Ināra Apīne, *dzintra*, Māra Krūmiņa, *dzintra*, Baiba Ozola, *imeriete*, Vizma Kārvere (*Carver*), *dzintra*, Intra Ģērmane, *dzintra*, Dace Blaumane, *daugaviete*, Aija Blitte, *daugaviete*, Renāte Grāvere, *dzintra*, Sonja Jansone, *imeriete*, Lolita Silva, *varavīksne*, Ieva O'Rurka (*O'Rourke*), *dzintra*, Dace Zālmane, *dzintra*, Vija Ūdenāne, *staburadze*, Inta Rūtiņa, *dzintra*.

Kā jau galvaspilsētā, Vašingtona vienmēr bijusi magnēts jauniešiem, kuras atradušas te darbu vai grib paplašināt apvāršņus. Un Vašingtonas S!K!K! deva un joprojām dod iespēju tikties ar līdzīgi domājošām sievietēm. Mīļi aicinām ciemos! **U**

Varavīksnei – 95

Varavīksnes 95. jubilejas svētku akts LU Lielajā aulā 2022. gada 25. septembrī.

T/I sen! fili! Laine Zemlicka, *varavīksne*
Foto: com! Rihards Lonskis, *frater lataviensis*

Studenšu korporācijai *Varavīksne* ir piecu gadu gara priekšvēsture, jo tā tika dibināta, pārveidojot 1922. gada 6. martā dibināto Latvijas Universitātes (LU) studenšu literāro biedrību ar tādu pašu nosaukumu. 1927. gada 25. novembrī *Varavīksne* tika reģistrēta kā studenšu korporācija.

Svētku prezidijs (no kreisās): t/I vicesen! fili! Liene Gailīte, t/I sen! fili! Laine Zemlicka, t/I sekr! taut! Aelita Šteina.

Gaviļnieces sveic LU rektors god! fili! Indriķis Muižnieks, *patrus*.

Jubilejas semestri *varavīksnes* atklāja 17. septembra vakarā ar balli VEF Kultūras pilī. Atbilstoši tradīcijām balle sākās ar polonēzi pūtēju orķestra *Cēsis* vadībā. Starp deju tūrēm viesus ar priekšnesumiem priecēja akadēmisko mūžorganizāciju deju kopa *Marmale*, vijolniece Elza Siliņa, klaviermeistare Evija Auziņa un soliste Sniedze Prauliņa.

Dibināšanas svētkus 25. novembrī varējām svinēt klātienē, pulcējoties LU Lielajā aulā. Svētku akts sākās ar Latvijas Nacionālo bruņoto spēku virskapelānes, Latvijas Evaņģēliski luteriskās baznīcas evaņģēlistes Esteres Tumovičas svētrunu un piemiņas brīdi mūžībā aizgājušajām *varavīksnēm*. Uzrunu teica t/I sen! fili! Laine Zemlicka un fili!b! priekšsēdētāja fili! Ieva Spundzāne. Ar akadēmisko runu *Jaunrades juridiskā aizsardzība* uzstājās Dr. iur. fili! Ingrīda Kariņa-Bērziņa, *varavīksne*. Īpaši sirsnīgi svētku akta noslēguma daļā bija viesu apsveikumi, tostarp no Polijas studenšu korporācijas *Plateria Varsoviensis*. *Varavīksnes* sveikt bija ieradies arī LU rektors profesors god! fili! Indriķis Muižnieks, *patrus*.

26. novembrī *Daugavietes C!Q!* kopā ar krāsu ģimeni *varavīksnes* noslēdza svētku pasākumus ar jubilejai veltītu komeršu. Tajā filistru biedrības stipendiju fonda stipendijas saņēma m! Beate Bērziņa un m! Līga Norvaiša. Pēc komerša svinīgās daļas *varavīksnes* aizvadīja svētkus pie bagātīgi klātiem galdiem, sakot sirsnīgas uzrunas un dziedot kantus. **U!**

Varavīksnes ar pavadoņiem un viesiem jubilejas ballē VEF Kultūras pilī 2022. gada 17. septembrī.

Redakcija saņem dāvinājumu

Universitas redakcija saņēmusi vērtīgu dāvinājumu/sūtījumu ar vēsturiskiem *Universitas* numuriem no fil! Margas Bērziņas (dz. Treide), *imeria*, un fil! Eduarda Bērziņa, *talavus*, arhīva. Bēgot uz Vāciju, ģimene paņēmusi līdz *Universitas* 4. numuru, kas izdots 1933. gadā, kā arī saglabājusi daudzus trimdas laika izdevumus no 1954. gada. Pēc Margas un Eduarda nāves 1999. gadā žurnālu turpinājuši saņemt fil! Baiba Vanaga (dz. Bērziņa), *imeria*, un fil! Jānis Vanags, *talavus*. Ģimenes arhīvu žurnāla redakcijai ar *Latvian American Shipping Line* starpniecību atsūtīja Baibas un Jāņa meita fil! Laura Ramanis, *imeria*, no Kalifornijas. Redakcija pateicas par dāvinājumu un žurnāla arhīva papildināšanu ar vērtīgajiem izdevumiem. **U!**

UNIVERSITAS

S!P!K! koris pēc 95 gadu jubilejas koncerta Mazajā ģildē. Sestā no kreisās – S!P!K! kora mākslinieciskā vadītāja, diriģente, taut! Dace Bite, līga.

95 gadu jubilejā S!P!K! koris dzied par prieku sev un citiem

Fil! Elīna Dambekalne, *imeria*

Foto: taut! Liene Muste, *selga*

2022. gada 5. novembrī ar skaistu, emocionālu koncertu *Par prieku sev* Studenšu prezidija konventa (S!P!K!) koris Mazajā ģildē nosvinēja 95 gadu jubileju.

Pirms 95 gadiem

S!P!K! koris tika dibināts 1927. gadā, divus gadus pēc Prezidiju konventa vīru kora (P!K!V!K!) izveidošanas, un tas aizsāka sieviešu kora tradīciju Latvijā. Sieviešu kora repertuāra trūkuma dēļ daudzi latviešu komponisti radīja tieši S!P!K! – pirmajam latviešu sieviešu korim – komponētas dziesmas. Īpaši jāuzsver Jāzepa Vītola, Voldemāra Ozoliņa, Jēkaba Graubiņa, Jāņa Cīruļa, Helmera Pavasara, Pētera Barisona u. c. ieguldījums. Šie komponisti radīja korim dziesmas, tāpēc par repertuāra trūkumu vairs nevarēja žēloties. Vairāki skaņdarbi vēl šobrīd ir gana populāri un dzirdami kora repertuāros, piemēram, Jāņa Cīruļa *Saules laivā*, Lūcijas Garūtas *Kā sniegi kalnu galotnēs* un Voldemāra Ozoliņa skaņdarbi.

Īpaša repertuāra izvēle

Nemot vērā šo vēsturisko mantojumu, jubilejas koncertā īpašu vērību veltījām repertuāram. Galvenie kritēriji izvēlē bija kora dalībnieču iemīļotas dziesmas un tie skaņdarbi, kas stāsta *kora stāstu*. Koncertu sākām ar komponista Valta Pūces skaņdarbu *Man dziesmiņu nepietrūka*, jau ar izvēlēto dziesmu piesakot, ka kora repertuārs ir plašs un arī koristu talantu ir daudz, jo koncerta atklāšanas dziesmā skanēja gan kokle, gan vijoles, gan mūsu dziedātāju solo.

Koncerta ievadā atskaņojām Marģera Zariņa *Madrigālu par vecmodīgu tēmu*, tādējādi veidojot sasaisti ar pagājušo gadsimtu un kora pirmsākumiem. Šim skaņdarbam sekoja cikls no kora 90. jubilejas repertuāra, kurā latviešu komponisti tika uzrunāti veidot aranžijas mūsu korim no studenšu konventu izvēlētajām dziesmām. Šajā koncertā klausītāji varēja veldzēties trīs dziesmu skanējumā: *Ak, cik naktī gaiši uguns mirdz* (fil! Edgara Lindes, *frater Academicus*, aranžējumā), *Dzīvīte, dzīvīte, šūpojos tevī* (Eduarda Fiskoviča aranžējumā) un *Sarkandaiļa roze auga* (Irlīnas Rebhūnas apdarē). Tālāk sekoja latviešu tautasdziesmu apdares: *Rozēm kaisu istabiņu*, *Ko tie tēva suņi rēja*, *Seši mazi bundzinieki* un *Es bij' meita*, radot jautru, nebēdīgu un nedaudz rotaļīgu noskaņojumu.

Un kā gan bez Raimonda Paula daiļrades iekļaušanas jubilejas koncertā! Pirmā no maestro daiļrades atskanēja *Rudens ogle*, ko sieviešu korim sabalsojusi S!P!K! kora mākslinieciskā vadītāja, diriģente, taut! Dace Bite, *līga*. Tai sekoja liriskā *Mēs tikāties martā* (E. Fiskoviča sabalsojums) un bezgala romantiskā *Baltā saule* (E. Fiskoviča aranžija, D. Bites pārlūkums sieviešu balsīm), kuru jo īpaši emocionālu un aizkustinošu padarīja pašas

Daces solo dziedājums. Tālāk jāvēlams ziemīgākām noskaņām maestro radītajā skaņdarbā *Ziemas vakars* (fil! E. Lindes kora aranžējumā). Jāpiebilst, ka šajās un arī nākamajās dziesmās kora izpildījumu kuplināja instrumentālā grupa Austra Kalniņa vadībā.

Turpinājumā mūsu rindas uz skatuves podestiem papildināja P!K!V!K! ar pārsteigumu – katrai S!P!K! kora dalībniecei tika pasniegta balta roze. Kopā ar vīriem izpildījām trīs stilistiski daudzveidīgas dziesmas no vīru kora veidotā cikla *Burši Rīgai*: Elgas Īgenbergas džeza noskaņās tapušo dziesmu *Rīgas bulvāri*, komponista Induļa Kalniņa lirisko *Silavas valsī* (abas dziesmas aranžējis fil! E. Linde) un Mārtiņa Brauna enerģisko un draisko *Dzied' ar mani, tautu meita*, kurai kora balsīm salikumu veidojis Juris Vaivods.

Kā veidojot tiltu uz 2023. gada vasarā gaidāmajiem dziesmu un deju svētkiem, koncerta noslēgumā kopā ar P!K!V!K! un mūsu koristu bērnu ansambli izskanēja Ērika Ešenalda *Krustiem zvaigznes debesīs*. Dziesmas izskanā gan klausītājus, gan mūs, dziedātājus, sajūsmināja dzidrais un skanīgais taut! Annas Lūcijas Lavrinovičas, *gundega*, soprāns.

Dziedāt – tā ir laime

Koncerta gaitā vairākkārt izskanēja doma, ka dziedāšana ir privilēģija, prieks un laime. Un jo lielāka laime ir dziedāt aizrautīgas, radošas, sirdsgudras un prasīgas diriģentes taut! D. Bites vadībā. Arī diriģente un kormeistare Lāsma Pommere ir izcila pedagoge ar skaidru redzējumu par to, kādas nianse jāattīsta, jāuzlabo, lai kora kopējais skanējums būtu nevainojams.

Tāpat arī vēlamies uzteikt tērpu mākslinieces levas Ādamsones darinātos tērpus, kas tik ļoti izceļ mūsu kora vizuālo tēlu. Joprojām ir tik bezgala patīkami dzirdēt daudzos komplimentus par mūsu krāšņajiem tērpiem.

Par tādu kā koncerta moto nejausi un neplānoti kļuva Kārļa Vērdiņa četrrinde, kas, ietērpta V. Pūces komponētajā *Ronjas un Birkas duetā*, bija koncerta atvadu dziesma. Un ne vienai vien dziedātājai bija miklas acis no aizkustinājuma, jo mēs pašas jutāmies patiesi laimīgas un gandarītas par paveikto. Mums izdevās ļauties šim piedzīvojumam un piepildīt sapni. Un, iespējams, tieši mūsu personīgo izjūtu un emociju atklāsme caur dziesmām uzrunāja arī skatītājus un bija iemesls viņu lielajai atsaucībai, apbalvojot mūs ar stāvovācijām koncerta noslēgumā.

Fil! Aigas Ivdres, *staburadze*, akadēmiskā runa svētku aktā.

Novērtē iespēju stiprināt draudzības saites klātienē *Staburadzei* – 75

S/I sen! taut! Herta Dunska, *staburadze*
Foto: Sanita Andīņa

Studentu korporācija *Staburadze* 2022. gada 2. septembrī svinēja 75 gadu dibināšanas jubileju. Šobrīd pasaulē ir 114 *staburadzes*, Latvijā – 97.

Dibināšana trauksmainos laikos

1947. gada 2. septembrī Minhenē uz nu jau diezgan nodzeltējuša papīra ar zilu tušu apņēmīgā rokrakstā lapas augšpusē tika uzrakstīts *Protokols Nr. 1*. Šī protokola darba kārtībā bija viens punkts – studentu korporācijas dibināšana. Tajā dienā klātesošās nevienojās par savas mūža organizācijas nosaukuma un pārējām ārējām nozīmēm, ar kurām tik ierasti apzīmē korporāciju. Svarīgākais studentu korporācijas *Staburadze* dibinātājam bija radīt šo organizāciju, un viss pārējais nāca pēc tam. Nosaukuma, devīzes un krāsu izvēle tika skatīta pēc astoņām dienām. Arī tas prasīja pacietību, diskusijas un demokrātiskus instrumentus, lai jaunās korporācijas biedres spētu par šiem jautājumiem vienoties un ar godu, apņēmību un aizrautību jaunradītos mērķus, krāsas un devīzi nodotu tālāk.

Studentu korporācijas dibināšana noritēja neparedzamos apstākļos – trimda, bēgļu gaitas, pazaudēta valsts un nekāda pamata zem kājām. Neilgi pēc dibināšanas *staburadzes* devās uz dažādām pasaules malām – ASV, Kanādu, Austrāliju –, kur mēģināja uzturēt korporācijas garu. 1950. gadā par pastāvīgām mājām *staburadzēm* kļuva ASV. Pēc četriem gadiem 15. decembrī *Staburadze* tika uzņemta globālajā SIP!K! Ņujorkā. Savukārt jauno meiteņu uzņemšanu atsāka 1956. gadā Filadelfijā.

Saglabājot ticību, *staburadzes* kopa un uzturēja nospraustos mērķus, un pacilājoši apzināties, ka 1993. gada pavasarī *Staburadze* tika dibināta arī Latvijā, pēc kuras neatkarības un brīvības tik ļoti ilgojās studentu korporācijas veidotājas.

Svētku centrālā tēma – ilgtspēja

Par *Staburadzes* dibināšanas gadadienas centrālo tēmu kopīgi vienojāmies pusotru gadu iepriekš, 2021. gada aprīļa radošajā darbnīcā izvirzot ilgtspēju par galveno vadmotīvu, sākot gaidīt 75. jubileju. *Staburadzes* literārā komisija īpaši bija piedomājusi pie literāro vakaru tematikas, apskatot ilgtspējas jēdzienu gan klimata, gan kultūras mantojuma, gan fotogrāfiju kontekstā.

Arī veidojot materiālus 75 gadu svinībām, piedomājām, lai lieki netiktu tērēti resursi – gan dabas, gan finansiālie. Piemēram, svētku ielūgumi papīra formātā tika izsūtīti tikai noteiktam skaitam *staburadžu* un pēc pieprasījuma. Lielākajai daļai labi derēja digitāls ielūgums. Svētku akta laikā programmiņas tika nodrukātas noteiktā skaitā, piedāvājot iespēju ar QR kodu lietot digitālu programmiņu un dziesmu vārdus. Arī piecgades internais izdevums *Staburadzes Vēstnesis* tika drukāts mazā tirāžā, lai C!Q! neveidotos plaukts ar pāri palikušajiem eksemplāriem.

Uzsvars uz kvalitatīvu kopā būšanu

Tā kā *staburadžu* 75. gadaskomitejas darba grupai bija apgrūtināši plānot pasākumus sākotnēji neparedzamās pandēmijas un pēcāk Krievijas uzsāktā kara Ukrainā dēļ, tika pieņemts lēmums atteikties no jubilejas balles rīkošanas, samazinot svētku programmas apjomu un vairāk koncentrējoties uz kvalitatīvu kopā būšanu, dziesmu dziedāšanu un draudzības saišu stiprināšanu svētku aktā un komeršā.

Staburadzes dibināšanas 75 gadu dienā, 2022. gada 2. septembrī, uz svētku aktu ar svētbrīdi LU Mazajā aulā pulcējās *staburadžu* pulks un viesi no citām akadēmiskajām mūža organizācijām. Rīgas Vecās Sv. Ģertrūdes evaņģēliski luteriskās baznīcas mācītājs Rinalds Grants aicināja pieminēt mūžībā devušās *staburadzes* un svētrunā sniedza redzējumu par ilgtspējas jēdzienu. Savukārt ar akadēmisko runu *Poliuretāna putuplasta ilgtspējība* uzstājās Latvijas Valsts koksnes ķīmijas institūta pētniece doktore fil! Aiga Ivdre, *staburadze*.

Dienā vēlāk, 3. septembrī, *staburadzes* un mūsu krustmātes *dzintras* un māsas *spīdolas* un *līgas* pulcējās *Daugavietes* namā, lai vienotos komerša tradīcijā. Lai svētkiem piešķirtu lielāku svinīgumu, *staburadzes* un viešņas bija aicinātas ierasties baltos tērpos (ierasti rudens semestra komeršā tērpijamies melnā) un komeršu ieskandināja akordeonistes Initas Āboliņas muzikālais priekšnesums. Vakara gaitā svētkiem pievienojās arī ukraiņu ģimene, ko *staburadzes*, sākoties kara darbībai Ukrainā, no jūnija izmitina konventa dzīvoklī.

Staburadzes patīkami pārsteidza ārpus Latvijas dzīvojošās fil! Lindas Cukurs atvestā dāvana no Amerikas – studenšu korporācijas *Dzintra* fil! Margaritas Bušs* gredzens. To fil! Margaritai dāvinājušās *staburadžu* dibinātājas pateicībā par to, ka viņa bija kuratore un audzinātāja, iepazīstinot jaundibinātās akadēmiskās mūža organizācijas biedres ar studenšu korporāciju tradīcijām un palīdzot *staburadzēm* iedēties S!P!K! saimē. Fil! Margita šo dāvanu ļoti novērtēja un bieži atkārtoja, cik viņai *staburadzītes* ir mīļas.

Vakara gaitā tika prezentēts *staburadžu* internais izdevums un vairākās kategorijās apbalvotas pēdējās piecgades centīgākās *staburadzes*. Svētku vakars bija sevišķi sirsnīgs, jo pēc tik ilga *attālinātības* režīma Covid-19 dēļ bija ļoti vienojoši klātienē kuplā skaitā būt kopā.

Vivat, crescat, floreat, Staburadze in aeternum!

* Fil! Margrita Bušs mūžībā devās 106 gadu vecumā.

Mācītāja Rinalda Granta svētruna svētku aktā.

Staburadzes ar viesiem *Staburadzes* 75. gadadienas svētku aktā.

Akordionistes Initas Āboliņas priekšnesums pirms komerša.

Staburadzes, dzintras, spīdolas un līgas Staburadzes komeršā.

Soli pretī lētākām OLED apgaismes ierīcēm

ARMANDS RUDUŠS, ĶĪMIJAS DOKTORS

Biogrāfija

Com! Armands Rudušs, *patrus* (2019 II), dzimis 1992. gadā Limbažos. Rīgas Tehniskajā universitātē (RTU) ieguvis bakalaura (2015) un maģistra (2017) grādu ķīmijas tehnoloģijā. 2022. gadā aizstāvējis promocijas darbu *Jaunas izstarotāju strukturālās pieejas OLED iekārtu ražošanas izmaksu samazināšanai*, iegūstot ķīmijas doktora grādu (*Dr. chem.*).

2014. gadā sācis strādāt par vecāko laborantu zinātniskajā darbā RTU Materiālzinātnes un lietišķās ķīmijas fakultātes Lietišķās ķīmijas institūtā (MLKF LKI). Paralēli darbam un studijām ķīmijas nozarē studējis Latvijas Universitātē, iegūstot otrā līmeņa profesionālo augstāko izglītību un skolotāja kvalifikāciju (2021). No 2020. līdz 2022. gadam strādājis par ķīmijas un ģeogrāfijas skolotāju Ādažu vidusskolā. Zinātniskās intereses saistītas ar fotonikā lietojamu organisko materiālu sintēzi un pētījumiem. Patlaban pētnieks īsteno *M-Era.net* projektu *Komerčiāli dzīvotspējīga un augstas efektivitātes universāli draudzīga OLED apgaismojuma avota ar G2 un G3 izstarotājiem iespējošana*, kā arī Latvijas Zinātnes padomes fundamentālo un lietišķo pētījumu projektu *Trīskomponentu organisko Saules bateriju attīstīšana, izmantojot oriģinālus indacēna tetraonu saturošus fullerēna akceptorus*.

Promocijas darba apraksts

Organiskā gaismu izstarojošā diode (OLED) ir ierīce, ko var izmantot gan ekrānu, gan apgaismes iekārtu izgatavošanā. OLED tehnoloģija sniedz iespējas izstrādāt ekrānus, kas dažādos veiktspējas, energoefektivitātes un estētiskajos aspektos pārspēj šobrīd plaši izmantoto šķidro kristālu

ekrānu (LCD) analogus. Savukārt plāni, lokani, liela laukuma OLED paneļi paver jaunas iespējas dekoratīvu apgaismes elementu dizainā. Promocijas darba mērķis ir tādu izstarotāju sintēze, kas potenciāli samazinātu OLED iekārtu izgatavošanas izmaksas. Galvenie divi virzieni izmaksu samazināšanai ir OLED izgatavošanas procesa optimizācija un lētāku izstarojošo materiālu izmantošana.

Galvenais process OLED izgatavošanā ir iekārtas struktūru veidojošo plāno materiāla kārtiņu uzklāšana. Visplašāk lietotā pieeja šādu struktūru veidošanai šobrīd ir vakuuma uzklāšanas tehnoloģija, kur vakuuma un siltuma ietekmē uzklājamais materiāls pāriet gāzveida stāvoklī un, lēnām kondensējoties uz virsmas, veido plāno kārtiņu. Šīs tehnoloģijas specifika, kā arī tehniskās grūtības, kas saistītas ar liela virsmas laukuma pārklājumu izgatavošanu, sadārdzina šo procesu. Izmaksu ziņā lētāka alternatīva būtu plāno kārtiņu pagatavošana no šķīdumiem, izmantojot printētās elektronikas tehnoloģiskos procesus.

Promocijas darba pirmajā daļā pētītas iespējas modificēt OLED plaši lietotos reto metālu irīdiju saturošos izstarotājus, lai iegūtu materiālus, kas būtu uzklājami ar šķīdumu metodēm. Irīdiju saturošie izstarotāji tika ķīmiski pārveidoti, lai palielinātu to šķīdību viegli gaistošos šķīdinātājos, kas padarītu iespējamu šo materiālu izmantošanu printētās elektronikas tipa ražošanas procesā. Izmantojot jauniegūtos izstarotājus, ar šķīdumu metodi izdevās izgatavot OLED prototipus. Tomēr secināts, ka raksturlielumu ziņā (maksimālais spilgtums, strāvas efektivitāte u. c.) ar šķīdumu metodi izgatavotie OLED atpaliek no ar vakuuma metodi izgatavotajiem OLED.

OLED izmaksas palielina arī izmantoto materiālu dārdzība, ko lielā mērā nosaka tieši izstarotāji (piemēram, irīdijs, kas ir ne tikai dārgs, bet arī ļoti ierobežoti pieejams resurss).

Promocijas darba otrajā daļā aprakstīta izstarotāju sintēze, kuros retā metāla irīdija vietā izmantots nesalīdzināmi plašāk pieejamais un lētākais varš. Pēc materiālu veiktspējas parametriem jaunie varu saturošie savienojumi neatpaliek no irīdiju saturošajiem materiāliem. Turklāt varu saturošajiem savienojumiem atklāta unikāla spēja izstarot baltu gaismu, kas izmantojama apgaismes ierīču izgatavošanā. Izmantojot mūsu sintezētos varu saturošos izstarotājus, sadarbības partneri *Yuan Ze* universitātē Taivānā izgatavoja augstas efektivitātes baltās apgaismes OLED prototipus. Tie ir ne tikai salīdzināmi pēc efektivitātes ar citu pasaules klases zinātnisko grupu publicētajiem pētījumiem, bet arī ir ar vienkāršotu izstarojošā slāņa struktūru. **Nemot vērā, ka veiksmīgi izdevies dārgo irīdiju aizstāt ar varu, nezaudējot OLED izstarošanas efektivitāti, šo var uzskatīt par soli pretī lētākām un līdz ar to patērētājiem pieejamākām apgaismes ierīcēm.**

Universitas abonēšana centralizēti biedriem, kuri vēlas saņemt žurnālu pa pastu

Universitas redkolēģijas loceklis abonēšanas jautājumos com! Rūdolfs Ziņģis, *gersicanus*

Universitas (U!) redkolēģija piedāvā iespēju žurnālu abonēt un saņemt savā pastkastītē uzreiz pēc tā izdošanas divas reizes semestrī (septembrī un martā) gan Latvijā, gan ārpus tās. Vēlamies atgādināt, ka piedāvājam iespēju žurnālu U! abonēt ne tikai individuāli, bet konventam kopā – konvents abonē centralizēti visiem vai daļai biedru, kuri vēlas saņemt žurnālu pa pastu.

Kā tas notiek?

1. Konventa pārstāvis apkopo to biedru, kuri vēlas saņemt U! pa pastu, sarakstu īpašā pieteikuma/adrešu formā *Microsoft Excel*. Sarakstu pēcāk iesūta žurnāla redkolēģijai.
2. Redkolēģija reģistrē saņemto sarakstu kā abonētus un izsūta tiem jaunāko U! numuru, tiklīdz tas tiek izdots. Abonentu Latvijā žurnālu saņem pirmie, pirms tas nonācis konventu C!Q!.
3. Pēc U! izsūtīšanas norādītajiem adresātiem redkolēģija informē konventu par sūtījuma kopējām izmaksām (Latvijā un ārpus tās).
4. Izmaksas, pasūtot U! centralizēti, ir 4 eiro par viena žurnāla saņemšanu Latvijā un 8 eiro par tā saņemšanu ārzemēs.
5. Pēcāk jāveic pārskaitījums U! izdevējam – F!B!S!, balstoties uz iesniegto sarakstu un veiktajiem sūtījumiem.

Žurnāls joprojām visiem interesentiem pieejams bez maksas – norādītā summa sedz sūtīšanas un ar to organizēšanu saistītos izdevumus.

Ja kādam konventam šis centralizētais risinājums ir saistošs, tad lūdzam rakstīt uz e-pastu universitas@pk.lv vai rudolfs.zingis@gmail.com. Atbildēsim uz neskaidrajiem jautājumiem un nosūtīsim *Microsoft Excel* paraugu biedru pasta adrešu apkopošanai.

Šāds risinājums atvieglo darbu konventu prezidijiem un amatpersonām: konventi var saņemt tikai vienu U! paku (20 eksemplāri) bibliotēkai un izdarei aktīvā konventa biedriem, bet pārējos eksemplārus U! komanda izsūta pa pastu uzreiz pēc tā izdošanas. Šī ir arī lieliska iespēja mazāk aktīvajiem biedriem uzturēt saikni ar korporāciju vidi un tajā notiekošo. **U!**

F!B!S! un Universitas izsludina krāsu referātu konkursu

Redakcija

F!B!S! un žurnāls *Universitas* izsludina krāsu referātu konkursu studentu un studenšu korporāciju biedriem un aicina iesūtīt krāsu referātus, kas veiksmīgi aizstāvēti konventā 2022. gadā. Pieteikšanās un referātu iesūtīšana līdz 2023. gada 17. aprīlim uz e-pastu universitas@pk.lv.

F!B!S! un žurnāla *Universitas* krāsu referātu konkursa mērķis ir veicināt studentu un studenšu interesi par zinātnei, kultūru, sabiedrībā aktuālām tēmām, tostarp studentu un studenšu korporāciju vēsturi, celt literāro vakaru un krāsu referātu kvalitāti, kā arī veicināt žurnāla satura daudzveidošanu.

Konkursā var piedalīties Latvijas studentu un studenšu korporāciju biedri un biedres neatkarīgi no studiju formas, akadēmiskā grāda un vecuma. Konkursa nolikumu var meklēt korporāciju vēstkopā un www.universitas.lv.

Darbu vērtēšanas kritēriji: tēmas aktualitāte un novitāte; krāsu referāta noformējums un satura kvalitāte; studenta ieguldījums un secinājumi. Labāko krāsu referātu autori (1.–3. vietas ieguvēji) iegūst naudas balvu un iespēju publicēt darbu žurnālā. **U!**

2022. gada rudens semestrī mūžībā aizgājušie biedri

STUDENTU KORPORĀCIJĀS

Lettonia

Fil! Aivars Vinters, 1960 II, mūžībā devies 24.08.2022.
Toronto Kanādā

Selonija

Fil! Tālis Vilciņš, 1958 II, mūžībā devies 25.08.2022.
Milvoki Viskonsinā ASV

Latvia

Fil! Vigo Anšmits, 1989 II, mūžībā devies 22.12.2022.
Rīgā Latvijā, apglabāts Rīgas Meža kapos

Ventonia

Fil! Uģis Deķeris, 1992 II, mūžībā devies 12.12.2022.
Liepājā Latvijā
Fil! Jānis Kalniņš, 2008 I, mūžībā devies 22.12.2022.
Jelgavā Latvijā

Tervetia

Fil! Gunārs Borsteins, 1959 II, mūžībā devies
28.09.2022. Fulertonā Kalifornijā

Philyronia

Fil! Kārlis Kudreņickis, mūžībā devies 10.11.2022.
Rīgā, apbedīts Juglas kapos

Fraternitas Metropolitana

Fil! Helmuts Vabulis, 1957 I, 46. cī, mūžībā devies
01.07.2022. Sīdnejā Austrālijā

Fraternitas Lataviensis

Fil! Ojārs Uldis Alekšis, 1990 I (93. cī), mūžībā devies
11.01.2023. Rīgā, atvadīšanās notika Rīgas krematorijā

Patria

Fil! Pauls Raimonds Dermanis, 1951 I, Vašingtonas grupa, mūžībā devies 01.07.2022. Sietlā ASV
Fil! Māris Arvīds Āboliņš, 1957 II, Vašingtonas grupa, mūžībā devies 13.09.2022. Sarasotā Floridā
Fil! Ivars Mičulis, 1957 II, Mičiganas–Austrummičiganas grupa, mūžībā devies 11.12.2022. Kalifornijā

STUDENŠU KORPORĀCIJĀS

Daugaviete

Fil! Gunta Grūbe, 37. cī, Ņujorkas grupa, mūžībā devusies
07.08.2022. Stamford, CT, ASV

Fil! Regīna Šlesere, 37. cī, Čikāgas grupa, mūžībā devusies
02.11.2022. Nīles, IL, ASV

Gundega

Fil! Helja Viļumaine, 103. cī, mūžībā devusies 13.12.2022.
Atvadīšanās notika Rīgas I Meža kapu kapličā, apglabāta Meža kapos

Fil! Ruta Jorka (York), dz. Liepniece) mūžībā devusies
31.12.2022. Sietlā ASV

Dzintra

Fil! Rita Drone, 42. cī, Mineapoles kopa, mūžībā devusies
02.06.2022, Rīgā Latvijā

Fil! Ināra Grāvīte, 54. cī, Vašingtonas DC kopa, mūžībā devusies
22.10.2022. Betesdā Mērilendā ASV

Fil! Biminita Bērziņa, 42. cī, Mineapoles kopa, mūžībā devusies
23.10.2022. Zelta ielejā (Golden Valley) Minesotā ASV

Fil! Inese Birzniece, 64. cī, mūžībā devusies 27.10.2022.
Matīšos Latvijā

Imeria

Fil! Zinta Līcis-Moskaleva (Moskalew), 44. cī, ārpus kopas, mūžībā devusies 20.06.2022. Masačūsetsas pavalstī ASV

Fil! Maija Speraуска (Sperauskas), 44. cī, Ņujorkas kopa, mūžībā devusies 03.08.2022. Elktonā Mērilendā ASV

Fil! Māra Rīteris, 42. cī, Milvoki kopa, mūžībā devusies
14.08.2022. ASV

Fil! Rita Šinka, 42. cī, ārpus kopas, mūžībā devusies 04.10.2022.
Vašingtonas pavalstī ASV

Selga

Fil! Līvija Elfrīda Vilinskis, 27. cī, ASV kopa, mūžībā devusies
20.09.2022. Kalifornijā ASV

Fil! Mida Saiva Kostecka (Kostecki), 76. cī, ASV kopa, mūžībā devusies 25.10.2022. Bostonā ASV

Fil! Aina Šerdāns, 70. cī, ASV kopa, mūžībā devusies
11.12.2022. Ročesterā ASV

Varavīksne

Fil! Māra Bārdziņa, 3. atjīcī, Rīga, mūžībā devusies 05.06.2022.
Rīgā Latvijā

Fil! Guna Gregors (iestājusies 1954/2), mūžībā devusies
18.10.2022, Wethersfield Konektikutā ASV

Spīdola

Fil! Laima Elīna Paine (dzim. Jēkabsons), Melburnas kopa, 25. cī, mūžībā devusies 05.07.2022. Bendigo

Fil! Anna Būmane, 3. cī, Melburnas kopa, mūžībā devusies
09.07.2022. Melburnā

FIL! IVARS MIČULIS, *patrus*

18.04.1937.–11.12.2022.

Ilggadējs Dienvidkalifornijas Latviešu biedrības priekšnieks un aktīvs sabiedriskais darbinieks. Ivars Mičulis dzimis 1937. gada 18. aprīlī Rīgā Latvijā skolotāju ģimenē; tēvs bija Rēzeknes apriņķa tautas skolas inspektors un Viļānu pilsētas galva. Ģimene dzīvoja Viļānos līdz 1944. gadam, kad devās bēgļu gaitās – vispirms uz Čehoslovākiju, pēc tam uz Vāciju, kur uzturējās Mērbekā, Zengvārdenā un Omštedē.

No Vācijas 1950. gadā ceļš veda uz Ameriku, un pirmā dzīvesvieta bija Detroitā Mičiganā. Tur I. Mičulis uzauga un sāka studijas *Wayne State University*. Uz laiku viņš mācības pārtrauca, aizbrauca uz Losandželosu Kalifornijā un apprecējās ar latvieti Noru Ābeli. Laulībā piedzima divas meitas: Daila un Benita, abas mācījušās ASV Rietumkrasta latviešu izglītības centra vasaras vidusskolā *Kursa*, Minsteres Latviešu ģimnāzijā un Rietummičiganas Universitātes latviešu valodas kursus. Ir seši mazbērni, visi runā latviski un iesaistījušies latviešu sabiedriskajā dzīvē.

I. Mičulis atgriezās Detroitā, lai turpinātu studijas, 1965. gadā ieguva bakalaura grādu ķīmijas tehnoloģijā un 1967. gadā maģistra grādu ķīmijas tehnoloģijā un kodolspēku inženierzinībās.

No 1967. līdz 1972. gadam I. Mičulis strādāja *Goodyear Atomic Corporation* Ohaio pavalstī, 1972. gadā pārcēlās uz dzīvi Mesā Arizonas pavalstī un strādāja *Motorola Corporation*, būdams *Chemical Processing Semiconductor Group* priekšnieks.

Arizonā viņš nodibināja latviešu biedrību un bija tās priekšnieks līdz 1982. gadam, kad atgriezās Kalifornijā, kur līdz 1997. gadam strādāja *Hughes Aircraft Company (Space and Communications)*, būdams *Satellite Manufacturing Manager*.

Losandželosā I. Mičulis aktīvi iesaistījās latviešu sabiedriskajā dzīvē, bija Losandželosas latviešu nama pārvaldes priekšnieks, Dienvidkalifornijas Latviešu biedrības valdes loceklis, bet no 1999. gada līdz 2022. gadam bija tās priekšnieks. Bijis arī Amerikas Latviešu apvienības vicepriekšsēdētājs, 3x3 nometņu organizators, Amerikas Baltiešu brīvības līgas (BAFL) vicepriekšsēdētājs.

I. Mičulis pirms vairāk nekā 20 gadiem salaulājās ar Lauru Rokpelni; 1997. gadā viņi kopīgi nodibināja Losandželosas latviešu vīru kori *Uzdziēdāsim, brālī!*, kas ātri ieguva ievērību. 20 gadu laikā vīru korim bijuši koncerti daudzās pilsētās ASV un Kanādā, kā arī Latvijā.

2021. gada 22. oktobrī apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni, Triju Zvaigžņu ordeņa kavaliera titulu.

I. Mičulis katru sev atvēlēto dienu dzīvoja ar lielu enerģiju, cieņu un mīlestību pret Latviju, latviešu tautu, valodu un kultūru, neatlaidīgi visu mūžu darbojies Latvijas labā, veicinot latviešu sabiedrisko darbību, latvisko izglītību un latviešu tautas iespējas nākotnē. Viņš piedalījās neskaitāmās dziesmu spēlēs, teātra izrādēs, dejoja tautas deju kopā *Pērkonītis*, dziedāja gan koros, gan ansambļos, gan aizvietoja stundas, mācot Losandželosas latviešu skolā. Ivara devums latviešiem ir neizmērojams.

Sit tibi terra levis! 🇺🇸

FIL! HELJA (HELJO) VIĻUMAINE, *gundega*

08.02.1931.–13.12.2022.

Foto: Aiga Rēdmane

Fil! Helja (Heljo) Viļumaine dzimusi 1931. gada 8. februārī Apē kā Heljo Rogenbauma. Tēvs Hendriks Rogenbaums bija no Apes, māte Anna – igauniete no Viru.

Kara laikā 1941. gadā māte Anna ar Helju un brāļiem Kalju un Jāni devās bēgļu gaitās un apmetās dzīvoklī pie Idus stacijas. Pēc bēgļu gaitām pārcēlās uz Valgu pie mātes māsas; pēc mātes māsas izsūtīšanas atrada mazu dzīvoklīti Valkā.

Helja apmeklēja Valkas vidusskolu, papildus nodarbojās ar slēpošanu un vingrošanu. 1952. gadā ieguva trešo vietu slēpošanā 3 km distancē, 1954. gadā meistarsacīkstēs slēpošanā ieguva otro vietu 3 km distancē.

Pēc vidusskolas divus gadus strādāja Trikātas pamatskolā par sākumskolas skolotāju. Pēc tam iestājās Rīgas Medicīnas institūtā, paralēli studijām strādāja par feldšeri Rīgas rajona ātrās medicīniskās palīdzības stacijā. Studiju laikā turpināja nodarboties ar vingrošanu un dejošanu. Studijas, par spīti pārtraukumam brāļa nāves dēļ, pabeidza 1971. gadā, iegūstot vispārējās prakses ārsta kvalifikāciju.

Helja tika norīkota darbā Rojas poliklīnikā un divus gadus strādāja par poliklīnikas vadītāju, pēc tam Talsu rajona Laucienas ambulancē bija galvenā ārste. Darba gaitas turpināja Rīgas pilsētas 15. poliklīnikā Imantā, būdama vispārējās prakses ārste, kardioloģe, reimatoloģe un grūtnieču terapeite. Strādāja arī poliklīnikas paraugkabinētā, kas bija jādemonstrē viesiem no Maskavas, Japānas u. c. Vienu mēnesi stažējās PSRS Medicīnas zinātņu akadēmijas Gerontoloģijas institūtā Kijivā, kā arī Ļeņingradas Kardioloģijas zinātniskās pētniecības institūtā. Kopš 1981. gada strādāja Rīgas Medicīnas institūta Kardioloģijas nodaļā. 1991. gadā Druskininkos izgāja mācību kursu par biškopības produktu lietošanu medicīnā un saņēma apiterapeites kvalifikāciju, bija izveidojusi konsultāciju kabinetu. Helja veica arī pētījumus par bišu produktiem un bija apiterapijas asociācijas priekšsēdētāja.

1977. gadā viņa salaulājās ar mākslinieku Jūliju Viļumaini. Kopā ar vīru apmeklēja izstādes un kultūras pasākumus; Helja devās līdzī vīram uz mākslinieku namiem Kaukāzā, Krimā un citviet. Pēc vīra traģiskās nāves 1981. gadā Helja turpināja rūpēties par viņa atstāto gleznu kolekciju. 2009. gadā Latvijas Nacionālajā mākslas muzejā tika rīkota Jūlija Viļumaina piemiņas izstāde.

1991. gada pavasara semestrī Helja tika uzņemta studenšu korporācijā *Gundega*, kurā viņu ievada fil! Māra Ilze Meijere, *gundega*. Referējusi par Vilhelma Purviša skolniekiem, tajā skaitā savu vīru Jūliju Viļumaini, kā arī par ceļojumu piedzīvojumiem.

Helja ieņēma dažādus amatus, vienmēr bija klātesoša. *Gundegām* viņa atmiņā paliks kā gaiša, eleganta un zinoša sieviete, kuras nodzīvotais mūžs ir iedvesma ikvienam.

Gundegu rakstu otrajā sējumā iespējams izlasīt referātu *Gaišums un elegances – fil! Helja Viļumaine, 103. c!*.

Sit tibi terra levis!

Sagatavojusi: t/l sen! com! Aivita Moroza, *gundega*

Latvijas dibināšanas fotogrāfijas autors

Fotogrāfs Vilis Rīdzenieks uzņem foto, 1930. gadi.

Autors nezināms. Avots: Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs

Fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*

Zināms, ka latviešu foto vecmeistars Vilis Rīdzenieks bija vienīgais fotoreportieris, kurš 1918. gada 18. novembrī piedalījās Latvijas valsts dibināšanas aktā, kas notika tagadējā Latvijas Nacionālajā teātrī. Viņš uzņēma leģendāro valsts dibināšanas foto, kuru, domājams, redzējis katrs latvietis. Vienīgā fotogrāfija ir Latvijas valsts radīšanas simbols, foto liecība par vēsturisko notikumu. Interesanti, kāpēc ir tikai viens kadrs no Latvijas valsts dibināšanas akta? Vai tā bija fotogrāfa tehniska problēma, vai foto meistars steidzās citur (tā pēcāk stāstīja viņa skolnieks)? Varbūt citi attēli tika pārgaismoti?

Foto oriģināls ir melnbalts, bet, vēlēdamies tam piešķirt lielāku izteiksmību, mākslinieks 20. gadu sākumā izgatavoja tā lielformātu un ar krāsu retušas palīdzību izcēla galvenās

personas un sarkanbaltsarkano karogu. Šis attēls pēcāk rotāja fotogrāfa fotosalona skatlogu Rīgā, Vaļņu ielā. 1930. gadā Rīdzenieks tika apbalvots ar piektās šķiras Triju Zvaigžņu ordeni. 1940. gadā fotogrāfs, baidīdamies no represijām, dibināšanas fotogrāfiju aizlīmēja ar ietinamo papīru un paslēpa laukos. 80. gadu beigās viņa atraitne un fotogrāfijas mantiniece vēlējās par foto saņemt 18 tūkstošus rubļu. To pa daļām atpirka fotogrāfs Gunārs Janaitis. Pēcāk G. Janaitis šo fotogrāfiju uzdāvināja Rīgas vēstures un kuģniecības muzejam, kas reizi gadā uz 18. novembri šo oriģinālo, retušēto foto izstāda publiskai apskatei. 2008. gadā tika uzņemta spēlfilma par vienu no iespējamām versijām, kāpēc ir tikai viens dibināšanas foto. Filma ir rotaļīga fikcija par notikumiem diennakti pirms valsts dibināšanas. **U!**

Žurnāla veidošanā piedalījušies:

redaktore:

fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*

redaktore vietniece:

fil! Ilze Zvirgzda, *selga*

redkolēģija:

fil! Dmitrijs Trofimovs, *frater arctus*

fil! Eduards Grigorjevs, *frater imanticus*

fil! Inese Tauriņa, *dzintra*

fil! Ance Saulīte, *spīdola*

com! Artūrs Špaks, *lettonus*

com! Roberts Rasums, *lettonus*

izplatīšana/abonēšana:

com! Rūdolfs Ziņģis, *gersicanus*

korektore: Indra Endzele

maketētāja: Rita Kalniņa

Paldies ikvienam konventam un raksta autoram par atsaucību uz bezatlīdzības darbu 281./118. numura tapšanā. Žurnālu sagatavojušas *Universitas* redaktore un redkolēģija. Izdevusi F!B!S! ar L!K!A! finansiālu atbalstu.

**Tirāža 1000 eksemplāri
Iznāk divreiz gadā**

Par iespēju saņemt žurnālu interesēties savā korporācijā vai rakstīt:

e-pasts: universitas@pk.lv

adrese: Rūpniecības iela 4A, Rīga, Latvija, LV-1010

tīmekļvietne: www.universitas.lv

Facebook: [zurnalsUniversitas](https://www.facebook.com/zurnalsUniversitas)

**Redakcija patur tiesības iesūtītos materiālus redīgēt, saīsināt,
atlikt vai neiespiest.**